LADA DEI UTA U KHRIST, HATO PHIN AI HA U IA KA JAINKUP JONG PHI !

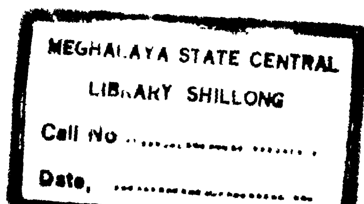
da u

RICHARD WURMBRAND

LADA DEI UTA U KHRIST, HATO PHIN AI HA U IA KA JAINKUP JONG PHI ?

Da U
RICHARD WURMBRAND

La Pynwan Sha Ka Khasi
Da U
MR. B. C. LYNGDOH

Ka Dor Re 1/-

If that were Christ, would you give him your blanket ?

by

Richard Wurmbrand

Translated into Khasi

by

Mr. B. C. Lyngdoh

Published by :
THE VOICE OF THE MARTYRS
P.O. BOX 4532,
NEW DELHI-110016

Through :
Evangelical Literature Depot.
3, R. N. Mukherjee Road,
Calcutta-1

Printed by :
Direndra Nath Bag
New Nirala Press
4, Kailash Mukherjee Lane,
Calcutta-5

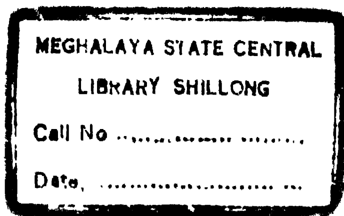
FIRST EDITION
3000 COPIES

June 1974

Ar ngut ki Khristan Shaina ki da khynniuh thot thot da ka jingkhriat kaba jur hapoh phatok. Ki don tang kawei ka jainkup kaba rit eh bad kaba stang bha. Uwei na kita ki Khristan u da peit sha uta uwei pat bad u la iohi haduh katno ba u la khynniuh rih eh. Ka jingpyrkhat ka la wan ha u, "Lada Dei Uta U Khrist, Hato Phin Ai Ha U Ia Ka Jainkup Jong Phi ?" Shisha u la leh kumta. Mar kumta hi u la tap ia la ka jainkup kaba u don ha uta uwei pat u para jong u.

"Ym don kano kano ka jingsuk kaba kham bha ha kane ka pyrthei kaba jynjar ban ia ka ban shah ia ka jingiap kaba shyrkhei na ka bynta ka jingieit bad ka jingshakri ia U Blei Uba U Trai jong ngi."

—*U Riewkhuid Phransis Sabiar.*
(St. Francis Xavier)

KA TIENLAMPHRANG

Da U

Rev. W. Manners, B. A. B. D,,
Executive Secretary,
Khasi—Jaintia Presbyterian Synod,
Mission Compound, Shillong-2

Nga sngewbha shibun eh ban thoh ka jinglamphrang ia kane kawei pat ka jingtrei shitom jong u Mr. B. C. Lyngdoh, ha kaba u la pynwan sha ka Khasi ia ka kot u Pastor Richard Wurmbrand "If that were Christ, would you give Him your blanket ?" (Lada dei Uta U Khrist, hato phin ai ha U ia ka jainkup jong phi ?). Nga sngew-kmen shikatdei ban iohi ba u Mr. Lyngdoh u don ka jingangnud bad ka jingshitrhem ban pynphriang lem ia ka jingtip hapdeng ki para Khasi—Pnar shaphang kiei kiei kiba jia ia ki lok Khristan ha kiwei pat ki bynta jong ka pyrthei.

Nga ngeit skhem ba kane ka kot kan iarap shibun ban tip haduh katno ki lok Khristan jong ngi ha ki ri Komunist ki shah pynshitom bein na ka bynta la ka jingngeit. Ngi kiba don ha ka suk ka sain, ki bym shym pat mad ia ka jingpynshitom bein ha kano kano ka dur, ngi don ka daw kaba khraw ban ainguh ia U Blei ; hynrei, ha kajuh ka por, ngi dei ban kynmaw lem ia kito ki para jong ngi ba U Blei Un ai ka jingaiei kaba dap biang ba ki lah ban shah sngewbha haba la tynjuh jur ia ki ha kine ki por. To ngin kynmaw ruh ia ka ktien U

Trai Uba la kren shaphang ki kam babha : "Ha kaba phi leh ia ka ha uwei uba rit tam na kine ki•para jong nga, phi la leh kein ha nga." Ka jainkup kaba ngi don ngin ai ia ka sha U Khrist.

Lada phi la don kato kawei ka kot "Ba la pynshitom bein na ka bynta U Khrist" (Tortured For Christ), phi dei ban pynioh ia lade sa kane ruh "LADA DEI UTA U KHRIST, HATO PHIN AI HA U IA KA JAIN-KUP JONG PHI ?"

Shillong
20th. April 1973

W. MANNERS

KA JINGKYNTHOH

Da U

Rev. D. Galyne,

Lawbah,

Shella Presbytery

Nga sngew ba kane ka kot "Lada dei uta u Khrist, hato phin ai ha u ia ka jainkup jong phi ?" (If that were Christ, would you give him your blanket ?) ba la thoh da u Pastor Richard Wurmbrand, u riewshlur jong ka jingngeit ha kane ka spah snem kaba mynta, uba la shah shitom shibun eh na ka bynta u Jisu Khrist kumba khadsaw snem kynthih ha ka ri Komunist Rumania, ka long kaba kordor haduh katta katta ha kaba ka lah ban ai jingtip shibun eh bad ka jingsngewthuh kaba kham shai shaphang ka jingtrei bad ka jingthew jong ki Komunist ha ki ri bad ki hima Komunist. Nga hi ha baroh kine ki snem ba la dep nga shu tip ia ka jingtre i jong ki tang katto katne bad nga ngeit ruh ba bun ki para Khristan kiba shu ia tip tang katto katne, hynrei kane ka kot ka la ai jingshai shibun eh shaphang ka jinglong ki Balang Khristan ha ki ri bad ki hima Komunist.

Kaba phylla ruh ban tip ba don ka Balang Barieh bad ia ka jingtrei jong ka ha ki ri ba-len-blei bad ba pynshitom bein ia ki Khristan, katba ki don haduh 45 millian ki dkhot jong ka. Sngewlyngngoh ruh ba ki don ki jaka shon kot kiba rieh ban shon ia ka Baibl bad ia

kiwei kiwei de ki kot kiba kordor ha kaba rieh ha ka ktien Russia.

Nga sa ioh jingmyntoi shibun eh da kaba pule ia kane ka kot, ym tang ba nga ioh jingtip, hynrei kaba ktah ruh ia ka jingsngewlem kat ban ia ioh bynta lem da ka jingduwai.

Haba nga pule ia ka jingkhlain jong ka jingngeit bad ka jingieit jong ki ia U Jisu Khrist, kat ban long kiba la kloi ban shah ia ki jingpynshitom haduh kaba kut, ka ai jingmut ia nga ban pyrkhat ba kine ki long ki Khristan kat kum ka jingmut Khristan, namar u Khristan u long u briew ha uba U Blei hi U shong. U Jisu hi U wan ban shong ha ki riewngeit kiba shisha. Kumta ngin ym sngewphylla ei ei ruh ba ki la ioh ka mynsiem bad ka bor ban shah shitom. Dei kum ia kane kein ban ong ba U Jisu hi u ia bah lem ia ka diengphna kaba ngi bah, kat ba ki sngewshyrkhei ban len ia U Jisu. Kane kaba ki sngewshyrkhei eh ban leh ban ia kaba shah shitom. Kumta kham bha kaba shah shitom ban ia kaba len ia U Jisu. Dei ka bor jong ka jingieit kaba bat ia ki.

Ah ka jingieit, ka jingieit kaba bat ia ngi. Ia kylli ia nga da uwei u tymmen basan ba la kham tymmen ba u sngewshyrkhei eh ia kane ka jingpynshitom bein ia ki Khristan. Lada kane kan jia ha ka ri jong ngi, "nga te nga sngew kumba ngan ym lah shah satia." U sngew sheptieng ba ioh un len noh ia U Jisu ha kawei ka sngi.

Lada ngi long ki Khristan kiba khlem U Mynsiem U Blei bad U Jisu Khrist, ngin ym lah satia ban ieng marwei. Kane ka jinglakloi ki Khristan ha ki ri

Komunist ban shah shitom, kan pynkhih ia ngi ban sliang ia kata ka bor, kat ba ngin ai jaka ia U Mynsiem Bakhuid bad ia U Jisu Khrist ban shong hapoh jong ngi, kat ba kata kein kan long ka bor bad ka jingkhlain jong ngi. Uta uba don U Khrist, u don ka jingim, hynrei uta u bym don ia U Khrist um don ka jingim, Kata ka jingim kaba khlain bad kaba nang tei ia ka jingngeit, ka jingieit bad ka jingkyrmen ia ka burom U Blei. Kata kein ka ban pynlong ia uwei pa uwei u Nongjop, u Khristan uba jop. Dei u Khristan martar uba jop—uta kein u ban ioh ia ka pansngiat jong ka jingim.

Lawbah — D. GALYNE

10-5-73

KA TIENLAMKHMAT

Kane ka kot "Lada Dei Uta Khrist, Hato Phain Ai Ha U Ia Ka Jainkup Jong Phi?"—(If That Were Christ, Would You Give Him Your Blanket?) ba la thoh da u pastor Richard, Wurmbrand u riewshlur jong ka jing ngeit jong kane ka juk, ka dei ka jingbteng ia ki jingjia bad ki jingiathuh kiba u la pynpaw shai kdar ha kato kawei pat ka kot jong u hi "Ba La Pynshitom Bein Na Ka Bynta U Khrist" (Tortured For Christ).

Ha kane ka kot u la iathuh shibun kiei kiei kiba la jia ha ki ri Komunist ha kylleng ka pyrthei. Ka Balang jong U Jisu Khrist ka la shah shibun kiei kiei na ka bynta la U jong U Nongpynim jong ka ha kane ka juk kaba mynta. Kane ka la pynkynmaw ruh ia ngi ia ka jingtrei bad ka jingshah shitom jong ka Balang ki Apostol kaba nyngkong eh ha kane ka pyrthei khyndiat snem eh hadien ka jingkiew U Trai jong ngi sha bneng. Hapdeng ka um bad ka ding kaba ki la dei ban phrang, ka Balang U Jisu Khrist ka la nang roi bad nang iaid shaphrang bad ka jingngeit jong ka ka la nang khlain shibun eh.

Une u radbah jong ka jingngeit u la iathuh ha ngi ia ka jingtrei jong ka Balang Barieh, ia ki jingshah shitom jong ka, ia ka jingitynnad jong ka bad ia ki khubor jong ka ban pynpaw ruh ha ka pyrthei laitluid ia ka jingdawa kaba jur eh ia ka jingdonkam ia ka jingiatrei lang bad ka jingiasnoh kti lang jong ngi baroh kiba im ha ka jinglaitluid, ha ki jingshah shitcm jong

ka Balang ka jong U Blei kaba don mynta ha ki ri Komunist, Ka Balang Barieh ka dang iai sakhi ia la U jong U Nongpynim jong ka wat haba ka la dei ban phrang lyngba ia ka um bad ka ding hi. Ka dei ka Balang Martar ha kane ka juk bad ka spah snem kaba mynta.

Ka Balang Barieh ba la ialam da U Mynsiem jong U Blei ka la shimti ha lade hi ia kane ka jingkitkhlieh kaba khraw eh jong ka jingshakri bad ka jingngeit, ba la pynkhuid bad ba la pynitynnad ha ka diengphna jong U Trai hi. Hangne la wan rah ia ka dur kaba itynnad eh jong ka Balang U Jisu Khrist kaba khuid bad kaba khlem jingthohbria, kaba la dei ban bah ia ka diengphna kaba khia tam eh kaba don mynta ha ki ri Komunist, ka Balang Barieh.

Ki jingjia, ka jingim bad ka jingtrei jong ka Balang Barieh, ki long ki nuksa bad ka jingai mynsiem kaba khlain ha kaba ma ngi ruh ngi dei ban ia kynduh ha ka lawei jong ka jingim jong ngi bad lehse kaba lah ruh ban wan ha kiba kum kine ki por.

Nga pynpaw hanne ia ka jingsngewnguh kaba khraw eh jong nga ia u Nongthoh jong kine ki kot hi, u Pastor Richard Wurmbrand, uba la pynshlur ia nga ba nga dei ban leh ia kane ka kam ha ka ban pynwan ia ki sha ki ktien Khasi ia ka ban pynphriang ia kine ki khubor.

Ai ba kine ki kot kin long ka khubor kaba kyrpang ia ngi baroh ha kaba ngi lah ban iashim bynta lem ha ka diengphna bad ki jingshah shitom jong U Trai jong ngi, U Jisu Khrist, ia kiba la pynpaw ha ka dur jong ka Balang Barieh bad ki Martar Khristan kiba don

mynta ha kito ki ri baroh kiba don shadien jong ka Pyrda Nar (ki ri Komunist ba la ialam da ka Russia) bad ka Pyrda Siej (ki ri Komunist ba la ialam da ka China)—(Iron and Bamboo Curtains). Ka Balang ha shi satlak ka pyrthei ka donkam eh ia ka jingialong kawei ha ka ban sakhi bad phla ia la U Nongpynim da kaba mih noh shabar ka jaka shong dara bad ban bah ruh ia ki jingkren bein jong U.

June 20, 1973 B. C. LYNGDOH

KI JINGKDEW

Lynnong — *S!a*

LYNNONG I

Ki Jingjia Ha Ka Jingim Jong Ka Balang Barieh

Ha ka ri Komunist Koria ba shaphang Shatei (North Korea) khyndiat eh ki nongtrei ki ioh ia ka sngi kaba laitluid. Ki trei naduh ka 1 tarik u Kyllalyngkot (January) haduh ka 31 tarik u Nohprah (December). Ia ki jingkhawai lehkmen na ka bynta ka jingkylla ha ka rukom synshar khadar la rakhe da ka jingpynmih kaba kham khraw da ka jingtrei shitom. Phi lah ban shong ha iing tang haba phi pang.

Ha ka jaka trei par dewiong kaba heh bha kaba don kumba 40,000 ngut ki nongtrei, la ju peit thuh ba don borabor haduh 1,200 ngut ba la iathuh ba ki ioh pang ha ki Sngi U Trai (Sundays). Ki bor pyniaid ki la suba sniew ia ki, bad ki la shem ba, ha ka jaka kata, kine ki la ialum lang ha ki iing kiba kynjah lane, ha ka por ba bha ka suinbneng, ha ki jaka khlaw. U Pastor jong ki u ai ka jingrwai, hynrei pat ym don mano mano ruh ba nud ban rwai. Ka jingma na kaba iohsngew ka long kaba khraw haduh katta katta. Baroh ki iapule jar jar ha kajuh ka por ia ki jingrwai na ki kot jingrwai ba la shu thoh da ka kti. Nangta ki sa iaduwai ruh ha ka jingjarjar. U Pastor u pule khyndiat ki dkhot Kotbah bad u ai khyndiat ka jingsneng jingkyntu kaba lyngkot, ia'kaba ki iapyrkhat jar jar da ka jingiaseng baroh kawei, ha kaba ki sa iapra noh ha la ki kynhun kynhun

kiba rit, da kaba ki iapeit husiar bha kylleng kylleng khnang ba ioh don mano mano ba iohi ia ki.

Sawphew san ngut ki Khristan ba la ju tharai ba ki dei ki nongialam jong kane ka kynhun Khristan la shu siat iap noh ia ki. Ngim tip satia ia ka nusib jong kita kiwei pat

Kaei kane ? Ka dur kaba paw ha ka jingiim jong ka Bilang Barieh. Kane ka la jia ha ka snem 1969.

U Rev Fang-Cheng (Phang Sheng) u don hapoh phatok. Ia u la pynshitom bein hynrei um shym la shet kylla ia la ki parabangeit.

Ha kawei ka sngi ia u la wan ialam ha khmat u sahep rangbah uba tohkit bniah. U la iohi ha ka dong jong ka kamra shi stai ki jain jot, bad u iohsngew ruh ia ka jingsawa ki kynjri nar. Ka dur ka la wan paw shai. Dei ka kmie jong u hi. Hynrei kam shym la phuh 'niuh lieh mynshuwa. Mynta pat ka khlieh jong ka ka la lieh eh. Ka rong jong ka khmat jong ka ka long kum ka dpei. Phi lah ban iohi ba ma ka, ruh, ka la iaid lait ia ki jingeh kiba khraw shikatdei eh.

Uta u Komunist u la kylli ia u Pastor Cheng (Sheng), "Nga la iohsngew ba ma phi ki Khristan phi don ki shiphew tylli ki hukum hana ba ki long kiba la ai da U Blei, ia kiba phi ialeh ban pyndep ia ki. Ngan jin da la sngewtynnad eh ban tip ia ki. Phin sngewbha ban iathuh ia kita ki hukum ?"

U Cheng u la sngewjynjar jingmut haduh katta katta, hynrei pat ka dang don kaba kum kata ka lad ban iathuh ha u nongbud jong u Mao (Maw-u khliehduh ka Komunist Shaina) ia ka hukum jong U Blei ia kaba ym

dei ban leh klet. U la sdang ban iathuh ter ter ia ki hukum tad haduh ba un da poi haduh kaba ong, "Burom ia la u kpa bad ia la ka kmie." Bad hangne la tem ktien pat ia u. Uta u Komunist u la ong ia u, "Cheng, nga kwah ban ai ha phi ia ka lad ban burom ia la ka kmie. Hangne ka shah shitom ha ki kynjri nar. Iathuh ia ngi aiu phi tip shaphang ki parabangeit jong phi bad nga kular ba mynta hi ka miet ma phi bad ka kmie jong phi phin ioh ia ka jinglaitluid. Phin sa lah ban sumar sukher bad leh burom ruh ia ka. To ngan peit mynta la phi ngeit shisha ha U Blei bad la phi kwah ban pyndep ia ki hukum jong U ne em."

Kam long kaba jem ban shu rai noh mar mar.

U Cheng u la phai sha la ka kmie —"Ko Mei, kumno ngan leh ?" Ka kmie pat ka la jubab, "Nga la hikai ia phi naduh dang rit ban ieit ia U Khrist bad ia ka Balang Bakhuid jong U. Wat sngew ei ei ia ka jingshah shitom jong nga. Wad ban iaineh skhem ha la U Nongpynim bad ha ki para jong u. Lada phi shet kylla, phim dei shuh u khun jong nga."

Kane ka dei ka sien kaba khadduh eh ba u Fang-Cheng (Phang-Sheng) u la iohi ia la ka kmie. Ka jingshisha ka long ba ka la iap noh ha ka jingpynshitom bein.

Kaei kane ? Ka dur kaba paw na ka jingim jong ka Balang Barieh.

Uwei u sahep rangbah jong ki Pulit Rieh u da shong ha ka jaka pule kot jong uwei u pastor. Uta u Komunist u long uba donakor haduh katta katta. U la ong ia u

pastor ba un long noh u nongai jingtip ia ki Pulit Rieh. Kum ka nong kylliang pat, u lah ban ialap katba u mon. "Bad nangta, phi tip. Ngi don ka bor ha ka Balang mynta. Ngi lah ban iarap ha ka ban pynlong ia phi u Phadri rangbah."

Uta u pastor u la kyntait noh ia kata.

Ka dei ka janmiet Sngi Saitjain. Uta u Komunist u la leit noh. Haba u la ieng ha jingkhang, u la ong, "Ngan sa wan pat ban ioh ia ka jubab kaba biang ha ka Lah Sngi U Blei. Phi dei ban da pyrkhat bha bunsien. La kumno kumno, ka Balang jong phi ka niew ia phi kum u riewkhuid. Hynrei phi da kynmaw ia ka kam jong phi bad ka Betty. Ka la kham iaid jngai Ngi don ia ka dur jong ka ha kaba phi kdup ia ka. Phi long u briew u bym da phikir bha. Lada ka Balang jong phi ka tip ia ka khubor, kata te phi la dep. Nga kwah ba phin bha. Kham bha ba phin pdiang ia ka jingai jingmut jong ngi. Ha kano kano ka dur ruh, khublei, bad phin ioh ia ka Sngi U Blei kaba suk tam."

Ha ka step Sngi U Trai uta u pastor u la iathuh nalor pulpit ia ka kam samla jong u, da kaba khlem iathuh ia ka kyrteng jong kata ka khynnah. U la ong, "Baroh ngi long ki nongpop, ki pastor ruh kumjuh kum ki riewpaitbah hi. Nga la bakla. Ki Pulit Rieh ki la pynbudnam ia nga da kane ka pop ia ka ban iathuh ha phi. Nga kham jied ban shah lehrain kum u riew awria ba phin iakren ma phi. To U Blei Un map, bad ngan ym long kum u Judas. Ka jingbakla ia kaba nga la leh ka la biang. Ia kaba sah nangta, ka shong ha phi ia ka

ban rai kut la nga dang lah ban iaisah kum u pastor jong phi ne em."

Haba u la hiar na ka pulpit, ki parabangeit ki la ia-lum lang sawdong ia u. Da ki jingjaw ummat ki la ia-doh ia u bad ki la ia ong, "Wat iehnoh ia ngi. Ngim long kham bha ban ia phi. Mynta phin long uba bha tam na ki pastor baroh."

Haba uta u Komunist u la wan pat ha ka Lah Sngi U Blei, u pastor u la ong, "Phi nang iaid shaphrang bad pynbna ia kaei kaba nga la leh." Ka jingpynbna kam shym la pynjah burom satia ia u. Man uwei pa uwei ki la iajubab, "Ngi tip ia ka khubor. U la iathuh lut ha ngi da lade hi, bad ngi la map ia u."

Shen shen hadien kane, ia uta u pastor la thep hapoh phatok, hynrei ka long pat kum kaba leit shapoh ka jingkhawai

Kaei kane? Ka dur ba paw na ka jingim jong ka Balang Barieh.

Ia uwei u Khristan la pyllait na phatok. U dei u nongrep. U ju leit sha lyngkha bad u la duwai, "Ah, Blei to pynlong ia nga uba janai." Ka sur barieh na shapoh pat ka la jubab, "Phi kloi ban leit shapoh phatok khnang ba phin long janai?" U la kynran dien. U la shah shitom shibun eh. U la jubab pat, "Dang don shuh shuh, Ah Blei, ym tang katne." Kata kajuh ka sur ka la ong pat, "Te wat ju pan shuh ban long janai"

Ka jingialeh kaba jur bad slem shapoh ka la wan. Ha kaba kut, uta u Khristan u la pyndem ialade. "To,

pynlcng ia nga uba janai wat la ha kano kano ka dur ruh," u la duwai. Khyndiat por hadien pat u la shah kem biang bad la buh ia u ha ka kut kaba kynjah marwei. U la don hangta bun bun snem. Ki jingshah shoh, ka jingthngan, khlem ioh sngi bad khlem kot khlem sla. U la pynlut ia la ki por baroh tang ha kaba iakren bad ki para koidi tang da ka telegraph lyngba ka kynroh. Ha kawei ka sngi la don hajan jong u uwei u koidi uba dang shu wan rung thymmai. U la kylli ia ka kyrteng jong u. Ka dei kajuh kum ka kyrteng jong u hi. U dei u khun jong u. Ba la pynshlur da ka nuksa ba shynrang mynsiem jong u kpa, uta u khun ruh u la iaid ia ka lynti jong ka diengphna bad u la poi ruh sha phatok. Uta u kpa u la ainguh eh ia U Blei na ka bynta kane ka kabu ksiar ba la ai ha u ban long u nongphla ia ka jingngeit kum u khun. U mawjam ba donburom ha ka lynti sha ka jingjanai.

Kaei kane? Ka jingjia na ka jingim jong ka Balang Barieh, kumba la ai khubor ha "Ka Vestnik Spasenia" (Ka Jingpyrta jong ka Jingpynim), ka kot khubor barieh jong ki Khristan Baptist ha Russia.

Ka "Sovietskaia Bielorussia" (Sobiatskaia Bailorusia- Ka kot khubor Komunist ha Russia) kaba 15 tarik u Nailar (August) 1967 ka la iathuh ba "ki riewshitkhlieh ba bieit jong ka Balang Khristan Baptist ha Utevsk (Iutebs) ki la shara ia la ka skum jong ki ha kata ka jaka .....Ki la kut jingmut ban pynkylla ia ki nongshongshnong baroh bad ban buh da ka jingsynshar jong ka rukom pyrkhat ialap halor ka ri, ban pynmih ia ka

jinghikai niam ia ki khynnah bad ka jingpynduh noh ia ka jingpynphriang pyrshah niam. Ki da kyntu ia uwei pa uwei u briew ban ioh ia ka jingpynim da kaba pynrung thymmai bad da kaba pynioh pat ia kiwei sha U Khrist."

Ka jaka pynmih kot ha Moscow ka Znanie (Snani) ka la pynmih shen ia kawei ka kot da u Komunist A. Shamaro, kaba kyrteng "Ka Jingbymlah ban pyniadei." (Irreconcilability). Ka byrthen pyrshah ia ki Khristan. Hynrei ha kajuh ka por pat ka iathuh shaphang jong ki: 'Ki nongialap, ki nongtrei ba khlain jong ka niam ha baroh ki bynta jong ka—ha ki Balang ne kynhun—kim ju rkhie bad kim ju iakren biria. Ki trei bad miet bad sngi. Ki da ialap kylleng kylleng, ha ki jaka sangeh kali bad ha ki kamra aspata. Ki da wad ia ki briew kiba thymmai na ka bynta ki iing niam ne ki seng niam jong ki. Ki da wad ruh ia ki kylleng kylleng. Ki pynieng ha surok ia ki briew kiba kim ithuh ia ki ba ki da mat sngewsih... ..Bad miet bad sngi ki wad ia ki langbrot kiba la sakma noh. 'Ka jingngeit khlem ki jingleh ka long kaba iap', ki da ia ong. Bad ki kam kaba nyngkong kaba pynsngewbha ia U Blei bad kaba pyndonburom ia U,......ki niew ba ka dei 'kaba tong briew', ka jingring ia ki nongbud kiba thymmai ha ki iingmane bad ha ki kynhun jong ki......Lada ki nongialap niam ba jakhlia bad ki nongpynrung kim pyrshang ban wad ia ka lad ha kaba tong ia ka mynsiem napdeng kito ha kiba ki trei, bad kiba ki iashong iasah ha kajuh ka shnong, bad kiba ki iakynduh ha surok, ki da trei shisha katba lah ban pyndap da ka jingngeit niam ha ki

khlieh jong ki khun ki kti, jong kiba ha iing ha sem bad jong kito kiba ia ithuh ithaw bha."

Hangno ki don kiba kum kita ki pastor kiba iaineh? Hangno ki don kine ki Khristan kiba shitrhem? Ngim ju kham iakynduh ia ki ha ka pyrthei laitluid. Phi la iohsngew biang shaphang ka Balang Barieh, kumba la iathuh da ki nongshun ba khraw tam jong ka.

Ka don kawei ka shithi. U nongthoh jong ka u la iathuh ialade ba u dei u nongthung syntiew. U dei ruh uba stad ha kaba pynkha roi ia ki jait syntiew kiba iapher iapher. U la thung bun jait ki syntiew kiba iapher iapher kiba lah ban mih bha ha Siberia ba shaphang shatei (Northern Siberia). Naduh nangta, bad ruh na kiba bun kiwei pat ki bynta jong ka ri, ki briew ki la iawan ban shim kyrteng ia ki arphew hynniew tylli ki jait syntiew kiba thymmai. (Shisien pyrkhat, katno ka long kaba iadei bha sbiak! Ka Testament Bathymmai ka don arphew hynniew tylli ki Kitab. Hato ka long kumta ba ma u u dei uta u nonghikai ba donbok eh ia ka Testament Bathymmai bad ba ki briew ki iawan ban shu thoh pynbud ia ka da ka kti?) U la ong ruh ba kiba u niewkor eh ki dei ki jait syntiew Amos jong u, ki rukom 8 bad 11. Nga la plied ia ka Kotbah na u Amos 8:11 bad nga la pule, "Ha khmih, ki sngi kin wan, ong U Trai U Blei, bad ngan phah ka jingkyrduh ha ka ri, ym ka jingkyrduh kpu, lymne ka jingsliang ia ka um, hynrei ka jong kaba iohsngew ia ki ktien U Trai"

Ha kane ka rukom kaba sian, une u parabangeit u

iathuh ia ki Khristan Sepngi shaphang ka jingdonkam jong ki ia ki Baibl.

Kiwei pat ki kren beit ia ka. Uwei u Khristan u thoh kawei ka shithi da kaba ong: "Nongpyniaid baieit, nga tip ba ia kawei pa kawei ka shithi ba la thoh shabar ri phi ju peit bniah bha. Hynrei ruh phi dei u briew ba la thaw da U Blei, uba phin sa ieng shisien ha khmat ka khet bishar jong U. Shah ia kane ka shithi ruh ba kan leit. Kan ym pynmynsaw ei ei ruh em ia ka ri. Ka long tang kaba nga shu iakren iakhana bad ki parabangeit jong nga ha kawei pat ka ri." Kata ka shithi ka la iaid lait. Don ruh na ki nongpyniaid Komunist kiba long ruh ki briew kiba don mynsiem pyrkhat.

Kawei ka nongshang pyrthei ka wan phai na ka ri Russia. Ka la ioh hangta bun jait ki jingai sngewbha, hapdeng kita ka don ka tawlia. Kata ka nongshang pyrthei ka la shah talasi la biang bha haba ka la mih noh na Russia, hynrei ym don mano mano ruh ba la salia ia kata ka tawlia Haba ngi la ioh ia kata, ngi la wieh ia ka ha kawei ka dawai pynum. Bad ngi lah ban pule ia ka jingthoh na ka Balang Barieh.

Hangta ka don ka Balang kaba don ka jingiadei bad kiwei pat ki Balang da ki rukom kiba kum kine.

Ka Mrs. Ghinzburg (Khinsborg) ka dei ka nongthoh kot ha Russia bad ka dei ruh ka Komunist. Wat la katta ruh, ka la don hapoh jong ki phatok ka ri Russia la khadhynniew snem. La set phatok ia ka da ki paralok jong ka hi kiba na kajuh ka Seng. Kane kam

dei ka jingjia kaba kyrpang. Ka jinghikai Komunist kam dei satia tang kaba pyrshah Khristan, ne kaba pyrshah Jiw, ne kaba pyrshah ia kiba pyniar hima, ka long kaba pyrshah lut ia baroh. Uwei u Komunist u isih ia uwei pat u Komunist. U Komunist Kosygin (Kosikin—u lahduh ka ri Russia) u teh hetkari na ki kti jong u Komunist Dubcek (Dubsek—u lahduh ba mynshuwa jong ka ri Sekhoslobakia). U Mao (Maw—u lahduh ka Shaina) u isih ia u Kosygin. U Kosygin u isih ia u Tito (u lahduh ka ri Iukoslabia). U Khrushchev (Khrusheb—u lahduh ba mynshuwa ka ri Russia) u la set phatok ia la ka lok jong u phra snem. Ka dei ka niam jong ka jingpihuin. Ha ka jingpynkhuid ia ka seng, da ki hajar ki Komunist ki la shah set phatok bad shah pyniap. Ka Mrs. Ghinzburg (Khinsborg) ka la long kawei na kita kiba shah lehbein.

Hadien ba la pyllait ia ka na phatok, ka la thoh ia kawei ka kot kaba kyrteng "Ka 'Erlangthari" (The Whirlwind). Ka iathuh ba ka dang don ki jingngeit Komunist ha ka. Wat la katta ruh, ka phla hok ia ki jingshyrkhei jong ki phatok Komunist. Hapdeng kiwei pat ki jingiathuh, ka la ong ba ha ka bynta ba shatei jong ka Siberia, ha kaba ka ior kam ju jah noh, ba don ki koidi kynthei Khristan ki bym treh ban trei ha ka Sngi Mihpat jong u Trai (Easter Sunday), da kaba ong ba ki dei ban rakhe pyndonburom ia ka jingmihpat jong U Trai. Ia ki la pynshitom da kaba shu pynieng sah da ki kjat suda halor jong u thah. Bad kata ka nongthoh kot Komunist ka la iathuh shuh shuh, "ym don wat tang iwei ruh na ki kiba ioh pang."

Kane ka pynkynmaw ia ngi ia kaei kaba la jia myn 1,600 (shihajar hynriew spah) snem mynshuwa.

Sawphew ngut ki rangbah shipai Khristan kiba don ha ka kynhun shipai Rom ha Sebaste (ha Armenia), kim treh ban knia jingainguh ha u Patsha Rom kum u blei. Ia ki la law lyngkhuid bad la pynieng sah halor u thah jong ka Wah Kisil-Irmak. Ha ki rud jong ka, la pynmeh ka ding kaba heh. Ka um sum kaba syaid la pynkhreh na ka bynta kito ki ban phai dien noh. Man la ka por la kylli ia ki la ki la kloi ne em ban phai noh na ka jingngeit jong ki, khnang ba yn dup ioh pyllait im ia ki. Ha kaba khadduh uwei na ki u la len noh ia la U Nongpynim. Hamar kata ka khyllipmat hi, u rangbah shispah ka kynhun shipai Rom uba dei peit ia kata ka jingpynshitom bein, u la iohi sawphew ngut ki angel kiba rah sawphew tylli ki pansngiat ki da hiar na bneng ban pynphong pansngiat ia kita ki martar. Hynrei uwei na kita ki angel u la shem ba um ioh briew satia ia ka ban pynphong ia kata ka pansngiat jong u. Namar uta u ban sa long u martar u la phai dien noh. Kumta, uta u rangbah shispah u la law lyngkhuid noh ia lade bad u da pyrta, "Ko angel, nga la wan," bad u da mareh artat sha uta u thah. U la iap noh, kumba la long kita kiwei pat, na ka bynta ka burom la u jong U Nongpynim.

Kita ki la iap noh. Hynrei ki parabangeit ha Siberia kim shym la iap satia. Bad ym don wat tang iwei ruh na ki, i ban phai dien noh.

Kane ka dei ka Balang Barieh kumba la iathuh da kata ka nongthoh kot Komunist.

U parabangeit Katchik uba dang shu kylla kaba mut shen, u la im tang da ka bai bam malu mala kaba u ioh na ka Sorkar Ka lok jong u ka la long ka bymngeit.

Ha kawei ka sngi, ia u Katchik la lap ha ka jingiaseng duwai ba jar jar bad la pynbor ia u ban siew, kum ka kuna, ia ka jingioh jong u baroh kumba ar bnai kynthih. U la wan phai na iing Kashari da kaba suk mynsiem, bad u la ong, "Mynta phi iohi ba nga la iathuh ia phi ia kaba dei ia ka jingkordor kaba khraw jong ka jingduwai. Phi te phim ngeit ia nga. Hynrei peit hangne—ia ka rai. Ki Komunist ki tip ia ka dor jong ka jingduwai. Wat ha khmat jong ki ruh ka jingduwai ka shongdor ar bnai ka bai bam ba ai ka Sorkar. Lada ka long kaba rem dor haduh katta katta, naduh mynta hi nga te ngan ym pep ia ki jingiaseng duwai." La dain kuna ia u lai sien tang ha ka shisnem. U la duh noh ia ka jingioh jong u kumba hynriew bnai pura. Hynrei u tip bha ruh ia ka jingshisha ia kaei kaba u riewkhuid Akostin (Augustine) u la ong, "Ka jingduwai ka long ka bor jong ki Khristan bad ka jingtlot jong U Blei."

Kane ka dei kawei pat na ki jingjia kiba bun ha ka jing'm jong ka Balang Barieh.

U Monsignor Draganovic (Drakanobik) u la long u khlieh jong ka kynhun Iukoslabia ha Batikan (ka jaka shong jong u Pope). U hi u la long u nong-Krot (Croat). Hynrei pat u Pope u la kut jingmut ban pyniadei bad u Tito (u lahduh ka ri Komunist Iukoslabia). Um shym la pyniap lut ia baroh ki Katholik. Phi shu tang iaid nalor ki met iap jong ki spah hajar, phi da klet noh ban

iathuh ia ka jingiap ba lui lui jong ki, bad phi iasoi ruh ia ka jingiateh kular. Kumta u Monsignor Draganovic, uba pyrshah tyngeh ia ka jinghikai Komunist, u la dei ban iehnoh noh ia ka Batikan. Hynrei u la dang iai trei na Germany (Jarmani) na ka bynta ki parabangeit ba la shah pynshitom bein jong u.

U la iohi lypa ba ia u lah ban rah tuh ha kano kano ka por. Namarkata u la thoh bad u la buh ruh ha ka jaka kaba shngain ia ka jingthoh ba um don jingmut ei ei ia ka ban leit phai pat sha Iukoslabia (Yugoslavia) bad u niew ba ka long ka bym larkam ei ei ruh em ia kano kano ka jingpynbna jingthoh kaba u lah ban ai, lada un jin dang iaisah ha Iukoslabia, kane ka long ruh pyrshah ia ka mon jong u hi. U Monsignor Draganovic u la leit sha Tris (Trieste) ha kaba la kynnoh ba don mano re mano ba ap ia u hangta ban ai ruh ha u shuh shuh ia ki dulir bad ki jingpynshisha bad ki dur shaphang ki kam runar jong u Tito. Na Tris u la phet noh.

Ia ka jingthoh jong u Draganovic la pyni hadien kata ha ki nongthoh kot khubor nongwei ha Belgrade (Belkred) ha kaba u la pynbna ba u la leit phai pat sha la ka ri da la ka mon sngewbha. Ki nongai khubor ki la ioh ruh ia ki dur jong ka jingpynshisha ba la shu shon dur. Ka dei da shisha ki jingthoh kti jong u hi. Hynrei u Monsignor Draganovic u dei u nongthoh uba stad. Ha kane ka jingthoh ka rukom thoh hi ka dei ka jong u bieit u them. Ia kata la bthah da u sahep rangbah ki Komunist u bym da nang da stad bha.

Hadien khyndiat taiew, u Draganovic hi u la pynpaw ialade ha ki kot khubor nongwei bad u la pynbna ba ma

u hi u la kut jingmut ban leit phai pat sha Iukoslabia bad ban shah tian bishar ha ka jingkynnoh ba u dei u 'nongpynkhih ialeh pyrshah', wat la um ju don ruh ha ka kam shipai. Tang U Blei Uba tip da kiba kum kiei ki rukom jong ka jingpynshitom bein bad ka jingpynthame kiba u la iaid lait shuwa ba un ai ia kaba kum kata ka jingpynbna.

Ka Sorkar America ka la pan map hakhmat ki Komunist Korea ba shaphang shatei (North Korea) na ka bynta ka jingleit tap pud sha ki um jong kata ka ri, wat la kam long satia kaba shisha ruh. Kane ka la jia wat la u President jong ka ri America un shym la shah shoh ha ki Komunist. Balei pat ngin dang iasngewphylla shaphang u Draganovic.

Une u phadri um shym la ialeh pyrshah. Ym don mano mano ruh ba dei ban bishar ia u. Shispah kilo ka doh hapoh ka jingpynshitom bein ki Komunist kim long saita u briew. Kim long shuh ka met briew. Kumba ka tynrai jong u dak jingkhein 4 dei ban khein lang 2 ne ban shim noh 2, kine ki kilo jong ka doh hapoh jong u dieng sympat jong ki Komunist ki long ka song bah jong kiba bun kiba lah ban long : ki lah ban pynlong ia u khlawait, u nongshet kylla, uba tlot bor.

Ki Khristan ki iaseng hapoh khlaw. Ki pulit ki ker kut sawdong ia ki. Bun na ki ki pyrshang ban iaphet noh, hynrei la pynkem ia ki da ki ksew.

Bun ki la ioh shong tang khyndiat por hapoh phatok, tang kumba khadsan sngi ei ei, hynrei ki la dei ban siew ia ka bai bam jong ki ha ka iing kaba bha ha kaba la buh

ia ki. Ka long ka jingkit kaba khia ia ka iing kaba duk jong ki nongshong shnong ka ri Russia.

Kawei ka kynthei Khristan ka la ialeh bad ki pulit. Kam shah satia ba ia i kot jingrwai rit jong ka yn knieh noh na ka. Ka da buh khop ia ka kumba sawphew snem kynthih bad kam lah satia ban bujli noh ia ka. Ka la mih snam. Ka shyieng khmut jong ka ka la khein. Ka la don ruh ki jingmong ha ki kti jong ka. Peit thuh ia kane ka jingjia. Kane ka jingleh jubor ka la neh slem ia ka ban ioh pat ia ka kot kaba don ki jingrwai iaroh ia U Blei, katba ma ngi pat ngi don ki kot jingrwai bad ngim ju rwai pat lait tang ha iingmane.

Ha Russia, da ki spah tylli ki iing ha kaba ia ki khun ki kti jong ki la knieh noh na ki namar ba ki hikai ia ki ia ka jingngeit Khristan. Mynta, kine ki iing ki sngewthuh ha ka rukom kaba thymmai ia ki ktien jong U Trai hi, ' Lymda phi long kum ki khun khynnah, phin ym ioh leit bsut sha ka hima ki bneng." Katba kum kine, kane ka mut lymda phi pdiang ia ka ban long ki nongshah shitom kum kine ki khun khynnah, lymda phi pdiang ia ka ban duh noh ia uwei uba phi ieit eh kumba ki duh noh ia la ki kmie bad ki kpa jong ki, ym don jaka ia phi ha ka hima.

Kane ka dei ka jingbatai kaba thymmai ia ka Baibl, lane ka kham long kaba iadei bad ka jingbatai kaba rim, bad ka jia ruh ha kane ka pyrthei kaba kham kyrpang, ka pyrthei jong ka Balang Barieh.

Ki khynnah rit ruh ki ialeh. Uwei u nonghikai u la ong, "Ki nongher suin ki la don ha haw haw bad kim shym la iakynduh ia U Blei." Kawei ka khynnah ka la

ieng joit. Kata ka khynnah ka tip ba da kaba ai ka jingsakhi ba kynja Khristan ka lah ban duh noh ia la u kpa bad ia la ka kmie Hynrei pynban ka la ong, "Lok nonghikai, hato kita ki nongher sha haw haw ki don ma ka dohnud kaba khuid ? Kblem kata phin ym lah ban iohi ia U Blei wat la phi poi ha uno uno u khlur ruh. Lada phin jin da la ioh ia ka, phi lah ban iohi ia U Blei wat la hangno hangno ruh, wat haba phi shong ha rynsan jong ka skul bymngeit blei ruh."

Ha kawei pat ka skul, ia ki khynnah la hikai ba u briew u long na u shrieh. U nonghikai u la suba jur ia ka Im (ka kyrteng ka khynnah skul) ba ka dei ka khynnah Khristan, u kdew sha ka bad u la kylli ia ka kumno ka pyrkhat shaphang kata. Ka la jubab, "Nga sngewnguh shihun eh, Lok nonghikai, ia kaei kaba phi la hikai ia ngi mynta ka sngi. Nga la ju kylli ruh ialade borabor kumno ba ki Komunist ki long kiba runar huduh katta katta bad ki da pynshitom bein ishyrkhei eh ia kiba bun ki briew kiba lui lui. Mynta phi la ai ha nga ia ka jingbatai kaba shai kdar. Phi te phi ialong na ki shrieh."

Ia kiwei ki khynnah rit kum ki jong ka Vania, u Pavlik, u Andrei, ka Vera bad ka Sveta la ai ha ki ia ki khunbynriew kiba da ka jri. Haba kita ki khynnah ki la pynlong jingialeh kai da ka 'jingiaseng duwai', ki la iasngewsih haduh katta katta ba ki khohsiew jong kita ki khunbynriew kim lah satia ban khun. Kumta ki la ia ud ha u nonghikai ba ki la ioh ia kiba kum kita ki khunbynriew bymngeit. "Ngi la iatip ruh ba kawei pa kawei ka khohsiew kan dem khrup ha khmat ka Kyrteng

U Jisu." Kaba kum kata ka dei ka jinghikai ia u bym ngeit Blei.

Ia kiba bun ki khynnah la ju hikai ha ka Balang Barieh ba kin kren ha kaba paw shai ia kaei kaba ki pyrkhat shaphang U Blei. bad ruh ia kaei kaba ki pyrkhat shaphang ki Komunist.

U Y. I. Kushev u ieng hakhmat ka jingbishar ha Moscow (Mosko). U la long uwei na ki nongpynkhih ia ka jingiaiaid pynpaw paidbah ha kawei ka madan kaba heh bha pyrshah ia ka jingkem ia ki nongthoh kot Russia. U la pyrta, "Pyllait noh ia u Dobrovolski. Man mulot noh ka jingsynshar lahduh."

Uta u nongkem u la kylli ia u, "Phi ngeit ha U Blei? —"Hooid."

Nangta U Anatalovy Krasnov—Levitin u la ieng kum u sakhi ia uta u nongshah mudui. U la wan ialam ia u Kushev sha U Khrist. Da kaba leh ia kane u tip ba u dei ban shah shibun eh ki jingshah shitom kiba jur. U Krasnov—Levitin u la lah don lypa hapoh phatok kumba hynniew snem kynthih na ka bynta ka jingngeit jong u. Mynta pat u iohi ba uta ia uba u la pynkylla kaba mut u don ha ka jaka bishar. Kam shym long satia kum kaba wan rah iano iano sha U Khrist bad nangta ban ialeh kmen pat ba u rwai da kaba u riam ha ki jain rwai kwaiar hapoh iingmane.

U Krasnov—Levitin u ong, "Dei hapoh ka jingpynngeit jong nga ba u Kushev u la pan ia ka ban shah pynbaptis. Nga la don ha kata ka madan. Don mano re mano ba ong ia nga, 'Ki la kem ia u Kushev.' Nga la mareh nadien jong u, hynrei ngam lap shuh. Ki la

khynniat ia u shapoh ka kali bad ki la iaphet noh de soit. Bad mynta nga iohi ia u hadien phra bnai—hangne, uba la stem blait blait bad ba la ring sti hadien ka jingshah set phatok kaba slem jong u......U dei u briew uba don ka sap kaba kham kyrpang......Kaei kaba la jia ha u ka dei ka jingmih kaba paw shai na ka jingsbun jong u...... U long uba kylluid mynsiem shibun eh, u da kham pyrkhat borabor ia kiwei de, um ju salia satia ia lade. U nongthaw jingrwai uba stad......U don baroh ki jinglong ba khraw jong u nongthoh uba nep jabieng."

Uta u nongiasaid da u la kylli, "Phi sngewtynnad ban pynbaptis ia u ?" U Levitin u la jubab : "Shisha nga da sngewtynnad eh. Uba kumno uta u riewniam lane u nongthoh ngan long lada ngan ym sngewsuk haba ki briew ki iawan ban ngeit ha U Blei ? Hynrei nga sngewsih eh ban iohi ia u hangne ha iing Kashari." Uta u nongiasaid da (namar ha Russia hi uta uba long u nongiasaid da u leh ruh ha kajuh ka por kum u nongkem briew) u la ong : "Phi tharai ba phi lah ban pynbaptis ia u khynnah uba dang khadkhyndai snem karta khlem ka jingtip ki kmie ki kpa jong u ?"—"Ka don ka ain pyniaid Balang ha kaba ka Balang kam dei ban kyntait ia ka jingpynbaptis ia uno uno u briew bad ki Gospel hi ki khot ia baroh khlem da pyllait noh kyrpang ia ka ban pynbaptis."

U riewsaid Alski uba 'iasaid da' ia u Kushev u la ong : "U Levitin u la ong ia kaba dei eh ban long riewblei bad ban pynphriang ia ka niam , hynrei ym don mano mano ruh ba la ai ha u ia ka bor ban pynkylla ia kiba rit baria sha ka niam lane ban shu pynngeit jubor.

Haba phai sha ka rai jong phi, nga ong ia phi ba phin kynmaw bha ia ka jingdonkam ban iada ia kiba kum kita ki khynnah samla na u Levitin."

Shen shen hadien ka jingbishar ia u Kushev, ia u Levitin ruh la kem. U Komunist, u rangbah shipai (general—major) P. Grigorenko, u la pyrshah jur ia kita ki jingleh bym dei. U dei u bym ngeit Blei, hynrei u Levitin pat u la khot ia u 'u nong-Samaria uba bha' uba iarap, katba ki lyngdoh ki dang iaid lait. Ia u Grigorenko la set hapoh ka jaka set ia ki nongkam bymman.

Kawei pat ka dur kaba thymmai ka la jia ha ka shnong Liubetz (Liwbets) ha Russia. Ki kynthei ki teh da ki ribon kiba don ki jingthoh kum kine, "To U Blei Un ieng mynta bad ia ki nongshun jong U yn sa pynhap khop." "Uba Ha Khlieh Tam Eh U dang im mynta ia ka ban iarap", "To ki ksuid kin kyllon noh ha khmat ka khmat jong U Blei Uba im," bad kumta ter ter. Ia kine la deng paidbah ha kaba pyrshah madan ia ki Komunist.

Hynrei da kumno ia ki lah ban pynmih ? Man kawei pa kawei ka karkhana ka don u khlieh nongpyniaid jong ka Sorkar uba peit ia kiei kiei baroh. Niuma, ka la jia kumta ruh ba u briew jong ki pulit rieh ba la thung ia ka ban peit bad pyniaid ia ka Karkhana shna jain ha Liubetz u dei u Khristan barieh. U la ioh rung sha ka kam pulit khnang ban iarap ia ka kam jong U Khrist. Ka kyrteng jong u ka dei u Stasiuk. Ia u la lap hapoh phatok. Hynrei u la leh ia kata.

Kane ka dei kumno ba ka Balang Barieh ka trei.

Don napdeng jong ki Balang Barieh, khamtam eh kito kiba na ka Balang Orthodox, ki long kiba trei kam ha ki kam sain hima bad ki kam Sorkar. Ki Khristan kim da sngewtynnad eh ban kham iashim bynta than ha ki kam pyrthei. Hynrei pat haba ki Komunist ki ia bunkam than ha kaba iamushlia ha ki kam Balang, haba ka sain pyrthei Komunist ka ju thep patok bad ka pyniap da ki million ngut ki Khristan, ki bangeit kim don shuh da kumwei pat ba kin jied. Ki la dei ban iada ia lade. Hato kita ki Nongiateh Jutang jong ka Scotland kim shym la ialeh da ka wait pyrshah ia U Syiem James (Jems) II uba runar ?

Ha Leningrad ia ka jingiasylla ban pynkyllon noh ia ka jingsynshar Komunist, ba la ialam da ki para bangeit jong ka Balang Barieh ki Orthodox la lap noh. Kiba iashim bynta ha kata ki don hynriew phew ngut ki khraw pyrkhat kiba don ka kyrdan kaba ha khlieh eh.

Ha kane ka por ngi la ioh ia ka jingbatai kumno ka la long ba ki kot khubor Russia hi ki don shibun ki jingshisha shaphang ka jingpynshitom bein bad ka jingroi jong ka Balang Barieh. Ngi lah ban iathuh mynta ia kita kiei kiei kiba rieh namar ba la lah lap noh ia ki.

Don ki Khristan kiba la len bad aiti ialade kham palat haduh katta katta ban ia ki jingim bad ki jinglait-luid jong ki, kumba ki martar ruh ki la leh. Ki la aiti ia la ka jong ka hok na ka bynta U Khrist. Ki la long ki dkhot jong ka Seng Komunist. Ki la pyrshang ban ioh ia ki kyrdan kiba ha khlieh eh khnang ban iarap ia ka Balang Barieh.

Don na ki kiba long ki nongpynmih ia ki kot khubor

ba pyrshah niam. Ki da leh mynleh kum kiba pyrshah eh ia ka Baibl, ki da pynmih ia ki lynnong jong ka baroh kawei, da kaba pynbud pat tang da ki khyndiat kyntien ki jingwohnia bad jingkren pyrshah. Ha kane ka rukom ba ka Balang Barieh ka la ioh ia ki sla jong ka Baibl ba la shon da ki Komunist. Ha kajuh ka rukom hi, ki da pynmih ia ki jingshisha shaphang ka jingpynshitom bein.

U Hmara u dei u nong-Ukrain (Iukrein). U kpa jong u u dei u nongrep uba riewbha shibun ; na ka bynta kane ka 'kam runar' ia u la phah kit noh mar mar sha Siberia ryngkat lem bad ka iing jong u hi baroh kawei. U Hmara u la san la rangbah hangta da ka jingkthang mynsiem bad u la jia long u briew uba sniew, u nongtuh. La set phatok ia u tang na ka bynta ki kam runar jong u. Ha phatok u la iakynduh ia ki Khristan, da kaba long kyrpang, kiba la shah shitom da ki khmat kiba phyrnai na ka bynta U Trai shaphang uba ma ki hi bad ki jingim jong ki ki kren itynnad eh. Ba la pynshlei miar da kaei kaba u la iohi ha ki, u Hmara u la ong ha uwei na ki kumno ba u la kylla long u nonglute, bad u la pynkut da kine ki ktien, "Nga dei u briew uba la duh noh." Uta u Khristan, da kaba phuh samrkhie u la ong ia u, "Kan dang don dor aiu shuh kata ka shiphew tyngka haba u trai jong ka u la duh noh ia ka ? Hato kam long hi tang shiphew tyngka ? Hato ka sati maw-kordor kan hiar dor noh lada uno uno u duh noh ia ka ? Kumta u briew uba la duh noh u dang iai don hi ia ka dor jong u briew, u jingthaw ba kordor tam jong U Blei. U Blei U khein kor eh ia ki briew wat la ki la long ki nongpop ruh. Bad U la ai ia la U Khun jong U

na ka bynta jong ki." La pynbud sa da ka jingiathuh-khana barim shaphang U Jisu, ba la iathuh beit ryngkat bad ka jingmih kaba rim jong ka. U Hmara u la kylla kaba mut.

Ha ka snem 1964 ka por jong u ka la kut noh, bad la pyllait ia u. Um shym long shuh uta u nongbuaid tanglang ba kyrni uba shoh ia la ka tnga bad ia la ki khun. Ki la iohi ha u ia u briew uba thymmai. Ma ki ruh, ki hynmen para jong u, ki para marjan jong u, ki la iakylla kaba mut. U Hmara u la long u dkhot jong ka Balang Barieh.

Ha ka snem 1966, ia u la kem biang. Ki Pulit Rieh kim don kano kano ka jingthew kaba kynpang ha kaba kem ia u ban ia uno uno uwei pat. U la dei ban long ka bynta jong ka jingshem ba thymmai.

Ki Komunist ki la buh kti ha uwei u nongialam ba paw khmat jong ka Balang Barieh ia uba ngin khot u para bangeit X (eks). U la ialeh pyrshah ia baroh ki jingpynshitom bein bad um treh satia ban shet kylla. Ki Pulit Rieh ki la iapyrkhat, "Kumno lada ngin shu pynshitom bein noh ia uwei na ka kynhun jong u ha khmat jong u, da kaba ong ia u ba kane ka jingpynshitom bein iano iano, ia u para bangeit baieit, kan jah noh tang lada un iathuh ia kiei kiei kiba rieh ? Kaba dei eh ban iapyrshang."

Kumta ia u Hmara la shoh bein, ba la ai lut da baroh ki jait jingpynshitom bein. Ia ka trai kpoh jong u la pynpra, ia u thylliej jong u la ot noh, khnang ban pyn-kohnguh ia uta u pastor ban long noh u nongshet kylla. Une u pastor um shym la shet kylla noh. Bad kumno

lada u Hmara un iap ? Uta u pastor u la dei ban sngewtriem namar ba uwei na ka kynhun jong u un shah pyniap noh ia ka met jong u bad un hap noh pat ha ka kti jong Uta Uba la thaw ia ki 'tiew lili. U Hmara u ioh ia uta ujuh U Blei ha kawei pat ka liang jong ka jingiap.

Uta u para bangeit X u la iathuh hadien kata ba katba u Hmara u la dang shah pynshitom bein, um shym da pyrkhat eh shaphang u Hmara. U tip skhem ba u dang iaid ia ka lynti ba thar shiah ia ka ban leit sha bneng. Hynrei u la sheptieng haba u la iohi ia ka jingkmen ba i ngiew ha ki khmat jong kita ki nongpynshitom bein. U la poi kynmaw ba na ka bynta kine ruh, U Khrist U la iap. Bad u la duwai na ka bynta jong ki.

Ka jingpyrshang kam shym la long satia kaba jop. Ia ka met iap la pynphai pat sha kiba ha iing ha sem khnang ban pynsheptieng ia kiwei pat na kaba long Khristan. Hynrei ka la pynmih pynban ia ka jinghitar shla ha u paid nong-shong shnong, katba ki bor Sorkar kim lah satia ban khang ia ka jingleit on tep na kaba long ka jingiaid kaba jop jong ka Balang Barieh. Da kaba rwai ia ki jingrwai Khristan, da ki bun bah ki Khristan bad ki bym long Khristan ruh kumjuh ki la iarah ia ka synduk nongiap sha ka lum jingtep.

Kumba ki Komunist ki ju leh, ki la weng noh lut khoit ia kita ki nongshohnoh briew. Ia kito kiba ju pynshitom bein, la ai hukum ba ia ki ruh dei ban leh kumta, la rai pynrem. Ka nongbishar ka dei ka kynthei. Ka la iam haba ka la iohsngew ia ki rai jong ka jingbishar ; ka la piam khak ia ki khun jong u Hmara.

Nangta ma ka ruh ka la kylla kaba mut. Ma nga, uba la wan na ka ri Komunist, nga tip bha ba ia kito ki nongshohnoh briew kiba lashah set la pyllait noh shen ia ki, bad la phah biang ia ki sha kawei pat ka jaka ban leh ia kijuh hi ki kam.

Ia U Jisu la ai biang ia ka ban shah sahnarphna sa shisien pat ha ka long rynieng jong u Hmara ka Kulunda. Ki arngut ki para jong u Hmara ruh ki dang iai don hapoh patok.

Kumno ki Khristan Barieh ki pyrkhat? Ka Aida Skripnikova, ka khlawait jong ki samla Khristan ha ri Russia, haba ka dap arphew hynniew snem karta, bad ka don hapoh patok ha ka sien kaba saw (ia u kpa jong ka la siat iap da ki Komunist na ka bynta ka jingngeit jong u), ka thoh kumne, "Ngam lah ban phiah arliang ia ka dohnud jong nga, namar baroh kawei ka dei ka jong ka Balang." (U Khristan sepngi un jin da la ong, 'Ka dei ka jong U Khrist? Ha ka jaka Russia ia ka Balang la ieit shibun eh. La iohi ia ka ruh ha ka jingiphuh iphieng jong ka. Hangta ki ktien kiba mynbarim ki iai long kiba shisha, 'Uno uno ruh uba niew ia U Blei kum U Kpa jong u, u niew ruh ia ka Balang kum ka kmie jong u' Ki Khristan sepngi ki kren shaphang ka Balang tang kum ia ka Kyiaw Kurim.) Ka Skripnikova ka bteng pat, "Ka niam ka dei ka mynsiem ba shisha jong nga bad ban shim noh ia ka niam jong nga kan long kum ba tar noh ia ka dohnud jong nga."

Nga la iakynduh ia u phadri jong ka Balang Barieh Orthodox na Russia. Nga la kylli ia u mano ba la thung

bad pynskhem phadri ia u. U la jubab, "Ngi la iadon shiphew ngut ki para samla kiba la iakut jingmut ia ka ban rung sha ka kam sharai Balang (Ministry). Ym don uno uno ruh u phadri Orthodox u ban pynskhem phadri ia ngi, namar ki lah ban leh ia kane tang da ka jingmynjur jong ki bor Sorkar Komunist, kiba la buh ia ki kyndon ki bym lah satia ban pdiang. Kumta ngi la ialeit sha ka jingtep jong u phadri martar (uba shah pyniap na ka bynta ka jingngeit), bad ngi da ialum lang baroh sawdong ia ka, ngi da iabat kti uwei ia uwei pat. Arngut na ngi ngi da buh ia la ki kti ha u maw jingtep. Ngi la iapynlong ia ka jingsmai ban iaineh skhem, ia kaba ngi la shem ha ka kot barim jong ka histori (ka jingiathuhkhana ia ki jingjia katba kum ki por ter ter) jong ka Balang : "Nga shim ha lade hi ia ki jingsympat, ka jingshah set byndi, ki jingpynshitom bein, ki jingkren bein, ki diengphna, ki jingshah shoh bein, ki jingjynjar bad baroh ki jingtynjuh jong ka pyrthei, kiba U Trai bad U Ksiang jong ngi bad ka Balang bakhuid ki Apostol shityllup ka pyrthei ki la bah ha lade hi bad kiba ki la pdiang da ka jingieit. Kumta ma nga ruh, u shakri bym bit nam jong U Jisu Khrist, da ka jingieit kaba khraw bad nga la kloi ban shim ia kine kiei kiei baroh ha lade hi tad haduh ka khyllipmat jong ka jingiap jong nga.' Nangta pat ngi sa iaduwai ba U Jisu Un thung pynskhem ia ngi da ki kti ba la sah nar jong U. Ngi ngeit skhem ba U la leh ia kane."

Ha ki khmat jong nga, kane ka jingthung pynskhem phadri ka la long kaba skhem eh

Arngut ki kynthei ki la iadem khohsiew ha ki mawjam jong kawei ka dukan khaii ha Russia. Haba la kylli ia ki na ka balei ba ki la leh kumta, kawei na ki ka la jubab, "Ka dei ka iingmane kaba mynshuwa. Ka dang dei hi ka jaka kaba kyntang Haba nga dem khohsiew ha kine ki mawjam, nga lah ban iohsngew ia u phadri ba u da rwai ki jingrwai iaroh ia U Blei ha ka sur kaba jam. Phi lah ruh ban ong ba hangne ki die jain bad ba ym don phadri. Ngam ngeit satia ia phi. Nga ngeit ia kaei kaba nga iohsngew. Nga sma ia ka jingainguh thang, nga iohi ruh tyngkrein ia ki dur kiba wan shat ha nga. Ka jingshakri Blei ka dang iai sah hi. Namar kata, nga wan hangne man la ka miet."

Phi lah ruh ban ong, ka jingwad Blei kaba phylla bad khyllah ha Russia. Hynrei pat phi sngew kum ban ong ei ei re? Hato kam long kham bha ia ka ban kyndiah noh na kano kano ka jingkynthoh? Phi don ha ki jaka kaba kyntang. Mano ba lah ban batai ia kaei kaba lah ban long bad ia ka bym lah long ha ka jaka kaba kyntang?

Nga dei u nong-Rumania, ym u nong-Russia. Ka iingmane Lutheran ba mynshuwa jong nga ka don ha Bucharest ka la kylla long noh mynta ka jaka pyni dur baiaskop. Haba nga la iaid shapoh kata ki iing hadien ka jingpynjakhlia ia ka, ym don kano kano ruh ka syrngiew jong ka jingartatien. Ki angel hi kim shym la iehnoh noh ia ka.

Haba ia ka iingmane bah St. Sophia (Sein Sophia) la hiarthma da ki shipai jong u Mohammed u Baar, u lyngdoh u la pynwai noh ia ka jingmane Blei bad u la jah

noh shadien jong ka jingkhang bah, ia kaba la shu khang sah noh naduh kata ka por. Ki Khristan nangta pat ki ngeit ba haba ka Constantinople (ka shnong Konstantinopl) kan kylla Khristan biang, une ujuh hi u lyngdoh un sa mih paw biang bad un sa pyniaid biang ia ka jingshakri Blei na kata kajuh hi ka jaka ha kaba u la shu pynwai noh kynsan ia ka. Ha ka spah snem kaba khadsan, ki Khristan ki la long kum kita ki khynnah rit. Ki dang don ruh ki khynnah rit kiba ngeit ba kane ka iingmane bah ia kaba la pynkylla nyngkong eh sha ka iingmane Musulman bad nangta sa sha ka jaka buh tiar, kan sa kylla long pat sa shisien ka iingmane bah hi bad ba uta u lyngdoh ia uba la iathuh hangne un sa trei biang ia la ka jong ka kam hangta. Ki jingpyrkhat khunlung kiba ngeit ia ki puriskam ki la long tang khyndiat eh. Ka jingmut jingpyrkhat jong nga ruh ka long lem hapdeng kine ki khyndiat ngut.

Ha Russia ki don ki Khristan kiba shah teh da ki kynjri nar hapoh ki sopti jong ki, bad sngi bad miet, kumta ba ngin ym iaklet noh ia ki para bangeit kiba don ha ki jingshah teh shah khum.

Nga la wan ialam ia phi sha ka jaka kaba kyntang tam. Phi la iohi mynta ia ki jingjia kiba iai im jong ka Balang Barieh ba la ban bein da ki Komunist.

Ki Komunist bapli. Kim tip satia ia ki ktien jong u Tertullian (Tartulian), "Ban pyniap ia ngi ka mut ban nang pynkha roi ia ngi. Ka snam jong ki martar ka long u symbai ia ki Khristan kiba thymmai." (Kumno shaphang kaba bet ia une u symbai ruh ha ka thain Sepngi

da kaba iashim bynta lem ha ka mynsiem ia ki jingshah shitom jong ki martar ?) Lymne ki Komunist kim tip ruh ia ki kyntien jong u riewkhuid Hilarius (Hilarios), "Ka Balang ka jop haba la ban bein ia ka bad ka nang iaid shaphrang haba la leh bein ia ka."

LYNNONG II

Hato Ka Don Kata Ka Balang Barieh ?

Haba, da kaba pynmih ia ki kot "Ba La Pynshitom Bein Na Ka Bynta U Khrist'' (Tortured For Christ), ''Ki Riewkhuid Russia" (The Soviet Saints), "Ha Ka Jaka Barieh Jong U Blei" (In God's Underground) bad kiwei pat ki kot bad ki jingthoh, nga la pyntip ia kane ka pyrthei ba phylla jong ka jingshahpynshitom bein bad ka jingshynrang mynsiem ba kynja Khristan, haba nga la iathuh ia ka jingiathuhkhana jong kane ka Balang kaba, wat la ka long kaba shisha ruh, imat kumba ka kham long tang ka kynja puriskam ban ia kano kano ka khanatang puriskam, ka jingjubab ia kane ka long kaba khraw haduh katta katta. Nga la iehnoh noh kaba khein ia ki shithi kiba ai ka jingkyrshan kaba shitrhem shibun, hadien ba ki la poi shaduh ka 300,000 (lai lak) tylli.

Ki Khristan ki shu tip tang liak ba kumno ba ia ki mynta la iathuh ia ka jingshisha ia kaba la buhrieh noh na ki baroh shikatta. Ka dohnud u briew ka tip bun kiei kiei ia kaba ym da donkam satia ban da ai ia kano kano ka jingpynshisha. Ki tip ruh ba ka jinghikai Komunist ka dei kaba len Blei. Ki tip ruh ia ka ba ka dei ka jingleh trai khlieh donbor eh.

Bad ha ka pyrthei laitluid, kumjuh ruh, ki Khristan ki don baroh sawdong jong ki tang da ki bym ngeit Blei suda, lane ki briew kiba long tylli lut khoit kiba khlem Blei, wat la ki lah ban pynpaw ruh khyndiat eh ia ka

dur jong ka niam hi. Ki Khristan ki tip na ka jingshem jong ki hi haduh katno ba u Khlieh nongsynshar, u tnga lane ki kmie ki kpa ki long kiba leh bein ishyrkhei eh lada kim sheptieng satia ia U Nongthaw. Ki tip ruh ia ka jingialeh pyrshah ba khlem tyngkai ia ka jingkhniot bor ba ishyrkhei jong ka pyrthei hapoh ki mynsiem jong ki hi. Haba ki ioh ban pule ia ki khlawait jong ka Balang Barieh kiba kham jied ban iap ban ia kaba pyniadei bad u akjakor Komunist, ki la iohi ha ki nuksa ba itynnad eh jong ki tang ia ka jingpynkhraw ba i-shongkun hapoh jong ki jingjia kiba kyrpang ia kaei kaba long kaba bha tam eh ha ki hi

Nga la ioh ia ki shithi na ki katto katne kiba la iaid lait lyngba ia ki phatok lane kiba la iatrei lem bad nga ha ka Balang Barieh. Uwei u pastor ba mynshuwa u la thoh kumne : "Kaei kaba phi ong ka long kaba shisha kumba ka jingshisha ka long ba ar bad ar ki long saw." Uwei pat u pastor Lutheran ha Rumania u la thoh : "Naduh la ka dohnud baroh ngi ia ieng tylli lang hadien jong phi.'

Nga la ioh ruh ki shithi kiba sngewtynnad na ki briew kiba don la ki nongrim kiba iapher iapher. Kawei na kine ka wan na Sikkim, ha India, bad ka da pynshlur ia ngi : "Ba la pynsyaid da ka khubor ba khraw tam eh jong phi, ngam lah khlem da jaw ummat na ka bynta jong phi baroh, ko kiba nga ieit. Nga kyrmen ba ka khubor jong ka Balang Barieh kan pynkhreh ia ki khun U Blei jong ka pyrthei laitluid ruh kumjuh ia ka ban iakynduh kumjuh ia kiba kum kita ki jingeh ha ki sngi ki ban sa wan."

Nga shim kylliang hangne na kawei ka shithi kaba na Sweden, "Nga la iohsngew ia phi ha kawei ka iingmane ha Stockholm. Bun bun sngi hadien kata, ngam lah ban pyrkhat ne kren da kumwei pat lait noh sa tang ia ka Balang Barieh hi"

Uwei u pastor na Bombay (Bombe) u iathuh kumne: "Ki para ba iatrei lang jong nga baroh ki la khih jingmut shibun eh da ki jingpynmih bad ki jingthoh jong ki mishon jong phi bad bun na ki ki da iathuhkhana shaphang jong ki ha ki iingmane jong ki hi. U ksuid jong ka jingmynjur ia ki jingpynshitom bein ia ki para bangeit u la rem bad shah jop noh thiaw"

Uwei u nong-America u thoh, "Sngewbha ban nang iai bteng. Ki briew baroh ki iasngap da kaba sngewbha eh. Wat lada phi tang shu pynkhih katto katne na ngi ki riewpaidbah ia ka ban iai duwai, te phin sa ioh ia ka jingshakri kaba iai neh skhem. Sngewbha, sa rah ia ka jingieit jong ngi sha ki para bangeit jong ngi, kynthei bad shynrang, ha ki ri Komunist."

Kawei pat ka sur na Scandinavia: "Wat nym iehnoh noh. Ka long kaba shisha ba bun eh na ngi ngi ia iohthiah, hynrei don ruh kito kiba shah shitom na ka daw jong kane ka jingjaipleh. Ki don kumba 10,000 (shiphew hajar) ngut ki briew ha ka Balang jong ngi. Kumba arphew san ngut na ka shispah ki ju wan sha iingmane ha ka Sngi U Trai.....Teng teng, ia ka jingrwai iaroh la ju rwai, khlem don mano mano ruh ba ang ia la ka shyntur ban rwai...Nga la ioh ia ka khubor jong ka Balang Barieh. Ka la ai ha nga ia ka por ha ka ban iit bniah ia la ka dohnud, ka long kaba bha eh ia nga.

Ngan iai pule ia kiei kiei baroh kiba nga ioh na ka jingtrei jong phi bad ban ai ia ka ha kiwei pat, katba nga lah ei. Ka jingbymtip ia ka Balang ha ka phang Mihngi ka long kaba jur katta katta ha ka ri jong ngi "

Kawei pat ka shithi na India : "Ha ka miet hadien kaba pule shaphang ki martar, ngam shym iohthiah satia. Nga duwai ruh ba bun ki briew kiba ioh ia kiba kum kita ki miet ki bym iohthiah shuh ba ki dei ban khie noh ia ka ban iai duwai." Ha kajuh ka mynsiem ka la don kawei pat ka shithi na France (Phrans) : "Ka nuksa jong ki nongialeh jong ka Balang Barieh ka la kawiat ia ngi ha ka rukom kaba sngewtynnad eh. Ha ka hi ka don ka jingaiei ia baroh."

Bad mynta pat u nong Bilat (Britisher) : "Ngam shym la long satia u Khristan. Ngam shym la long ruh u dkhot jong kano kano ka Balang bad ngam ju la im ruh ia ka jingim Khristan. Hynrei mynta nga pule shaphang ki martar jong kane ka juk bad ngam lah ban en noh jar na kaba iam. Mynta nga sngewthuh shai ia kane ka dkhot,

"Haba pyrkhat ia ka diengphna,
Ha kaba iap U Syiem ka bneng ;
La spah nga khein khyndew thala,
Nga iuh roit ruh la jingsngewmeng."

Ki nongthoh kot bym lah niew shuh ki pyni ia la ki jingsngewnguh jong ki ba dei ka sien kaba nyngkong eh ha k ba ki lah ban pyndep ia ka hukum jong ka Baibl, "To iaiam lem bad kita kiba iaiam." Ki Khristan ki la ioh ia kawei na ki jingai Bakhuid, kata ka long kaba

pynjaw ki ummat na ka bynta ki parabangeit ba shah shitom jong ki.

U nong-New Zealand (Niw Silan): "Kiei kiei kiba phi iathuh lah ban iai leh bha pat ha ka ri jong ngi. Nga la iakynduh ia kane ka jinglah eh ban leh bad nga la kut jingmut ba nga la kloi ban shah shitom lem bad U Jisu, kumba kine kiba ieit eh ki la leh."

Ka jingpyrkhat jong u nong Blat ka long, "Ka dur jong ka niam Khristan ba la leh ha ki ri Komunist ka long kaba donkam eh ha ka ri jong ngi."

U nong-India u thoh: "Ka jingpynkut nia kaba nga lah ban shim na ka khubor jong ka Balang Barieh ka long: Nga kwah ba ngin kham shah shibun na ka bynta U Khrist." Ka shithi na Nigeria (Naijeria), "Phi la bthah ia nga ia ka lynti kaba bha tam eh ban ialeh ia ka jingbyrngem ki Komunist ha ka ri jong nga. Phi la ai lypa ha nga ia ka atiar kaba bha tam eh: ki nuksa jong ki riewshlur jong ka Balang martar."

Kawei ka shithi na Ulster (Olstar): "Ka Balang jong nga ka dei kaba kynja pyrthei. Ka para jong nga bad ma nga ngi la ju iasngewbuhkhoh borabor ia ki jingtrei ba dait-thah slam slam jong ka bad ia ki jingia-thuhkhana ba rim kiba la ju iathuhkhana bunsien eh. Ka jingiarwai ha ka iingmane jong ngi ka long kaba iap haduh katta katta bad ka bym don mynsiem ei ei ruh em, kata hi ka long kum ka jingniewbein ia U Trai jong ngi. Hynrei haba pule pat shaphang ki Khristan kiba leit sha phatok na ka daw ba ki rwai ia ki jingrwai Khristan bad ba kim man thait satia ban rwai kumba ki sim kaitor ruh ki rwai, wat haba ki don hapoh ki along

ruh, nga la kut jingmut skhem da ka bor bad ka jingialam jong U Khrist ban pynkylla syndon noh ia kane, khnang ba ka Balang Sepngi kan dup ioh long noh kaba jop ia ki mynsiem kumba ka Balang Barieh ka la leh ha ki ri Komunist."

Uwei u khynnah rit na California (Kalifornia) uba dang khadsan snem karta u la thoh ba u iakop bad ki para khynnah rit kiba don ha ka skul rit jong ki ban iehnoh noh ia ki swit mit bad ki 'pu barli jong ki bad ban phah pisa ha ka ban pynioh ia ki Kotbah sha Russia.

Ki nongialam ba ha khlieh duh jong ki Balang jong ka pyrthei laitluid ki la ioh ia ka khubor jong ngi da ka jingieit bad ki la plie ruh ha ngi ia ki jingmane bah jong ki ia ka ban wallam hangta ia ki jinglynniar jong kito kiba la shah pynshitom bein na ka bynta U Khrist.

Hynrei ngi la iakynduh ruh katto katne ki bym ngeit niam. Kine ki 'riew bym ngeit niam kim shym la ioh pule ia ka shithi kaba nga la ioh da ki rukom bar'eh na u sahep rangbah jong ki Pulit Rieh Russia : "Nga la ioh pule ia baroh ki kot jong phi bad nga sngewbha eh ruh ba ia kine kiei kiei la iathuh. Nga tip ba don katto katne kiba artatien ia ki jingthoh jong phi. Ngan ong ia kine ki briew ba kin wan bad shong hapoh ka iingbyndi Komunist shiphew snem hapoh ka jingpeit jong nga. Te kin sa sngewthuh ia ka jingshisha. Tang kawei kaba don ha ka kot jong phi kaba ngam "iahap jingmut satia bad kata ka long ba phi jem eh haduh katta katta. Ban da dei ma nga, ha ka jaka jong phi, ngan jin da la byrthen kum u laren."

Nga la don ha ka jaka trei kam jong uwei u briew uba pawkhmat eh jong ka Dorbar Bah Balang jong ka Pyrthei shityllup (World Council of Churches).

"Ki kot jong phi bad ki jingkren jong phi ki la pynmih ia ka jingkhih jingmut kaba khraw eh Nga shu pyrkhat ia kata ba phi shu ngeit shida eh ia kaei kaba phi ong, hynrei ha ka jingshisha ki jingong jong phi baroh ki long ki bym shongnia Ym ju don satia kaba kum kata ka Balang Barieh. Nga la ju leit jngoh bunsien eh ia ki ri Russia, Rumania, bad kiwei pat ki ri Komunist. Ngam shym iohi satia wat tang khyndiat eh ruh ia ka syrwet syrngiew jong kata ka Balang Barieh."

Nga la kylli pat, "Phi la ju leit ruh sha Shaina bad Koria?" "Em. Ki jingleit jong nga kim shym iaid jngai satia. Hynrei to ngin iasangeh shuwa tang ha Russia bad Rumania."

Ngam shym la treh satia. "Em, ngan ym sangeh tang hangne. Tharai mynta lada ki jingong jong nga ki long ki bym dei bad ba ym don Balang Barieh satia ha ri Russia bad ha ki ri Komunist jong ka dewbah Iurop phim don nia ei ei ruh em. Namar man la ka saw ngut ki briew don uwei u nong-Shaina. Ha Shaina, da shisha, ym don wat tang kiwei ruh ka jingmane. Shi milian ngut ki Roman Katholik, la ai khubor, ba ki shah pyniap bein. Da kaba iakhein biang, katjuh ruh ka jingdon jong ki Protestant (ki Khristan bym dei Katholik). Ki phatok ki la dap. Ki Khristan hangta ki shakri ia ka niam jong ki tang ha kaba rieh, hapdeng jong ka jingma na ka jingpynshitom bein bad ka jingpyniap. Ka la long kumjuh ruh ha ki ri Komunist

Koria ba shatei bad Mongolia. Ka "Nendor" ka kot khubor jong ka Seng Komunist Albania, ka la pynbna ha u bnai Naiwieng (November) jong ka snem 1968 ia ka jingkbang khyrdep noh ia baroh phar ki iingmane. Hangne phi don saw tylli ki ri ia kiba ym don mano mano ruh ba lah ban dang saidnia shuh. Ka Balang hangta ka long tang kaba rieh suda. Ka da shah shitom shibun eh. Ha ka jaka ban iatainia shaphang ka ri Russia, balei phim lah ban iapyniaid ia ka ban ai jingiarap kham bha ia ka Balang martar ha ri Shaina ?

U long u briew uba saw syn'iang ki ngap. hynrei ka khmat jong u mynta pat ka la saw hain lut khoit. U la ong da kaba kut jingmut skhem, "To ngin iasah shuwa tang ha ki ri Iurop." Nga tip ba nga dei ban kohnguh. Lym kumta ka jingiatainia kan kut noh. U dei u phadri bad ngam shym la treh satia. U la dei ban iai sah ha kaei kaba u pyrkhat ba ka long kaba dei.

"Ia ki briew kiba shida lah eh da kaba jem ia ka ban pynngeit ia ki. Bad phi la ioh ruh ia ka sap. Hynrei ngam dei shuh uba bieit. Nga la peit ruh kylleng kylleng mynba nga dang don ha Russia. Ym don Balang Barieh satia." Nga la jubab pat, "Nga la don san snem ha ri Sepngi bad nga la da peit bha eh ruh kylleng kylleng Ngam ju iohi satia ia u nongsyntiat Russia. Hato phi lah ban ong ba ka long kaba dei eh ia nga ban ong ba ym don satia kaba kum kata ka jingtrei kam jong ki nongsyntiat ri ? Ki briew kiba leh ia kano kano ka kam kaba rieh kim ju pynithuh ia lade ba ki dei kiei."

U la iaid sawdong sawdong ka kamra da kaba khih tyngeh. Ki juti thymmai jong u ki la jem koit koit.

Nga la kynmaw ruh kumno ba ha phatok nga la ia ioh bynta lang shijur ki juti bad uwei u rangbah shipai ba kham rangbah uba mynshuwa. Baroh arngut ngi ju ia-leit kilan met ha phyllaw man la ka sngi kaba ar.

Uta u phadri u la ong, "Ka jingianujor kam dei satia ka jingiapyni nia" (Comparison n'est pas raison—comparison is no argument). Ka Balang Barieh ka dei ka ktien kaba don ka jingmut kaba janai. Ngim shym la im shuh ha ki por jong ki jingtep krem poh mawsiang. Ka Balang Barieh ka la dei ban don ki skul niam kiba rieh, ki jaka shon kot kiba rieh, ki jingiaseng kiba rieh, ki skul pynpaw kiba rieh bad kumta ter ter. Kiba kum kita kiei kiei kim ju iaid satia khlem da ioh jingtip.

Nga la wan sha u da kaba pynkhreh bha. Nga la sei na la ka pla ia ka "Nauka i Religia" (ka Saians bad ka Niam), ka kot khubor len blei kaba donbor jong ka ri Russia kaba la pynmih ha u bnai Jymmang (May) ka snem 1966. Ha ka don ka jingthoh ia kaba la khot 'Podpole" (Kaba rieh) ka iathuh kumno ba u Khristan uba kyrteng u Elisha u la pynlong ia ka skul jinghikai niam kaba rieh na ka bynta ki samla kiba ngeit. Ka don sha jngai bah shapoh ki khlaw bym kut shuh jong ka Siberia, bun bun mer na kano kano ka iing, bad ha ka jingjngai na ka shnong kaba jan tam phi lah ban iaid lyngba ia ka niur niur bad ia ka khlaw bah. Ka don hangta ka skul niam—artylli ki iing. Kawei ia ki shyn-rang bad kawei pat ia ki kynthei. Ki Khristan ki khot ia kane ka skul jinghikai niam, 'Ka Skul Jingstad hapoh Khlaw.' Kata ka kotkhubor bym ngeit blei ka la kren bein ia u nongthoh (Secretary) jong ka seng ki samla

Komunist jong kata ka jylla u bym shym la bna ei ei wat tang khyndiat eh ruh ia ka jingdon jong kata ka skul niam. Hynrei wat ki Khristan hi ki tip shaphang jong ka tang lada ki don ei ei ban pyniadei beit bad kata ka skul. Ia ki ain jong ka jingiasylla la sumar bha.

"Kumta ngi la ioh ia ka dak kaba ha khmat eh jong ka Balang Barieh kaba iaid beit bad ryntih : ki skul jinghikai niam kiba rieh"

Nga la sei pat ia ka kot ban pynshisha ia ka jingdon jong ki jaka shon kot kiba rieh ba la thoh da u nongthoh Russia hi u P. Savkin bad kaba kyrteng "Ka Jingialang ha ki Jaka Barieh." Ka pynkut da kaba iathuh ia ka jingkem ia ki Khristan kiba la pynlong ia kiba kum kita ki jaka shon kot.

Nangta nga la pyni pat ia ka Testament Bathymmai ha ka ktien Russia ba la shon jar jar hapoh Russia hi. Kumta ki kham long palat ban ia ka jingshon kot kaba rieh. Ki don ruh ka Baibl Sosaiati (Bible Society) kaba rieh.

Uta u paralok jong nga, uba long ruh uba iapyrshah eh ia nga u la ong, "Kaei kaba phi ong imat ka long kaba shisha, hynrei kam long pat haba phi peit kham bniah. Ngi tip shaphang ka kynhun iapra kaba rit jong ka Balang Baptist kaba la leh ia kiba kum kita kiei kiei. Mynta kane ka kynhun ka la leit iasoh biang bad ka Balang Hima (Official Church). Ka dei tang kaei kaei kaba rit bad kaba tang shipor. Phi la shu pynheh than shaba palat ia ka jingdonkam jong ka."

Nga la jubab, "Nga sngewsih ban kren pyrshah ia phi. Ki kot ki sla hi ki pynpaw shai kdar ia kata ba

'Ka Skul Jingstad hapoh Khlaw' ka dei ka jong ka Balang Orthodox. Kito kiba la shah kem na ka daw jong ka jingshon kot ba la iathuh ha ka kot jong u Savkin ki dei u lyngdoh Orthodox u Pletkov bad bun bah ki kynthei na ka Balang Orthodox. Ka 'Anglican Digest' (Anklikan Daijes'), kawei na ki atiar jong ka Balang Bpiskopal (Balang B shop) jong ka ri America, ka ong ba ka Balang Barieh ki Orthodox jong ka ri Russia ka don—pynskhem ia lade—sawphew san milian ki dkhot. Ka Balang Episkopal jong ka America ka iatrei lang ha ka Dorbar Bah Balang Ka Pyrthei bad ki Balang hima jong ka Russia. Kam sngewtynnad satia ban shu pynheh ia ka jingtrei jong ka Balang Barieh.

"Ka 'Headway' (Hedwe—Ka Jingiaid Shaphrang) kaba ha u bnai Kyllalyngkot (January) ka snem 1968, ka kotkhubor ka bym da pyniadei eh bad ki kynja niam, ka ong ba ka jingbun jong ki Baptist Barieh ka long kumba saw milian. Lada phin khein lang sa bad ki Katholik, ki Pentekostal bad kiwei kiwei pat ki kynhun, ka paw ba man la ka saw ngut ki nongshong shnong jong ka ri Russia ki don ka jingiateh bad ki Balang Barieh. Kam dei satia ka kam kaba tang ka kynhun iapra barit jong ki Baptist."

Nga la sei na la ka pla shi stai bah ki jingthoh na ki kot khubor Russia bad nga kwah ban pyni ruh ia ki jingai khubor shaphang ki jingiaseng barieh, ki Skul Pynpaw barieh ia ki khynnah rit. Hynrei ym imat satia ba un um mynsiem kum ka lynglun thah ha ka jingshai jong ka sngi ha khmat ki jingpynshisha jong nga.

U Lenin u la ong ba lada don ki jingshisha kiba donkam ba la iapynngat lang ha kaba kyntait noh ba ar bad ar ki long saw, ki paitbah hi kin kyntait ia kata. Nga la kynmaw ia ki spah hajar ki shithi kiba ai jingkyrshan. Ki briew ki thoh ba hadien kaba pynshahshkor bha ia ka jinglynniar jong ka Balang martar ki la ia iam, kim shym iohthiah iohdem shuh. Kiwei pat ki kwah ia ka ban sngewtngen. Ki da kwah ia ka ban ioh thiah.

Uta u phadri u la khublei ia nga. U la iathuh ia nga, "Nga sngewlem eh ia phi. Nga sngewthuh ba phi la shah shitom shibun eh. Kane ka pynlong ia phi ba phin sngew. Ia ngi bunsien la ju pyndonkam ban pyrkhat ia kaei kaei kaba shisha. U briew uba la iaid lait lyngba ia ki jingshitom kum ma phi um lah shuh ban long uba pynleit jingmut pat. Ki jingshisha kim ju iakhein dor bad phi. Baroh ka dei tang ka jingsngew suda."

Ia ka jingkhang la lah plie lypa. U nongbat jingthoh (Secretary) u la iathuh ba don sa uwei pat u nongwan kai uba wan hangta. Haba nga la khang ia ka jingkhang hadien jong nga, ka kyriat. Ka jingpyrkhat ba khadduh eh jong nga haba nga la iehnoh ia u ka la long, "Ki dei ban don u khra umphniang ha ki kopja." Kiba haduh katno kita ki jingpyrkhat ki don teng teng ha ka jingmut ka jong u briew.

LYNNONG III

Ki Jingshisha, Tang Ki Jingshisha Kiba Paw Shai Kdar.

Ki jingjia jong ka jingim jong ka Balang Barieh ki lah ban long kiba itynnad eh bad kiba shon jingmut jur. Hynrei ngi dei ban pyniapher hapdeng ki puriskam kiba sngewtynnad bad ka jingshisha kaba da shon jingmut. Nga iehnoh baroh ia ki jingsngew jong nga ha kawei ka liang tang shipor bad ngan ai tang ia ki jingshisha kumba la pynshisha na ki tynrai jingpynshisha ki bym lah satia ban pynkhein. Ngam lah satia ban shu sngap jar noh shaphang jong ki, ym na ka daw jong ki jingiakynduh ha ka jingim jong nga hi, kiba la pynlong ia nga ba ngan ialeh pyrshah tyngeh bad ka jinghikai Komunist, hynrei namar ba nga ieit ia U Jisu. La thoh ha u Mathaios 24:31 ba ki angel jong U kin ialum lang ia kiba la jied jong U na ki saw lyer. Lada ia ka Gospel yn ym ialap ha ka pyrthei Komunist, ki angel kin shem ia kita kiba la jied tang ha ki lai lyer bad ka Ktien jong U Kynrad yn ym lah satia ban pyndep.

Ia ka Balang ha ki ri Komunist la pynshitom bein. Ka donkam eh ia ka jingiarap jong ngi. Namarkata ki jingshisha jong ka jingim martar jong ka dei ban tip bha. Wat ha ki Skul jinghikai niam ia phi la hikai ia baroh ki jaid Balang, hynrei pat kim ju hikai shaphang ka Balang Barieh, ka Balang kaba don ha ka shibynta na ka lai bynta jong ka pyrthei. Kane ka jingbakla ka dei

ban sangeh syndon. Ia ka jingim jong ka, ka jingshah shitom jong ka, ka jingjop jong ka dei ban iai pynbna.

Ka "Sovietskaia (Sobiatskaia) Moldavia" kaba 11 tarik u Jylliew (June) ka snem 1968, hapoh ka jingai kyrteng, "Ym don kano kano ruh ka jinglamler kaba paw shai kdar bad kaba ijli ban ia ka niam Khristan," ka iathuh ia ka jingiaseng barieh jong ki Baptist ha Chishinau (Shishinaw). Ki khynnah rit ki iaphai ia la ki khmat sha surok, khnang ba yn ym don mano mano ruh u riew-phylla u ban wan mushlia. Bun na kito kiba leit sha ka jingiaseng ki dei ki khynnah samla. U briew uba shah kynnoh pop u dei u Horev uba la don bunsien hapoh phatok. U la pynlong ia kiba kum kita ki jingiaseng, kata ka jingthoh ka iathuh U la pynphriang ia ki kot niam kiba rieh. Bad ruh u la kynnoh ba uba la pynlong ia ka jingiaseng duwai kaba jar jar hapoh khlaw, u dei u Khristan S. Apostu.

Ka "Pravda" kaba 19 tarik u Nailar (August) ka snem 1969 ka iathuh ia ka Balang Baptist ka Barieh ha ka shnong Mozdok (Mosdok). Ki Bangeit ki iaseng lang ha kawei ka iing rit ha kaba artylli ki kamra thiah ki la dap smam.

Kata ka kot khubor ka ong, "Ha ka por ba long jingiaseng, ki briew ki ia iam." Kane ka dei kawei na ki dur kiba kyrpang jong ka Balang Barieh. Ngam ju kynmaw satia ba ngan iohi ia ka jingiaseng niam hangta kaba khlem da iajaw ki ummat. Kim shym iakmen satia ha ki jingiathuhkhana jong ki, ki shah shitom ia ki. Ki ia ioh bynta lem ha ki jingshah shitom U Khrist, ki jingshah shitom jong baroh kiba shah shitom,

Ki ia iam na ka bynta kito kiba don ha ri Sepngi kiba la duh noh ia ka jingai ba kordor ha kaba don ia ka mynsiem kaba jem bad ia ka jinglah ban iam lem bad kito kiba la shah pynshitom bein.

Ka "Pravda" (wat klet, sngewbha, ba kane ka ktien ka mut ha ka ktien Russia 'Ka Jingshisha') ka iathuh ia ka jingpynbaptis kaba jar jar ia ki lai ngut kiba ngeit. Ki Khristan ki la leit sha ka jingpynbaptis lyngba ki surok kiba dum synia, ki da kiar noh ia ki briew. Mynta, balei ba kin long kiba bieit haduh katta katta ia ka ban shah pynbaptis jar jar ha kaba rieh lada ka ri Russia ka don ia ka jinglaitluid ha ka niam, kumba la iathuh ia ngi bun bunsien eh ?

Kajuh ka jingthoh ha ka "Pravda" ka khot ia ka jingshisha ba ki Khristan ki hikai ia ka jingieit ia ki nongshun ba ka dei ka "jingshet kylla." Kata ka jingthoh ka pynkut da kaba ai khubor ia ka jingkem ia kiba bun ki Khristan, hapdeng jong ki ia uwei u briew uba kyrteng u Cherviakov (Sherbiakob) ba la kynnoh ia u ba u la pynlong ia kawei ka kynja Skul Hikai Kotbah (Bible Summer School) ia ki khynnah rit. Khadar ngut ki khynnah kynthei bad shynrang la hikai hangta ia ka Ktien U Blei. Na ka daw jong kane ka kam runar, u Cherviakov u trei mynta ha ki por tlang ba dait thah tam ha ki jaka trei ba saja tam ha ki bynta ba shatei eh jong ka Siberia, kaba ka ior ka rben bha kumba shi khup khohsiew.

Ha ka kot khubor Khristan kaba ha ka ktien French (Phrensh) ka "Tant qu'il fait Jour" (Tan kwil Phait Jor) jong u Naiwieng (November) ka snem 1969, uwei u

Khristan na Denmark u iathuh ia ka jingiashim bynta jong u ha ka jingiaseng jong ka Balang Barieh hangno re hangno hapoh Russia. U la ioh ia ka kyrteng bad jaka shong jong uwei na ki dkot jong ka. Haba u la lah lait ban phet noh napoh ka iingshong basa jong u ha kawei ka janmiet, khlem da phai shuh shano shano ruh, u la iakynduh, ha ka jingkah dum ba iong jong ki rud jong kawei ka shnong, ia kawei ka khynnah, ka kylli ia u ha ka ktien German (Jerman) da ka jingbymnang bha la ka lah ne em ban iarap ia u. U la jubab ia ka da kaba sngewbha eh. Ka la ong ia u ba un bud ia ka, da kaba iaid ha shuwa jong u ha ka jingjngai kumba shiphew kot ei ei bad ka da leh mynleh kum ka bym ithuh satia ia u. Ka la ialam ia u sha kawei ka iing ha kaba don ki khynnah kynthei bad shynrang kiba hapdeng ki krta khadphra bad arphewsan snem. Kine kim donkam satia ban bret ia ki dawai pyniohthiah. Bad bun ia U Jisu ha ka lynti jong ka diengphna, ban shakri ia U hapdeng ka jingma jong ka jingshah kem bad ka jingiap hi, ka da pynkyndeh eh ia ki. Khnang ban ym don mano mano ruh ba iohi ia ki, tang kawei ka sharak rit ki pynmeh hapoh kamra. Ha kaba nyngkong ym don mano mano ruh em ba kren. Hadien ka jingiaduwai jar jar kaba la slem bha nangta pat sa pynbud sa da ka jingkren kaba mian mian eh na ka Baibl. Nangta pat, uwei hadien uwei pat, ha ka jingiasangeh teng kaba kynrum kynram, ki Khristan ki la shu jah noh la ka jah shapoh ba dum jong ka miet. Hynrei ka miet kam shym la kah dum satia ia ki. Ki la long ka jingshai jong ka Russia kaba dum synia katta katta.

Ka "Zaria Vostoka" (Saria Bostoka), ka kot khubor Komunist na Caucasia (Kawkashia) jong u Lber (March) ka snem 1969, ka iathuh ia ka jingshah kem jong u Peter (Pitar) Restshuk bad kiwei pat na ka daw ba ki iapynlong ia ka jaka shon kot kaba rieh ha Suhum.

Nga lah ban iathuh ia kaba kum kata ka jaka shon kot, ia kaba nga hi nga la iohi dalade. Mutdur ia ka dukan hima kaba rit. Ki kali kit mar kiba leit buh mar ne kit ia kito kiba la sah kumto khlem die. Ym don mano mano ruh ban iohi lada ia ki kot jied bad ki kot sada la buh noh ne ia ki kot ba la shon ba la buh hapoh ki synduk la shim noh. Ha ka jaka buh mar jong ka iing ka la don ka pung. Ka don ha ki shakiar jong ka shnong. Phin ym shem ia ka um kaba tuid ha man la ki jaka ha ki ri Komunist. Ia u briew la pynhiar shapoh ka pung kaba jylliew da u tyllai. Na ka kynroh shakiar jong ka pung, haneng khyndiat ia ka sla um, ka don ka lynti ba sam lyngba sha iwei i kamra iba rit ha kaba don ka jingshon kot. Kito kiba trei hangta ki ioh khyndiat eh ka lyer. Man ka por ki la dei ban mih shabar ia ka ban ioh ring bad pynhiar mynsiem. Kiba kum kita ki jaka shon kot la lap. Kiwei pat ki shim ia ka jaka jong ki. Hynrei "Ka Jingpyrta jong ka Jingpynim" (The Herald of Salvation) ka la mih ryntih bun snem Ka dei ka kot khubor barieh jong ki Baptist Russia.

Ym dei tang ki Baptist. Ka ri Russia ka dei tang ka ri Orthodox. Ka "Sovietskaia Kirghizia" (Sobiatskaia Kirkhisia) kaba 15 tarik u Naiwieng (November) 1969 ka iathuh ia uwei u riewniam Orthodox Zosima (Sosima) uba don lypa shisien hapoh phatok na ka bynta ka jing-

ngeit jong u. Hadien ba la pyllait noh ia u, u la pynlong iingmane ha kamra shong kai jong u hi bad u da pynlong ki jingmane Blei hangta. Ka iingmane ka dei ka iing jong u Khristan. Kumta ka la long ruh ha ki por jong ka Testament Bathymmai. Kan jin da la long ruh kaba kham bha ha ri Sepngi, ban ia ki iing bah kiba heh bha kiba don bad ba teng teng ki long suda ha ka jingiadei bad ki briew bad bunsien eh ka mynsiem hi ka long suda noh.

Ki Komunist ki ai khubor shaphang une u riewniam ba ki Khristan hi ki iakren shaphang jong u ha kine ki jingong harum, "Ka burom ka tyngshain ha u," "U Blei U la ai ha u ia ka jingai jong ka jingkren kum kata ka jong ki Apostol hi," "U im ka jingim kaba riewblei bad kaba khlem shah kynnoh pop."

Kata ka jingthoh ka pyndonkam da ka ktien "Ka Balang Barieh" bad ka long ruh kaba dei eh. Nga la peit ha ka "Dienshonhi jong ka Ktien Phareng jong U Webstar" (Webster's Dictionary of the English Language) ka mut aiu kata ka ktien "Barieh", bad nga la shem ia ka ba ka dei ka ktien kaba iadei kajuh ka jingmut bad ka ktien 'Ba la buhrieh" Ka Balang jong u riewniam Zosima ka long da shisha kaba la buhrieh. Uno uno ruh uba kwah ban leit jngoh ia ka u dei ban da ioh shuwa ia ka jingmynjur bad jingpynskhem jong u briew uba shaniah bad u dei ruh ban kular skhem ia ka ban long jar jar, kum ha "Ka Skul Jingstad hapoh Khlaw." Nangta phi sa lah pat ban rung hapoh kata ka iingmane na ka dong jong kawei ka surok, ka jingkhang ban mih ka dei nawei pat. (Ka jingdon

jong kaba kum kata ka iingmane bad artylli ki jingkhang ka la pyllait ruh ia ka jingim jong nga ha ki por jong ki Nazi (Nasi). U riewniam Zosima u la iathuh ia ki Khristan ba ki dei ban long kiba sian kum ki bsein bad kiba jemnud kum ki paro, bad, lada kylli, ym ban iathuh hangno ki la ju don, hynrei ban shu iathuh noh da ki katto katne ki jingiathuhkhana.

Nga hi nga ngeit ba u riewkhuid Dominic um shym bakla satia haba u la thoh shaphang ka jingarsap kaba kynja riewkhuid. Kane kam mut ba ka jingthmu ka pynksan ia ki kabu. Mar khongpong pat, ka jingthmu hi khnang ban ri kyndong ia ka hok kaba dei shimet bad ia ka jingkhuid ka dohnud kam mut ban pynksan ia ki kabu kiba sniew kiba la pyndonkam na ka bynta kane ka jingthew, kiba dei ban iehnoh ia ka pyrthei ba la pynshyrkhei da ki Komunist khlem ka Gospel, ia kaba ym lah ban wallam sha ki khlem da pyndonkam ia ki buit iasylla. Ki riewstad ka longbriew manbriew kin khot ia kane ka jingarsap, da kaba klet noh ba ka long kaba sniew ban iehnoh ia kiba shah ban bein ha ki jingleh bor trai khlieh khlem ka jingtip ia U Khrist.

U Zosima u don ruh ka karkhana barieh ha kaba shna ia ki sharak. Ka "Sovietskaia Kirghizia" ka iathuh ba bun ki la wan rah ia kita ki sharak jong u ba la shna ha kaba rieh, kaba pyni ruh ba don ki jaka ha kaba ym kiwei pat ki lad ia ka ban ioh ia ki sharak, ia kaba la ju tharai ba ka long kaba donkam eh na ka bynta ki jingiaseng niam da ki parabangeit Orthodox jong ngi. Kata ka kotkhubor kam iathuh pat aiu ba la jia shuh shuh ia u riewniam Zosima. Hynrei da ki spah tylli kiwei pat ki

jingthoh na ki Kotkhubor Russia ki pynksan ia ka jingtharai ba u dei ban don pat hapoh phatok.

Kham palat shuh ban ia kane baroh. Ha ka ri Russia kaba heh bad ba iar don ka jylla ia kaba la shong shnong lut khoit tang da ki Khristan suda, ka jylla ha kaba ki nong-Sepngi hi kim tip ei ei. Ka pyrthei ka iohsngew nyngkong eh shaphang jong ka dei na ka kotkhubor Komunist kaba kyrteng ka "Nauka i Religia' (Nawka i Relijia), ka sien mih jong u Nailur (September) 1968. Ka iathuh ia ngi shaphang bun bah na ka niam rim Orthodox ki la ialeit rieh ha ka jylla ka bym lah shuh ban leit rung mano mano ruh ha ka bynta ba shatei eh jong ka Siberia. Kine ki Khristan ki da len noh lut khoit ia ka jingshisha baroh jong ka ri Russia, kumba da ki spah snem mynshuwa ki Protestant ki la len noh ia ka jingshisha baroh jong ka Balang Katholik kaba leh jubor eh ha kata hi ka por bad ki la phet noh sha America. Ka "Nauka i Religia" ka ong : "Ki long ka pyrthei kaba maian, ka bym lah ngeit bad kaba dang shem 'thymmai. Ki briew hi kynthei bad shynrang kim ithuh satia ia ka bor kaba pyrshah Khristan, hynrei ki kwah ia ka jingiap kaba hok kum u mawjam sha ka jingim bymjukut."

Kata ka kotkhubor bym ngeit blei ka ai ruh shibun bah ki dur ba la shon ha Siberia. Hapdeng kiwei pat, ka pyni ruh ia ka nongmuna jong ki Jingthoh Bakhuid jong ki. Ka don ka thliew kaba heh bha hapdeng ia kaba la pynjot da ki khnai. Kim don ei ei ha kaba kin bujli noh ia ka.

Nga hi ngam dei satia u nongmane bleithaw ia ki jingshisha. Man la uwei pa uwei u briew u iohi ia kaei

kaba u khot "ki jingshisha" katba kum ka dur kaba shuwa ba kan long kaba tap lup ia ka jingpyrkhat jong u. Ka long ka bym lah ban pynskhem ia ki jingshisha, kyrpang na ka jingiapher jong ki jingmut kiba mih haba la peit ia ki na ki liang kiba iapher iapher. Hynrei ki nongiapyrshah jong nga pat ki kwah ia ki jingshisha. Hangne te ki la ioh ia ki.

LYNNONG IV

U Lum Golgotha Jong Ka Ri Russia

Ki dak jingkhein hi ki pyni ba bun ki Khristan ki la shah ia ka jingpynshitom bein ha ka por jong ki Komunist ban ia ha kano kano ka por jong ki jingjia baroh. Ha ki ri Komunist, kito kiba la iaid ia ka lynti kaba jngai tam eh jong u lum Kalbari hadien jong ki ki dei ki khun jong U Blei kiba ha ka ri Russia.

Ka jingtynjuh ia ka jingshisha jong kano kano ka jingai khubor shaphang ki jinglong jong ka niam ha kata ka ri ka dei ba lada ia ki martar jong kane ka juk mynta la iathuh shai.

Haba u Eban, u Myntri Bar Hima jong ka ri Israel, u la leit sha ka Germany (Jarmani) Sepngi, ka jingleit peit ba nyngkong eh jong u ka dei sha Dachau (Dashaw), ka jaka ha kaba ki para jaid bad para niam jong u ki la shah pynjot noh. Hato ki Khristan ruh kim dei ia ka ban ioh jinghikai na ki Jiw kumno ban leh ?

Ngam tip satia wat tang kawei ruh ka jingjia ba u nongialam jong ka Balang Khristan uba, da kaba leit jngoh ia ka Russia lane ia kano kano kawei pat ka ri Komunist, la leit ia ka ban leit buh kpieng syntiew ha ka jingtep jong u martar lane uba la leit jngoh ia ki Khristan hapoh phatok. Pynban ka "Bratskii Vestnik" (Bratski Bestnik), ka kotkhubor jong ka Balang hima ki Baptist jong ka ri Russia, ka iathuh ba ki nongmihkhmat jong ki nongialap Baptist na Sweden ki la leit jngoh ia u

maw jingtep ba ishongkun jong u Lenin, u nongpyniap ia ki milian ki Khristan, ha ka jaka ban leit sha ka jingtep jong uwei na kiba shah leh bein jong u. Ha Germany, u Eban um shym la leit satia ia ka ban burom ia ka jingtep jong ki riew runar ki Nazi (Nasi—ki nongbud jong u Hitler) Hato kam dei ia ka niam Khristan ban hikai ia ka bynta kaba kham khraw jong ka jingiatylli lang bad kiba shah leh bein kiba lui lui ban ia ka niam jong u Moses ?

Ha ngi hi, ki dohnud jong ngi ki leit lut sha ki martar ym namar ba ngi sngewsynei ia ki. Ki kynjri nar jong ki ki dei da ka ksiar ba nylla. Ka diengphna jong ki ka long kaba iwbih thiang. Baroh kito kiba ki jingsngew ba kynja mynsiem ki im ki tip ia kata. Ha ki Khristan, ka phatok ka long borabor ka kper soh kaba sngewbang eh ha kaba ka umngap kaba thiang tam eh ka tuid. Lymne ngim ai ruh ha ki jingshah shitom jong ki martar ia ka burom kaba dei beit tang ia ka diengphna U Khrist. Tang ha kane ka diengphna hi ba ki Ktien jong u riew-khuid John Chrysostom (Jon Khrisostom) ki pyniadei, ' Ka diengphna ka dei ka mon ka jong U Kpa, ka burom ka jong U Khun, ka Jingkmen ka jong U Mynsiem, u mawlynnai jong ki angel, ka jingsngewskhem jong ki bangeit, ka jingioh burom ka jong u Paul. Da ka dieng-phna ngi tip ia ka jingkhia jong ka pop bad ia ka jing-khraw jong ka jingieit ka jong U Blei ia ki briew." Hynrei ka jingtip ba shisha ia ka jinglong jong ka niam Khristan ha Russia kan pynkhraw ia ki jingmut jingpyrkhat bad ki dohnud jong ngi bad kan iarap ruh ia ngi ban bud ia ki dienjat ki jong U Khrist.

Ka Russia! U nongthoh jong ka u Tiutchev (Tiiutsheb) u la ong, "Phim lah satia ban sngewthuh ia ka da ka jingmut jong phi, phim lah ban thew ia ka da uno uno u dieng kynian. Ka dei ka jinglong kaba kyrpang. Phi lah ban ngeit tang ha ke Russia hi." Ma nga, na la ka liang, nga la leh ia kata. Nga ngeit ba kan sa shem ia ka jingsuk ha ki Kjat jong U Khrist hi.

Ngi ieit ia ka Russia. U Jisu U la leit hiar sha dujok. Kumta ma ngi ruh ngi leit hiar sha ka dujok jong ka ri Russia. Haba u parabangeit Andrew (Andriw), u nongthoh ia ka kot "U nongkhaii mar tuh jong U Blei" (God's smuggler), u la pynlong, ha Norway (Norwe), ia ka jingkyrpad kaba jur ha ki nongtrei Khristan na ka bynta ka ri Russia, arspah ngut ki la ia aiti ban trei mon sngewbha tang ha kawei ka jingialang. Ha kajuh ka rukom ka la jia mynta ha kylleng satlak ka pyrthei laitluid. Ki samla Khristan kiba ju shong ia lade hapoh phatok, hynrei ki pyrshah jur katta katta ia ki jingpynshitom ha Moscow hi, ha ki madan bah bad ha ki jaka iew. Ki don mynta bun bah ki Khristan jong ka pyrthei laitluid kiba lah ban pyndonkam ha lade hi ia ki ktien jong uwei u nongthaw jingrwai barieh jong ka Russia, ia kiba ki dkhot la pynphriang da kaba shu thoh da ka kti :

Nga dem ha khlieh jingthiah jong pha ;
Ma phi, ko Russia, to sait noh
Ia la ki ummat bad ka ksuit
Da ka snam jong nga.

Ki martar Russia kim long shuh marwei ha ka jingialeh jong ki.

Ki don mynta da ki milian ha ki ri laitluid kiba ia

iam bad kito kiba iam ha ka ri Russia namar ka jingkhang khyrdep noh ia ki iing ba kyntang jong U Blei kiba ki ieit eh.

Ka "Pravda" kaba 18 tarik u Iaiong (April) 1968 ka iathuh ba ha ka jylla Vologodsk ki don mynta tang khadhynniew tylli ki iingmane, ha kaba don phra spah tylli shuwa ka jingsynshar ki Komunist. Hato kane ka dei namar ba ki briew kim treh shuh ban ngeit ? Ia ka jubab la ai ha kajuh hi ka jingthoh, "Ki nongialam jong ki kynhun niam ki lah ban nang pynkhlain ia ka jingtrei jong ki. Ka niam hi kam pynsniew satia ha ki sngi jong ngi. Kan ym duh noh kumba don kiba ngeit, hynrei la kumno kumno ruh ka don ka jingthmu ban nang iaid shaphrang, ban leh kynsan."

Kam dei ka jingbakla jong ka lada ka dei ban ialeh na kaba rieh, ha kaba ia ka hi la beh noh namar ka jingkhang khyrdep ia ki iingmane ha ka por ba ka nang pynkhlain ia ka jingtrei jong ka. Ha ka 8 tarik u Iaiong (April) 1968 ka "Pravda" ka ai khubor ia ka jingkhang khyrdep noh ia ki arspah shiphew tylli ki iingmane ha ka ilaka Odessa.

Hynrei pat kumno ki iingmane ki long kita ia kiba la dang sah ? Imat kumba kim lei lei kita kiba don ha Moscow (Mosko), Leningrad bad katto katne kiwei pat ki jaka ba la leit jngoh da ki nongiaid pyrthei nongwei. Hynrei kumno shaphang ki shnong kiba kham rit ?

Ka jingai jingtip ba jar jar jong ka Balang Barieh ka iathuh ia ngi ba ha ka 10 tarik u Iaiong (April) 1969, hapdeng jong ka jingiaseng niam jong ki Baptist ha

Kopeisk, shikynhun ki bym ngeit blei, ba la ialam da u pulit, ki la leit pynwit ia ka. Ki da buh da ki bilor kyiad ha ka miej ba ai Jingkhawai U Trai bad ki da shon dur de artat ia ki briew ryngkat bad kita ki bilor. Ia kine ki dur yn sa pyndonkam ia ki kum ka jingpynphriang ia ki khubor bym ngeit blei.

Ia ka jingpynshisha jong ka Balang Barieh la ñang pynskhem shuh shuh da ki khubor Sorkar. Ha ka 'Saians bad ka Niam'' (Ka kotkhubor Komunist) jong u Naiwieng (November) 1967, ki Komunist ki iathuh ia kaei kaba la jia ha ka Balang Baptist ba la ai bor kaba ha ka shnong Batiatitsh. Kawei ka nongkren ba len blei, ka Bilchenko (Bilshenko) ka la rung hapoh ka iingmane ha ka Sngi U Trai (Sunday), ka da khynniat sharud ia u pastor bad ka la kren ia ki jinghikai ba bein blei jong ka. Kito kiba la wan ban mane blei ki la dei ban klun tylli lut ia ka jingiaroh ia ka jingbymngeit blei.

Ki nongwei bad ki nongialam Balang na ri Sepngi kim ju leit mynno mynno ruh ha ki jingiaseng balang ha kaba kum kane ka jingjia ka don.

U nongrwai Salm u ieit ia ka iing jong U Blei. Kumta ruh ka la long bad uwei pa uwei u Khristan. Ha kawei ka Sngi U Trai haba phi shong lyngrgeh ha ka shuki jong phi, to da kynmaw de ba ki iingmane ha Russia ki la kylla noh sha ki dukan die jingdie, ki jaka buh tiar sah jingkynmaw, ki karkhana bad ki iing seng shad. Na ki 50,000 (sanphew hajar) tylli ki iingmane Orthodox ha shuwa jong ka jingkylla ka bor synshar, tang 7,000 (hynniew hajar) tylli kiba dang sah. To ia-

kynmaw ruh ia ki Balang kiba dei ban shah ia ki jingleh bein.

Hynrei ka iingshong jong U Mynsiem Bakhuid ka dei u Khristan hi. Pyrshah ia u ia ka jingialeh kaba khraw la ialeh.

Kawei ka shithi ba la soi da ki 180 (shispah phra phew) ngut ki samla Khristan, ba la thoh sha ka Sorkar Russia bad kiwei pat ki rangbah Sorkar, la phah rah jar jar na Russia. La thoh ia ka ha ka 13 tarik u Jymmang (May) 1969, bad ka pyrshah tyngeh ia ka jingkem ia kiba bun bah ki parabangeit. Uba kham khynnah tam na ki baroh, u dei u E. Radoslavov, uba dang 19 snem karta. (U koidi Khristan uba tymmen tam shaphang uba rgi tip u dei u Peter Popov (Pitar Popob). U la don phra phew snem karta, kajuh ka karta bad u riewkhuid Polycarp (Polikarp), haba la bret ia u sha ki sing).

Haba ia kane ka kynhun jong ki Baptist la kem, ha ka skul No. (nombar) 61, u nongpyniaid u Malamud (Malamod) u la iathuh ia ki khynnah ba ia ki Baptist la rai pynrem namar ba ki la ai jingknia ha U Blei ia kawei ka khynnah, da kaba sahnarphna ia ka. Namarkata ki khynnah bad ki kmie ki kpa ki dei ban phikir bha na ki Baptist.

Kane kam dei satia ka jingmutdur jong uba tang uwei u briew. Ka Iing Pynmih Kot ka Hima kaba ha Leningrad ka la pynmih ia kawei ka kot kaba kyrteng "Ki Khynnah bad Ka Niam" (Children and Religion). Ha ka ki Komunist ki pynpaw biang ia kajuh ka jinglamer kaba la rim ruh ba la pyndonkam ha ki por kiba

mynshuwa eh shaphang ki Jiw, ba ki Khristan ki da hikai bad ki da leh ia ka jingpyniap briew leh niam. Da kaba kynnoh ruh, ki Khristan, khnang ban bah khala ia ki pop jong ki, ki pyniap noh ia la ki khun ki kti hi. Ki nongpynshitom bein ka Sorkar Rom ki la lap ia ka jingiathuhhana da ki spah snem mynshuwa. Mynta pat la pynkhih im biang ia ka da ki Bolsheviks (kata ki Komunist) ban pynsheptieng ia ki khynnah bad ban khang lad ia ki na kaba kylla Khristan.

Bun ngut ki Khristan ki la shah set mynta ha ri Russia da ka jingkynnoh ba ki da pyniap briew ha ka jingleh niam leh rukom jong ki. Tang kawei ka nuksa : ha ka snem 1969 ka Iing Pynmih Kot ki Shipai ka la pynmih ia kawei ka kot da u F. Dolgich (Eph. Dolkitsh) bad u A. Kurantov, kaba kyrteng ka 'Ngim dei ban klet.' Ha kata, u pastor M. Krivolapov na ka shnong Neftogorsk (Nephtokors), ha ka jylla Karaganda, la ong "ban ai jingknia ha U Blei kum u khun langbrot ba khlem thoh bria" ia u khynnah uba dang lai snem karta jong u Khristan Oslovetz. Da kaba shu kynnoh bym dei, u la pyniap ia uta u khynnah ha khmat ka kmie jong u bad baroh kita ki nongmane blei. Ym don wat tang uwei ruh na kita kiba ngeit kiba la pyrshang ban khang ia kata ka kam runar kaba ishyrkhei. Ki la iapyrkhat ba kane baroh ka la jia da ka mon jong U Mynsiem Bakhuid. Uta u khynnah la ong ba la tep ia u mynmiet shapoh khlaw. Kata ka kmie ba dang samla ka la iap noh na ka jingkhuslai kaba jur. Kum kita ki "jingshisha" na ki kot Russia ki long baroh tang ki jinglamler suda, bym da donkam ban da ong. Hato ki

jong u Krivolapov bad kiwei pat kiba kum ma u la lah pyniap duh noh ia ki na ka daw jong kata ka jingpyniap briew lane hato ki don ha u lain jingiap ba ki da ap ia kata ka jingpyniap ?

Wat tang ban long u nongialam jong ka Balang Baptist hima, ba la ai bor da ka Sorkar Komunist nongshohnoh briew, kam lah satia ban pyllait ia uta 'u briew na ka jingpynshitom bein bad da ki bun snem u dei ban shah set hapoh phatok.

Ka "Sovietskaia Moldavia" kaba 13 tarik jong u Naiwieng (November) 1969, ka iathuh ia ka jingbishar ia uba kum uta u pastor, U Slobodchikov, ha Chishinau. La ju tip bha ia u ha shnong ba u da kren pynrem eh ia u nongialam barieh u Rudenko, uba la shong shiphew snem hapoh phatok na ka daw jong u hi. U Rudenko u la iap noh na ki jingpynshitom bein kiba jur kiba u la shah.

Kumta u Slobodchikov u la tip ba ma u hi u da ieng mar syndah bad ki Komunist bad u la tharai ba katto te u la lait na ka jingma. Namarkata ruh u la nud ban pyndonkam da ka dhang (mike) ha ka jingiathoh shongkurim ki Baptist bad kumta, kumba kata ka jingthoh hi ka ong, "u la leh ia kaba shyrkhei tam na ki kam runar baroh." Khyndiat ki ktien shaphang U Khrist ki la mih noh na ka shyntur jong u katba u dang iakren bad ki khynnah rit. Kata ka kotkhubor hi ka ong ba u dei ban kham hikai shaphang u Paul Morozov (Pol Morosob), u khla ka wait ki Russia, u khynnah uba dang khadar snem karta, uba ka dur mot jong u ka don ha kawei na ki jaka iaidkai jong ka nongbah Moscow.

Ka jingshlur jong u Morozov ka la long ha ka jingshisha namar ba u la kren pynrem ia la u jong u kpa hi na ka daw ba u la shim katto katne ki niut na ka lyngkha kaba dei mynshuwa ka jong u, hynrei mynta pat ka la dei noh ka nongkynti jong u paitbah. Ia u kpa la thep phatok. Ia uta u khynnah pat la pyniap noh da ki nongshong shnong hi.

Niuma, u Slobodchikov u la leh artylli ki kam runar. U la pyndonkam ia ka dhang (mike) bad, ha ka jaka ban iaroh ia uta u khynnah uba la thep phatok ia la u kpa, u la kren pynban ki ktien babha shaphang U Khrist Uba la kohnguh ia la ki jong ki kmie ki kpa. Kumta u Slobodchikov u la shong ar snem hapoh phatok. Ha phatok u lah ban kynmaw ia uta uba u la leh bein, u Rudenko, bad u la kylla kaba mut pat.

Ki kotkhubor jong ka pyrthei hi ki la pynbna ia ki jingshah kem jong ki Orthodox, u Talantov bad u Krasnov-Levitin. Ka jingkynnoh pyrshah ia ki ka long ba ki la pynpaw ia ka jingsngew pyrshah ia ka jingbym don ka jinglaitluid niam· ha Russia, ia ka jing-khang khyrdep ia ki iingmane bad ia ka jingthang ba khlemakor ia ki dur niam. Phi lah eh ban thang ia ka dur. Hynrei uba ngeit Orthodox uba kham tip bha um ju dem satia ha khmat jong ka. Ha u hi ka dur ka long kaba paw shai kdar khlem don jingkah ei ei ruh em. U peit lyngba ka dur ia ka jingkhuid jong U Jisu, ia ka jingsotti jong ka Mari, ia ka jingshlur jong ki martar ba la ring dur ha ki. Ki dur ba la ing, phi thang lang bad ki shibun ki jingmutdur ba ngeit bieit ba la pyniasnoh bad kita. Hynrei ka ding hi kam

thang duh noh ia kito kiba ki jingringdur jong ki ki don ha kita ki dur. Lymne phim lah ban pynduh noh ia ka jingieit ia ki ha ki dohnud jong ki Khristan. U Khristan ha ka pyrthei u la long kawei bad U Khrist lem bad ki riewkhuid ba la pyndonburom ha bneng.

Ka jingkhang khyrdep ia ki iingmane, ka jingset byndi ia ki Khristan, ka jingknieh kynthet noh ia ki khunkikti—kane baroh imat kumba kam pat biang satia ia ki Komunist. Ka jingiathuh barieh ka iathuh kumno ba ia ki riewniam kynthei ka Morozova, ka Gherasimchuk, bad ka Korolenko, la leh bein jubor ia ki ha ka iing niam jong ki kaba ha Pochaev (Poshheb).

Ia ka Tomakova la leh bein jubor bad la pyniap ia ka. U nongthoh, u Galanski, uba la pynmih ia kane ka khubor ha ka kotkhubor barieh jong u ka "Phoenix" (Phoiniks—ka sim puriskam kaba la mih pat na ki dpei jong ka hi, ia kaba la pyndonkam kum ka dak jong U Nongpynim ha ki krem jingtep poh mawsiang), u la shah set phatok na ka bynta kane.

Ka Iing Pynmih Kot ha Moscow ka la pynmih ia kawei ka kot "Ka Jingmut jong u Briew bad ka Niam." Ki ong ba ki jingiasaidnia ki la pulom noh ia ka ban pynngeit ia ki briew kiba don ka niam. Ia ki Khristan dei ban niew kum kiba pang lamwir bad ban buh ia ki ha ki jaka ba set ia ki riew lamwir. Ngi don mynta ki parabangeit kynthei bad shynrang kiba don ha ki jainphong ba khim bad ba dait sbiak bad ba la set ruh ia ki shyntur jong ki. Ngi tip ia ka jaka ha ka shnong Kalinin ha kaba don kane ka iing.

Baroh ia ki jaid Balang la pynshitom bein. Ka

Dorbar Bah jong ka Balang Lutheran ha ka Pyrthei (Lutheran World Federation) ka la klet noh ban pyntip ia ngi. Ngi la dei ban shu pule ha kawei ka kot jing-athuhkhana "Kane kam ju kham jia koit" (This happens more rarely) da u Komunist M. Glinka, ba ka iingmane Lutherán kaba khraw tam ha Leningrad ka la kylla long noh ka pung sum.

Ka "Unirea" (Iuniria) jong u Kyllalyngkot (January) 1969 ka ai khubor shaphang ka jingrai pynrem ia u lyngdoh Katholik, u Potochniak ha Lviv (Lbib) sha ka jingtrei saja kaba san snem kynthih. Ka "Vysti iz Rymu" (Bisti is Rimu) jong u Jylliew (June) 1969 ka pynbna ia ka jingiap jong u phadri Katholik, u Welyezkowich (Welieskowitsh), hapoh phatok. Kiwei pat ki jingong ba u dang im hapoh phatok. Hynrei la ka long kumno kumno ruh, ki Katholik ruh ki la shah pynshitom bein kumjuh hi.

Lada kam long na ka bynta U Blei, ka umpohliew jong ka jingim ha ka Balang jong ka ri Russia kan long kaba kyrsoi bym lah ong shuh. Ka phuh bha hapoh jong ka jingpynshitom bein. Ka dei ka Balang kaba roi stet tam eh ha Iurop (Europe).

LYNNONG V

Katno Ngut Ki Khristan Ki La Shah Set Phatok Ha Ri Russia ?

Ka jubab hi kaba tang ma ka kaba shisha ka long kata kaba ym don mano mano ruh ba tip ia ka.

Ka "Khubor ka Synjuk khaii Pateng Laitluid" (Free Trade Union News), ka kotkhubor jong ki synjuk khaii pateng jong ka ri America, ka thymmei ba skhem jong ki pait rit pait ria, ka la iathuh ha ka sien mih jong u Iaiong (April) 1968, ba kumba sanphew hynriew tylli ki jaka set ia ki koidi sain hima la pynshisha ba ki don ha ka ri Russia. Ka jingkhein lang ia ka jingdon jong ki koidi baroh ka long 1,150,000 (shi milian shi lak sanphew hajar).

Katno ngut na ki kiba la shah shitom na ka bynta ka jingngeit jong ki ha U Blei ? Pyrshang ban antad ia ki dak jingkhein kiba dei da lade hi ha kane ka nongrim harum jong ka kpait ki jingshisha :

Ha ka 8 tarik u Jymmang (May) 1969, ka "Pravda Vostoka" ka ai khubor na ka shnong Angren ia ka jingrai pynrem ia ki phra ngut ki Khristan—U Friezen (Phrisen), u Schmidt (Shmit), u Walla bad kiwei pat. La rai ia ki hapdeng ar snem bad san snem bapoh phatok na ka daw ba ki da ia sylla bymman eh ia ka ban pynsaphriang ia ki jingpang ha ki nongshong shnong da ki lai tylli ki lad : kaba bam ia ka Jingkhawai U Trai na kajuh ka khuri, kaba pynbaptis ha kajuh ka um, bad kaba khublei

uwei ia uwei pat da ka jingiadoh bakhuid. (Ki Khristan Russia ki la ioh ia ka jingmlien —katba kum ka Kotbah ha kaba iadoh uwei ia uwei pat bunsien katba ki iakynduh, bad ki da iakhublei uwei ia uwei pat da ki ktien, "Ka jingsuk U Blei kan long lem bad phi", ha ka jaka ka "Halo" ne "Hi" kaba khlem jingmut bad kaba isaitmet ba la pyndonkam da ki Khristan ha ri Sepngi. Kine ki dei ki Khristan kiba ngeit ia ka Baibl. Don mano mano kiba lah ban iathuh ia nga hangno ki la ju shem ia ka "Hallo" ne "Hi" ha ka Baibl ? Hato u Paul riewkhuid u ju khublei ia ki parabangeit jong u kum kane ?)

Niuma, kane ka dei ka ain jong ka Russia. Ban leit lang bad kiwei pat sha ka pung sum kam wan rah jingpang ei ei ruh em : ban shah pynbaptis bad kiwei pat te ka wan rah. Ki jingiadoh ba isaitmet ki long kiba khuid. Tang ki jingiadoh bakhuid te ki wan rah khniang jingpang. Lada phi iadoh ha ka rukom kaba khuid, phi lah ban shah shitom san snem hapoh phatok.

Tang shibnai hadien pat, ha ka 12 tarik u Jylliew (June) 1969, kajuh hi ka kotkhubor ka iathuh ia ka jingshah kem jong kiwei pat ki khadsan ngut ki briew na ka bynta ka jingngeit niam jong ki. Kine ki la leh hana ia ka kam runar ha kaba leit na kawei ka iing sha kawei pat ia ka ban khot ia ki briew sha ka jingpynim. Hapdeng kine ki khadsan ngut u don u Rabinchuk ryngkat bad ki khun jong u baroh san ngut. Sangeh khyndiat bad pyrshang ban sngewthuh ia ka jingsngewsih kthang jong ka dohnud jong ka lok jong u, ka Mrs. Rabinchuk. Ka la duh noh tang ha ka shisngi baroh khoit ia ka jingkmen jong ka iing jong ka.

Kumta ba arphew lai ngut ki briew la kem na ka bynta ka jingngeit jong ki ha ka shnong Angren tang hapoh ka shibnai. Arphew lai ngut shaphang .kiba ngi tip bha. Dang don bun shuh shuh kiwei pat Ngim don daw ei ei ruh ban ngeit ba ka jingshyrkhei jong ka jingpyrshah Khristan ha Angren kan kham khraw ban ia hangno hangno hawei pat. Ka ri Russia ka don 5,092 (san hajar khyndai phew ar) tylli ki shnong. Lada tang ha kawei ka shnong arphew lai ngut ki shah set phatok na ka bynta ki jingngeit jong ki ha ka shibnai katno ngut ki koidi Khristan baroh ki don ? Mano ba tip kaei kaba jia ha ki shnong ia kiba ngim tip ei ei ?

Ka long kaba beit ban pynduna ia ka jingeh jong ki koidi Khristan ha Russia ha ki arspah ngut ki Baptist. Ki koidi Baptist hi ki kham bun ban ia kata.

Ka Balang Barieh jong ki Baptist kam shym la shah bat bor hano hano ruh bad kam don satia ka jingkitkhlieh ha kaba tip ia kaei kaba la jia ha ka ri Russia kaba heh bad kaba iar. Ka don bun bah ki kynhun barieh jong ki Baptist kiba da trei ha la ka jong ka jong bym don jingiadei kawei bad kawei pat.

Ha u Nohprah (December) ka snem 19-9, ka Synjuk lang ki Baptist ha ri Iurop (European Baptist Union) ka la pynbna da ka jingkmen kaba khraw ba ki "Initsiativniki", kata ka dei ki Bap'ist Barieh jong ka ri Russia, ki la iasoh lang bad ka Balang hima. Hynrei ha ujuh hi u bnai pat, kata ha ka 4 tarik, Ka "Red Star' (U Lur Saw), ka kotkhubor jong ki Shipai Russia, ka la iathuh ia ka jingkam ia ka shikynhun ki shipai Baptist. Ym don ba tip katno ngut, katno slem ka jingset phatok, ha

kaba kum kaei ka jingkynnoh. Ia ki kyrteng jong ki ym shym la ai. Kumta shibun la kren shaphang jong ki ba "ki Baptist ki don ka niam kaba shyrkhei bad kim don jingisynei ia la ki khun ki kti jong ki. Kim shym pyniap ia ki tang namar ba ka ain jong ka hima kam shah ia kata." Ha u Kyllalyngkot (January) 1970, hadien kata ka "jingiasoh lang" ba la pynpaw kyrpang na ka bynta ki nongmihkhmat nongwei, ka jingtrei barieh baroh ka dang iai bteng hi, kumjuh hi kum ka jingpynrem ia ka da ki kotkhubor Russia.

Ki dei ban don da ki hajar ki Baptist hapoh phatok. Ka "Kristeligt Dagbladet", Copenhagen (Kopenhaken, Denmark), kaba 4 tarik u Lber (March) 1970, ka iathuh ia ki ba ki don 10 000 (shiphew hajar) ngut.

Ha ka kot jong nga "Ki Riewkhuid Russia" (The Soviet Saints) nga la ai bun ki nuksa jong ka jingrai pynrem ia ki Pentecostal. Ha ka jingphla jong nga ha khmat ka Komiti Dorbar Thawain ka ri America (U. S. Congress Committee), nga la ai ia ki kyrteng jong ki Seventh Day Adventist (Seben De Adbentist—kata kiba na ka niam ki Sabaton) kiba la shah pynshitom bein. Sawphew ngut ki lyngdoh Katholik na Lithuania (Lithwania) ki la iasoi ia ka jingsngewpyrshah, ba la thoh ha u Nailar (August) 1969, ia ka jingrai pynrem ban pyntrei saja ia ki jong u Rev. M. Gylys (Kilis) bad u Rev. J. Sdepskis. Ka Miss Paskeviciute (Paskebishute), ka Roman Katholik kaba la pynkhreh ia ki khun jong ka na ka bynta ka jingphla ba nyngkong jong ki, ia ka ruh la phah sha ka jingtrei saja kaba jur, ha kaba ka la iap noh da ka jingthait kaba jur eh. Hynrei kiba bun

eh na ki koidi Khristan ki dei ki Orthodox, kine ki pynlong ia ki nongshong shnong kiba kham bun jong ka ri Russia.

Ka Balang hima Orthodox ka don ki dkhot kumba sanphew milian ngut, kat kum ka jingdawa ba la ai da ki nongmihkhmat jong ka ha ka jingialang jong ka Dorbar Bah ki Balang shityllup ka Pyrthei (World Council of Churches) ha New Delhi (Niw Delhi). Ki Orthodox Barieh ki don kumba sawphew san milian ngut. Kumta ka don kata kaba ki khot hana ka Balang Orthodox Bashisha bad ka Orthodox Lehniam Barim Baroh kine ki pynmih bun ngut ki koidi. Teng teng ngi pule shaphang jong ki ha ki kotkhubor Russia. Don kiwei pat ki khubor kiba ngi ioh na ki jingthoh barieh. Hynrei ia kiba bun bah ki kyrteng jong ki martar la tip tang da U Blei hi. Nangta ki don ki nongshah shitom na baroh phar ki jaid kynhun Khristan kiba don tang ha ka ri Russia kum ki Molokan, ki Duhobortsi, ki Murashevtzi bad kiwei pat.

Ka Balang Barieh ka long ka bor pyrshah Komunist kaba khlain tam eh ha ri Russia. Ka long ruh kaba la pynbeit pynryntih bha. Lada ki dak jingkhein kiba 1,150,000 (shimilian shilak sanphew hajar) ngut ki koidi sain pyrthei ka long kaba shisha, ka jingdon kaba kham bun ki dei kiba iapyrshah niam, ba la niew da ki Komunist kum ki riewrunar ha ka kam sain pyrthei. Ki Komunist hi ki iai ong shi iai ong ba ka niam ka dei ka nongshun kaba nyngkong eh jong ki.

Katno ngut ki Khristan ki don hapoh phatok ha ri Russia ? Ym don mano mano ruh ba tip. To kynmaw

ia kane kawei, la kumno kumno ruh : ha kawei ka shnong arphew lai ngut la kem tang ha ka shibnai. Ki don haduh 5,092 (san hajar khyndai phew ar) tylli ki shnong bad don khadar bnai ha ka shisnem.

Lehse hadien kine kiei kiei kiba shyrkhei ngi dei ban rkhie khyndiat, wat lada kan long ka jingrkhie kaba kthang mynsiem ruh.

Ka "Khubor Mosko" (Moscow News), ka kotkhubor ha ka Phareng kaba mih ha ka nongbah jong ka ri Russia, ka iathuh ha ka sien mih jong ka kaba 25 tarik u Risaw (October) 1969, "Baroh ki seng niam ha ka ri (ki Baptist, ki Menonait, ki Methodist, ki Adventist, ki Molokan, ki Pentecostal bad ki Jehovist) ki don ka hok ban rakhe laitluid ia ki jingleh niam jong ki ha ki iing ba la pynbeit kyrpang." Kata ka kotkhubor kam iathuh satia ba kita ki iing ki dei ki kamra phatok.

U Michael Zhidkov (Maikhel Shidkob), uwei na ki nongialam ba ha khlieh duh jong ka Balang Baptist hima jong ka ri Russia, u la kren ha ka Dorbar Bah ki Baptist ha Iurop (European Baptist Congress) ha u Nailar (August) 1969 ha Vienna ba ym don mano mano ruh ba la shah pynshitom bein na ka bynta ka jingngeit ha ka ri jong u. U kpa jong u Michael Zhidkov hi u la shong bun snem ha Siberia namar ba u la nud ban ngeit ha U Khrist kaba long pyrshah eh ia ki adong jong ki nongsynshar lah duh Komunist. Ym don uwei ruh na ki nongmihkhmat ki ban ian ynjur bad u Michael Zhidkov.

Ka kotkhubor na Belgium ka "Panorama" (Ka jingiohi kaba paw shai kdar) kaba 9 tarik u Jymmang (May)

1969, ka iathuh ba uwei na ki khlieh duh ba mynshuwa jong ki Gostapo, u Henrik Mueller (Mular), ba la wad ia u kum u riewrunar nongpynkhih thma, u long mynta u nongialam jong ki Pulit Rieh Komunist ha Moscow.

U la pynshitom bein ia ki Khristan bad ia ki Jiw ha ki por kiba mynshuwa ha ka kyrteng jong u Hitler. U dang leh ia kajuh hi ka kam mynta ha ka kyrteng jong ki nuksa u Karl Marx (Maks). Ka bynta kaba donkam tam ia u ka long ban lah ia ka ban nang pynshitom bein.

Ki briew kiba kum ma u, bad ki paralok Komunist ha shisha jong u, kim sngew satia ba ka long ka bym dei ban leh ia ki kam runar, kumba ma ngi ruh ngim sngew ba ka long ka kam runar ia ka ban khoh ia u phan. Ha ki Marxist (Maksist—kata ki Komunist), u briew hi u long tang ka met khyndew. Kim ngeit satia ha ka jingim jong ka mynsiem. Ngi ot ia ka dieng iap, ngi pynpra noh ia ki iing, ngi sah prek ha kynroh. Ka long tang ka met khyndew. Ngim don ei ei ruh ban sngew lem. Kumta, ki Komunist kim sngewsynei satia ia kiba shah leh bein Ha ki hi, ki long tang ka met khyndew.

LYNNONG VI

Ka Jingsynshar Phatok

Ngi lah ban iathuh ia ka jingsynshar ha ki phatok Russia na ki jingai jingtip ba la shu phah jar jar ha kaba rieh da ka Balang Barieh. Hynrei kine hi lah ban niew ia ki ba ki shu long kiba noh shiliang. Kumta nga kham jied ban ai lad ia u Komunist hi ban iathuh ia ka jingjia baroh.

Hapoh jong u Dubcek (Dupsek), ka la don ka jingsangeh shipor ha Czechoslovakia (Sekhoslovakia). Phi lah ban iathuh katto kattne na ka jingshisha. Ha kata ka por u Loebl (Lobl), u Komunist ba kham rangbah, u Sahep rangbah ba kham ha khlieh jong ka Kam Khaii—Pateng Bar Hima (Ministry of Foreign Trade) u la iathuh ia ka jingjia kumno ba ma u hi u la shah pynshitom bein ha ki paralok jong u hi hapoh jong u Novotny (Nobotni), ha ka por haba ki Pulit Rieh Czechoslovakia ba la ialam ia ki da ki stad Russia. Ka jingiathuh jong u Loebl, ba la pynshisha da ki jingthoh jong kiwei pat ki Komunist kiba la iaid lait lyngba ia kijuh hi ki jingeh (peit ka kot 'Ka Jingphla' da u Arthur London bad ka kot jong ka Mrs. Slanski shaphang u lok jong ka ia uba la phasi da ki paralok jong u hi), kan ai ha ngi ia ka dur jong kaei kaba ki parabangeit jong ngi ki la dei ia ka ban shah ha ki phatok ha Russia bad kan ai ruh ia ngi ia ka lad ban pyndep ia kata ka hukum, "To phin kynmaw ia ki nongsah byndi, kum kiba la khum lem bad ki" (Hebru 13:3).

Nga shim kylliang na ka kotkhubor Komunist jong ka ri Czechoslovakia (Sekhoslobakia) "U Nongai Khubor" (Reporter) kaba 15 tarik u Jymmang (May) 1968. U Loebl u thoh ba hapdeng ki jingkylli tohkit bniah, kaba la neh haba shu shim kyllum kumba khadhynriew kynta shisngi, ia u ym shym la shah satia ban shong. U la dei ban shu ieng thik lane ban shad shipai sah kumba khadhynriew kynta shisngi, man la ka sngi. Man la ka por u la shah thngan. Hadien kumba artaiew ei ei, ki kjat jong u ki la at bylliang, man la ka shi inshi jong ka met jong u ka pang wat tang ban shu pyndei khyndiat eh ruh. Teng teng u la dei ban shu ieng sah baroh shisngi bad ka khmat jong u mar syndait bad ka kynroh. Wat ki painkhana hi ruh ki dei ki jaka ban pynieng ia ki briew.

Ia u Loebl la pyndih da ki dawai. Kumta ia nga ruh. Kumta ki la long ki koidi Khristan ha ka ri Russia. "Man la ka khyllipmat nga sngew kum ban don mano re mano ba pyrshang ban tynruh ia ka kti jong u sha ka khlieh jong nga. Ka la long tang ka jingsngew kumjuh hi thik kum kata ha kaba uno uno u la long hadien kaba ai da ka lyer kaba pynrkhie kum ka dawai kaba pynduh noh ia ka jingsngew briew.. Nga la iohsngew ruh na kiwei pat ki koidi, kiba la dei ban trei ia ka kam pynkhuid ha ki aspata phatok, ba ki la lap ia ki bilor suda jong ki dawai kiba pynduh ia ka jingsngew bad ba pyniohthiah, ia kiba la buh ha ka jyntah syrwa kaba la ai ha ki koidi.

Nalor ki jingshoh jingdat kiba jur, ka la don ruh ki lap praw kiba da u thah uba dait slam slam, ka jing-

pynpait pynpra ia ki tiar thaw briew lane ia ka khlieh jong uba shah leh bein la shu song tylli ha ka jain kaba jhieh bad haba kane ka jain ka la rykhiang bad ka la ran pyrkhing ka la pynlong ia ka jingpang ka bym lah shuh ban shah...Ngam sngew long shuh kum u briew."

Hamar kane ka jingshongthait kaba tang shipor ha Czechoslovakia (Sekhoslobakia) ngi la iohsngew ia kaei kaba dang iai jia ter shi ter ha ki jaka jong ka Russia hynrei kiba shu iai sah kumto khlem don ba iathuh Ka kotkhubor Komunist jong ka ri Czechoslovakia ka "Kulturny Zhivot" (Kulturni Sibot) kaba 31 tarik u Jymmang (May) 1968 ka iathuh : "Ka Balang hi baroh kawei ka la don hapoh phatok naduh ka snem 1950... Ha phatok, ki nongap ki siat na jrong ki jaka ap phira sha ki kamra. Ki ksew khlem ki khmut suloi la ialam shapoh ka aspata phatok, ia kiba shong hangta la shoh na ki khlieh jong ki da ki shabuk bad la synreit da ka um na ki tyndong Kita ki nongkylli tohkit ki la iapyrta, "Ngim ju ithuh ia kano kano ka jinglong jingsngewlem ia ki parabriew." Bun na kita kiba shong hangta ki la shah shibun ki jingshitom na ki jingpang bad jingmynsaw jong ki tiar kiba shapoh. Don ruh, kum ka nuksa U Hermanovsky (Hermanobski), u briew uba dang kham samla, kiba la kylli lamwir na ka jingpynshitom bein kaba jur. Ha kawei na ki kali la don ruh uwei u tymmen uba la dap hynniew phew san snem karta, u phadri Vojtassak. Ki la loit lyngkhuid ia u bad u la dei ban ieng bun bun kynta ha madan ba siang maw. Haba um lah shah shuh ia kata ka jingpyn-

shong kynrong ia u, ki la iakynha ia u, 'Shong, tad baduh ba phin da biah da ka snam, phi... '

Ha kata ka por, u nonghikai skul bah ha ka jinghikai niam uba la iap noh, u Hromadka, uba dei hi uba na Czechoslovakia (Sekhoslobakia), u da leit shang kylleng kylleng ki dewbah jong ka pyrthei na ka bynta ka Dorbar Bah ki Balang shityllup ka pyrthei (World Council of Churches) ba u da iathuh ruh ia ka jinglaitluid niam.

Wat pule tang ia ka jingiathuh ia kine ki jingpynshitom bein. Hynrei to sngew ruh ia ki kum kiba phi la shah pynshitom bein hi, namar ha ka jingshisha dei ma phi hi. Baroh ki Khristan ki ialong kawei ka mynsiem bad kawei ka dohnud. Ki kynthup lang ia ka met ba phylla bad ba maian jong U Jisu Khrist. Haba kawei ka dkhot ka shah shitom, baroh ki dkhot ruh ki iashah shitom lang lem bad U. Ka shyntur hi kam ju ong satia, "Ngam salia. Ym dei ma nga, hynrei ka dei ka bniat lane ka 'nierbah kaba pang." Kan jin da la ong pynban, "Nga don ki jingsngew shitom," bad baroh ki dkhot hi kin iatrei lang ia ka ban pynshisha ne ban pynjem ia ka jingpang.

Da ka jingpeit dom ha ki khmat jong u, bad ka khmat kaba saw riang na ka jingphikir bha, uwei u nongialam ba pawkhmat jong ka Balang Lutheran ha Germany (Jarmani) u la maham ia nga : "Ym don nia ei ei ruh em ha kaba pynmih ia kiba kum kita ki jingshisha. Kan nang pynlong pynban ia kiei kiei baroh ki ban nang kham sniew shuh shuh." Ki kti jong nga ki la sdang ban kyiuh, bad nga la ong da kaba sngewpyrshah

jur, "Ka la long da ki spah snem mynshuwa ba ka bor ki Shaina kam shym la treh satia ban pyllait im ia uwei u briew uba ngam jyllop na ka daw ba ki sheptieng ioh ba ki pynkhih bitar ia ki ksuid um. Kaba kum kata ka jingpyrkhat kam lah shuh ban trei kam mynta ha kane ka spah snem kaba arphew. Ki kuratia kim bam satia ia ki briew tang namar ba ki stad ba peit ia ki mrad ki la pynsngew satia ia ki da kaba ki thoh shaphang ka jingbam lalot jong ki, hynrei namar ba ka don ha ka jinglong jong ki hi. Ki Komunist Russia ki la sdang ban pynshitom bein ia ki Khristan naduh ba nga dang khyndai snem karta. Kin dang iai bteng ter ter ia ka ban leh ia ka, bad kin nang iai long ruh kiba nang shyrkhei shuh shuh, namar kane hi ka dei ka jirghikai jong ki, ym namar ba nga pyrshah tyngeh ia ka jingshyrkhei bad ba nga pynlong ia ka jingiarap ia kito kiba shah pynshitom bein."

LYNNONG VII

Ka Ri Komunist Shaina

Uwei u trai shnong u la khein ba lada uno uno u briew un ieng harud surok bad un peit kai ia ki briew baroh jong ka ri Shaina kiba iaid lait ia u ha ka por kumba shi sekhon uwei uwei u briew, kan shim por palat ia ka arphew snem kat ban kut shuwa ba u briew uba khadduh eh jong kata ka jingiaiaid paitbah un iaid lait ia u Hynrei ha une u paitbah uba nang iai roi iai par shikatdei eh, tang khyndiat eh ki ban long ki Khristan.

Wat ha shuwa jong ka jingsynshar ki Komunist ruh, la don tang uwei u Khristan ha man la ki 475 (sawspah hynniewphew san) ngut ki bym long Khristan ha Shaina. Ngi dei ruh ban tip bha ia ka jingsuki kaba khraw ha ka liang ka kam ialap. Shiphew ngut na ka shispah ngut jong ki nongshong shnong jong ka pyrthei hi baroh kawei kiba nang ban kren ia ka ktien Phareng. Ki don kumba khyndaiphew ngut na ka shispah ngut jong ki nongialap bad ki pastor. Tang shiphew ngut na ka shispah ngut ki nongialap kiba trei hapdeng kita ki khyndaiphew ngut na ka shispah ngut jong kito kiba la leh ia ka pop jong ka jingbymnang ban kren ia ka ktien Phareng bad ki long ruh namarkata ki briew ki bym don satia ia ka jinglong jingim ba kynja mynsiem. Katba nga lah ban tip, lait noh tang ka Norwe (Norway) bad ka Airelan ba shaphang shatei (Northern Ireland), ka

kam ialap jong ki Balang ha kiwei pat ki ri Sepngi ka long kaba nang hiar haduh katta katta. Na ki jingmih bym lah ong shuh jong ki Balang jong ka ri America. tang hynriew bynta na ka shispah bynta la pyndonkam ha ki kam kiba iadei bad ki jingiarap bad ki kam ialap Ngim shym la pyndep satia ia kata ka hukum kaba khraw, "To khie leit bad da hikai ia ki bynriew baroh."

Ha Shaina, ki Khristan ki la long borabor kiba khyndiat eh.

Bad mynta ki Khristan ki la dei ban iakynduh ia ka jingialeh jong ka niam kaba thymmai, "ka jingmane blei ia u Mao (Maw—u khlieh duh ka ri Shaina)". Ki ain jong u radbah Mao (Maw) ki la sdang ban iaid kylleng sawdong jong ka ri Shaina. Da ki milian ki briew la pynbieit da ka rukom jong ka jingpynthame ba la wan rah sha ka jingjanai ba khadduh eh jong ka.

Bun na ki nongialam Khristan kiba kham donbor kim shym la iohi ia ka jingma jong ka jinghikai Komunist. Don ruh kiba la sngewlem pynban ia ka. Kiwei pat ki shu pynkut nia noh ia lade tang ha kaei kaba ki sngew-thuh ba ka dei ka Gospel ba nylla, da kaba khlem pynpaw ei ei ruh em ia ka jingma na ki Komunist namar kane hi kan mut kaba iakyrsum long bad ki kam sain pyrthei. Hynrei haba ki nongsain pyrthei Komunist ki rung hapoh ka jylli jong ka niam, da kaba pynmih hangta ia ka bih jong ki lane kaba pynshitom bein ia ki khun jong U Blei, ia ki kam sain pyrthei la pynbor ha ngi. Ym lah ban lait na ka bad ym dei ruh ban kiar na kata. Uno uno uba pyrkhat ba u lah ban pyniakhlad ia

ka niam na ka kam sain pyrthei, um tip satia ia ka niam lane ia ka kam sain pyrthei.

Kdew ha ka Baibl jong phi ia baroh ki bynta kiba don ki jingmut kiba dei ia ki kam sain pyrthei Phin shem ba ki don kumba hynniewphew bynta na ka shispah bynta na ki Jingthoh. Ka jingpynlong ia ka jaidbynriew, ka jingpyllaitluid ia ki mraw, ki ain kiba rit ba la buh beit ia ka jingim jong ka ri, ki ain jong ki nonghishar bad ki syiem, ki nongiathuhlypa ki pynpaw ia ki jingpyrkhat jong ki shaphang ki hima bad ki jaidbynriew kiba khraw kiba don sawdong ia ki Jiw, "To ai ha u Kaisar,* "to pynhapoh ha ki bor kiba halor," hynei ki don ruh kum ka jingiathuh ia kine ki bor synshar kum ki mrad khlaw ha u Daniel bad Ka Kitab Jingpynpaw, baroh kine bad bun kiwei pat ki bynta jong ka Baibl ki dei kiba iadei bad ka kam sain pyrthei. Ki Khristan ki dei ruh ban kren halor ki kam kiba iadei bad ki kam sain pyrthei, tang ba khlem da pyndonkam bakla ia ki kam sain pyrthei bad ka jingkhwan myntoi kaba tang shimet lane ki jingkwah burom kiba iadei bad ka ri

La ka long kumno kumno ruh, ki Khristan Shaina kim shym la pynkhreh ia lade na ka bynta kata ka jingialeh. Haba ki Komunist ki la shim ia ka bor synshar ha Shaina, ka jinghikai Komunist ka la lah synshar ia ka ri Russia la laiphew snem. Ym shym la hikai ei ei ruh em ha ki iingmane bad ki skul jinghikai niam ha Shaina shaphang ki jingshem bad ki rukom jong ka jingtrei jong ka Balang Barieh. Ia ki nuksa jong ki martar Russia ym shym la tip ia ki.

Ym shym la tied baje shuh ha ka dewbah Shaina

hapoh jong ka jingknieh jubor jong ki Komunist. Baroh ia ki iingmane la khang khyrdep noh bad la pynjakhlia. Phi lah ban iohi ha ki ia ka jingthoh, "To phasi noh ia U Blei", ia kaba la pyrta ruh kum ka jingpyrta ha ki jingiaid paitbah jong ki.

Uwei u nongaisakhi uba la phet iap sha Hong Kong u la iathuh shaphang ka jinglynthem maw ia kawei ka khynnah haduh ba kan da iap ha kawei ka jaka pyntrei saja jong ki Komunist. La teh la khum ia ka bad kti bad kjat bad la pyndem khohsiew ia ka ha mar pdeng jong u paitbah ia uba la hukum ban lynthem maw ia ka. Ia kito ki bym treh ban iashim bynta la shu siat iap noh. Uta u nongiathuh u la iathuh ba kata ka khynnah ka la iap ryngkat bad ka khmat jong ka kaba phyrnai, kum u riewkhuld Stephan hi. Uwei napdeng kita uba la iohi ia ka u la ngeit noh ha U Khrist da kata ka khynnah kaba la shon shap ia ka jingphla jong ka da ka snam jong ka.

San ngut ki khynnah skul ia kiba la phah ban tih ia ki thliew kiba jylliew ha kiba ia ki hi la tep im im peit peit, ki la iarwai ia ki jingrwai Khristan katba la dang tep ia ki.

Ka "Vart Land" kaba 11 tarik u Rymphang (February) 1969 ka iathuh kumno ba ia u pastor na ka jylla Swatow la ring ha surok bad ka tupia dulun khlieh ha ka khlieh jong u. Kata ka tupia ka don ki jingthoh kiba ijli ha ka. Ia ki pastor kiba ngeit skhem la ialam noh ia ki, bad ki khlieh ba la khi lyndum jong ki, ha ki jingiaid paitbah ba isait met, ba la thad rong ha ki jingkren bein. Hynrei kine ki pastor ki la iaineh ia ka

ban lum lang ia ki kynhun jong ki ha la ki kynhun kynhun kiba rit, borabor ym palat ia ka saw haduh shiphew ngut ki briew.

Ki Khristan ki la dei ban dem khohsiew ha surok. La bynthiew ia ki. Don pat, ia u shniuh jong ki la ot noh, ia kiba la iehnoh ha ki tang ia ka dak diengphna kum ka dak ba ki dei ki Khristan.

Kiba kham bun ki jingiathuh kiba khyndiat shaphang ki jingpynshitom bein ba la leh ia ki Khristan la ai ha ki da ki paralok Russia jong ki, ba la pynkylla pyrshah ia ki tang shipor. Uwei u nongtuh ia uba nga ithuh bha ha phatok u la ioh ia ki ain tynrai ka longbriew manbriew kiba khraw ! U la iathuh ia nga shisien ba u la pynrem eh da kaba rai kut bad u la niew ba ka long kaba sniew eh ia kano kano ka jingtuh jingthiem ba la leh dano dano kiwei pat lait noh tang ma u hi. Dei kata hi kumno ba ki Komunist ruh ki pyrkhat. Ki dawa ia ka bor ban trei tang marwei hi ha kaba pyniaid ia ka jingpynshitom bein ia kiba lui lui ha ka pyrthei hi baroh kawei. Ki Komunist Shaina, da ka jingbym kohnguh ia kane, la kren pynrem ia ki mynta na ka bynta jong ka jingrunar jong ki, ba la ioh jingtip ha ri Russia, da ka "Literaturnaia Gazeta", ka kotkhubor na Moscow (ba la shim kylliang ha ka "Russkaia Jizn" (Jisyn) kaba 18 tarik u Jylliew (June) 1969.

Ha kawei ka jingpynshitom bein ba la khot "ka jingkemdaw kaba rit," ia uwei u briew la phah shad shipai lyngba ka surok bad ka tupia dulun khlieh ha ka khlieh jong u, lem bad ka jingthoh ha ka shadem jong u ba la niew tang ia ki jingkynnoh bym dei pyrshah ia u.

Kane kumba lai sngi kynthih. Hadien ki jingshad shipai, ia u la buh ban pyndep ia kawei ka kam kaba khia tam bad kaba isait met tam eh. U ioh jingbam tang shisien shisngi, hynrei shuwa ba un ioh ia ka jingbam u la dei ban dem ngon khyndaiphew sien ha khyndew, ha khmat ka dur jong u Mao (Maw).

Lada kane ka jingleh kam shym pynkylla ei ei ia u, nangta ki sa pynbud pat sa da ka "jingkem daw kaba heh." Bad ki kti ba la khum shadien jong u, u la dei ban leit man la ka sngi sha ka jingialang kumba ar bnai kynthih. Ha kine ki jingialang ia ka pop jong u ha kaba um shym ngeit satia ha u Mao la pynpaw madan. La shoh bein bad la bynthiew bein ia u khlem jingisynei. Hadien man kawei pa kawei ka jingialang, ki pyndem ngon da kaba leh donburom khyndaiphew sien ha khmat ka dur jong u Mao.

Ka jingpynshitom bein kaba lai la khot ka "lieng suin." Ia u dieng la buh ha ki tyrpeng jong uno uno u briew. Ia ki kti jong u, ba la khum shadien la teh pyndait ha une u dieng, haduh ba kin da lait ki thied ki jaw. Ha kane ka jinglong u la dei ban dem shispah phra phew sien ha khmat uta uwei uba kham bha ban ia baroh ki blei.

Ha ka jingpynshitom bein ia kaba la khot ka "Tarajur Ksiar", ha ki tyrpeng jong uno uno uba leh kam bymman la buh ia ka ben thoh kaba khia bha Ha kawei pa kawei ka dong jong kata ka ben thoh ki Red Guard (Red Kard—ki Komunist trei mon lade) ki buh lai tylli ki maw it. Bad kita ki maw it ha ki tyrpeng jong u, u la dei ban ieng beit thik ha khmat ka dur jong u Mao

(Maw) kumba ar kynta pura. Man la ka arphew minit, ki la nang pynbun shuh shuh da ki maw it ha kawei pa kawei ka liang. Ha kaba khadduh u la dei ban bah khadphia tylli ki maw it. Kordit ia uta lada ki khih. Lada u pynkdor khyndiat eh ia ki khohsiew jong u, ka jingpynshitom bein ka la sdang biang pat.

Kawei pat ka jingpynshitom bein ka long ban khi lyndum ia ki khlieh jong ki Khristan bad ki sa buh da ki dpei ha ki. Kumta ki dei ban ieng beit thik ha khmat ka dur ba kyntang jong u Mao. Ym shym la shah ba kin khih tang khyndiat eh ruh.

Uwei u Khristan u la dei ban shah baroh ia ki jingleh bein, hynrei um treh satia ban dem, u da jubab bunsien eh, "Nga tip tang ia kawei kaei kaei : ba don U Blei. Lait na kane, ngam tip ei ei shuh." (Um shym la pule ia kita ki stad niam kiba ong ba U Blei U la iap) U iai jubab shuh shuh, "Leh ia nga katba phi mon, hynrei ngan ym len satia ia la ka jingngeit jong nga." Uta u dei u riewshlur Sung-Fu (Sung-Phu.) Ngim shym tip satia ia kaba kut jong u

Ia ki Khristan la pynbor ban ai noh ia ki Kotbah bad ki kot niam jong ki khnang ba kin dup ioh thang noh ia ki ha madan. Ha ki katto katne ki dohnud jong ki hi ki la iathuh ia ki, kiwei pat ki la tip ia ka na ka kot jingiathuhkhana ia ki jingjia jong ka Balang, ba ha ki spah snem kiba nyngkong uno uno ruh u ban ai noh ia ka Kotbah ha ki nongpynshitom bein la beh noh na ka Balang junom.

U Khrist U dei U Ktien jong U Kpa Uba im. Kumta ki long ruh ki Jingthoh Bakhuid. Ban ai noh ia

ki Kotbah ia ka ban thang ia ki ka long kum kaba aiti noh ia U Khrist ia ka ban shah pyniap. Ki don ki Khristan kiba la pynshisha ia ka burom kaba dei ia ka ktien ba la thoh jong U Blei. Ki la buhrieh ia ka Baibl. Ka "Jingai Khubor na Eshia" (Asian News Report) jong u Lber (March) 1968 ka iathuh : "Ha Canton, kawei ka kynthei Khristan kaba la buhrieh ia ka Baibl jong ka hapoh syngkhlieh la pynshitom bein haduh katta katta bym lah ong shuh da ki Red Guard (Red Kard). La loit lyngkhuid ia ka, la tah pynbit baroh shirynieng da ka ngap bad la pynieng ia ka ha ka jingshit jong ka sngi bun bun kynta."

Ia ki song kiba don ki Baibl ba la phah na shabar, la pynphai noh ia ki ryngkat bad ka jingthoh kaba iathuh ba ki jinghikai jong ka ki long "pyrshah ia ka ain bad ka longbriew manbriew jong ka Hima Paitbah ka ri Shaina (People's Republic of China)."

Ban don ka Baibl ka long kaba ma haduh katta katta. Uwei u parabangeit ia uba la phah hangta na ri Sepngi ia ka ban iarap, la ialam ia u da u Khristan Shaina shapoh ka kamra jong u. U la khang ia ki dieng jingkhang khnang ban ym don mano mano ruh ba iohi na shabar. Nangta pat u weng noh katto katne ki dieng na madan. Hangta u la buhrieh ia ka Baibl bad ia ka kot jingrwai. Haba u la sngew thikma bha ba ym don mano mano ruh em ba iohi ia ki, un sei ia kita bad ban pule ia ki.

Kawei ka kot kaba pawnam ba la thoh da u Khristan na Germany (Jarmani), u Rittling, kaba kyrteng "Kaba Saw lane Kaba Iap" (Red or Dead), ka iathuh ba ki Red

Kard ki kynthah ia ki briew da ki nar saw kiba khluit tar tar. Ki la don ruh de ki jingsahnarphna. Hynrei kajuh hi ka jingai khubor ka iathuh ba teng teng ki Komunist ki kham jied ban shah set hapoh phatok ban ia ka ban long ki nongpynshitom bein ia ki Khristan. Uwei na kita la iohsngew ba u ong, "Lada ngi ot ia ki thylliej jong ki bad ban khang ia ki Khristan ba kin kren, pynban ki ieit da la ki jong ki kti, da la ki jong ki kjat bad da la ki jong ki khmat, ki ieit borabor bad hangno hangno ruh tad haduh ka jingpynhiar mynsiem ba khadduh eh jong ki. Hato ym don ba tip kumno ban shim noh ia ka bor jong ka jingieit na kine ki Khristan ba shukor ? Hato ym don ba tip ia ka lynti ban buh ia ki kti ha U Khrist jong ki ?"

LYNNONG VIII

Ka Balang Khristan Ha Ka Por Shiteng Synia.

Uwei u nongphetwir ha Hong Kong u iathuh ba ha kawei ka jaka shong jong ka kynhun Khristan kaba rit ha kaba ia u la pynbor ban trei saja, ki iakynduh lang dang step phyrngap hapoh khrum, shuwa ba kin ialeit sha jingtrei. Lada kim ialah ban iakynduh lang, ki ialeit lang ar arngut dang step eh, katba ki dang ialeit sha jingtrei bad, ha ka jingleh mynleh ba ki dang iabunkam ha kaba iakren iakhana, ki da iaspel jar jar ia ki dkhot Kotbah para ma ki hi. Katno ka long kaba bha eh ia kito kiba iakynshew ia ka spah bad na ka Ktien U Blei ha ki dohnud jong ki !

Kane ka kynhun barit la lap ia ka da ki Komunist. Uta u nongphetwir bad u paralok jong u la set ia ki hapoh phatok. Uta u paralok jong u u la iap noh hangta.

Ki phatok Shaina ki long da shisha ki dujok : kiba jakhlia, kiba sngem, kiba khriat bad kiba dap tang da ki khniang. La tharai ba don kumba sawphew hajar ngut ki Protestant mynta hapoh phatok. Ka jingdon jong ki Katholik ka long kaba kham khraw.

Hynrei ki kamra kiba jakhlia ki long ka jingpynskhem ia ki jingiathuhkhana ia ka jingitynnad ba kynja bneng.

Arngut ki Khristan ki iakhynniuh na ka jingkhriat kaba jur ha ka kamra phatok. Uwei pa uwei ki iadon ki jainkup kiba stang eh. Uwei na kita ki Khristan u

la iohi kumno ba uta uwei pat u da khynniuh eh, bad ka jingpyrkhat ka la wan siat ha ka jingmut jong u, "Lada dei uta U Khrist, hato phin ai ha u ia ka jainkup jong phi ?" Da shisha u la leh kumta. Mar kumta hi u la tap ia la ka jainkup halor uta u parabangeit jong u.

Ha kawei pat ka sngi ki la ia ioh kham bun shuh shuh ki jainkup.

Ki koidi Khristan ki la dei ban iaid lait lyngba ia kata ka jingpynthame. Ki nonghikai Komunist ki leit peit ia ki man la ka por katba ki dang iashong ha phyllaw jong ka iingbyndi.

Uwei u Khristan, haba u Komunist u la pyrshang ban pynkylla ia u sha ki jingngeit jong u hi, u la thoh halor u shyiap ia ·ki dak Shaina kiba ieng na ka bynta ka hok. Ia ki dak Shaina la shu ring dur ban ia kaba thoh. U dak na ka bynta ka "hok" ha ka ktien Shaina la pyni ia u khunlangbrot halor ka ktien "nga". Uta u Khristan u la kylli ia uta u Komunist, "Phi lah ban iathuh ia nga une u dak u mut aiu ?" U la jubab beit, "ka Hok". Nangta uta u Khristan u la kdew sha uta u dak khunlangbrot uba halor ka ktien "nga" bad u la kdew ruh na ka Testament Bathymmai, "Ha khmih, U Khunlangbrot jong U Blei Uba kit noh ia ka pop jong ka pyrthei", U Khunlangbrot jong U Blei Uba tap noh ia ka pop "nga". Uta u nonghikai Komunist u la leit noh jar jar. U lah ruh ban don ka nongrim ba kynja Khristan ha u hi.

Arngut ki Khristan la ialam noh ia ki sha ka jingpynshitom bein bad sha ka jingpyniap. "Mynta te la dep," la kren pasiaw uwei napdeng jong ki. U para-

bangeit jong u pat u la jubab, "Em, kane kam dei satia kata kaba U Jisu hi U la ong haba u la shah shitom. Ki ktien jong U ki long 'La pyndep'."

Da ka diengphna jong U, U Jisu U la siewspah ia ki briew. Khnang ban wan rah ia ki mynsiem sha ka jingpynim ba la pynlong da U Nongsiewspah hi, kiwei pat ki dei ban long borabor kiba la kloi ban bah ia la ki diengphna. Ki parabangeit jong ngi ha Shaina, kynthei bad shynrang, haba ki la shah ia ka um ba la theh jubor na ki khmut jong ki, ia ki dieng lyngkhot la buh hapdeng ki matsohlah bad la khem pyndait bha, ki jingiapler kiba jur na ki pawsynia (ilektrik) bad wat ka jingshah sahnarphna hi, ki da iakit lem ia ki jingshah shitom jong U Jisu na ka bynta ka jingpynim ia ki briew.

Ym tang ki riewshlur jong ka jingngeit kiba shah shitom. Ka Balang ha ri Shaina ym tang ba ka don ki nongialam kiba iaineh skhem, hynrei ka don ruh ki nongialam kiba shet kylla. Ym dei ban sngewphylla ia kata. Ka kynhun kaba nyngkong eh jong ki apostol ka la don ruh u Judas. Kine ki nongshet kylla ki la iatrei lang bad ki Komunist naduh kaba sdang hi, ki da ialam bakla noh ia ki bangeit kiba kham pawkhmat eh bad ki la pynlong ia ki 278,000 (ar lak hynniew phew phra hajar) ba kin iasoi lang ia ka dulir jingpynbna paidbah ki Komunist.

Ki Komunist ki ieit ia ka jingshet kylla, hynrei ym dei uta u nongshet kylla. Hadien kaba pyndonkam ia ki, ki Komunist hi ki la phah noh ia kita ki nongshet kylla ba kin shong lang hapoh phatok ryngkat bad ki Khristan kiba iaineh skhem ia kiba ki la kren pynrem.

Mynta ki la ioh por ia ka ban pyrkhat ha ka kamra kaba jakhlia jong ki. Kaei kaba kham bha ? Ban pyniadei bad ki nongban bein ne bad ka jingsngur jong ka mynsiem ?

Bun ki pastor ki la iapyniap hi noh ia lade na .kaba sheptieng ioh ba ki shet kylla noh ia kiei kiei kiba rieh jong ka Balang Barieh ha ki por kiba ki ioh ia ka jingtlot. Ngi tip ruh ia ki riewpaidbah Khristan kiba la leh ia kajuh hi.

Kiwei pat ki la kylla lamwir noh, kum ka nuksa, u Rev. Beda Tsang, uba la iai ong bunsien bunsien eh, "u Tsang Beda, 47 snem karta, u Tsang Beda, 47 snem karta." Ia u la pynduh thiah noh tad haduh ba un da iap.

Don kiba la ong ia nga, "Ngam lah shah ban pule ia ki kot jong phi haduh kaba kut. Kim man pynioh thiah ioh dem satia ia phi hi." Kane ka dei kaei ia kaba nga ruh nga thmu. Nga kwah ia phi ba phin ioh ka jingiasyllok bad kito ki bym shym la iohthiah satia. Nga la tip ia uwei u koidi u bym shym la iohthiah satia la arphew san sngi arphew san miet kynthih.

Ka ri Shaina hi ka la don 6,000 (hynriew hajar) ngut ki mishonari ha shuwa ka jingsynshar ki Komunist. Mynta pat kim don wat tang uwei ruh. Don na ki seng ialap niam kiba la iapynlong ia ki jingpyrkhat kiba khraw na ka bynta ka lawei ka bym thikna haba ia ki jingkhang jong ka ri Shaina yn sa plie wang pat. Em, mynta nga dang ialeh ban pynpait pynpra noh ia kita ki jingkhang. Ngim lah satia ban shah ia ki milian ki nong-Shaina ba kin shu iap noh kumto khlem ka jingtip

ia U Khrist ha ka jingkyrmen ba ha ka pateng ka ban dang wan ba kiwei kin iap kiba la lait im. U Blei U la kad arliang ia ka jingkah jong ka templ ha Jerusalem. Hato balei ngin ym tar noh ia ka Pyrda Siej (ka mut ia ki ri Komunist)? Balei ngin ym tynnian da ka Gospel shapoh ka ri Komunist Shaina da kaba jar jar, da kaba pha lut ia ka jingshahset phatok bad ka jingiap hi? Da ki bun bah ki mishonari kiba la iap ha Shaina ha ka por jong ka jingiakhih kaba ki khot ka Boxer Rebellion (Boksar Rebelion) bad ki martar jong ki por Komunist, mynta ki la iapyndonburom ia ki riewkhuid ha bneng, da kaba khot ia ngi ruh ban bud ia ka nuksa jong ki.

LYNNONG IX

Ka Rumania : Ka Ri Komunist Ba Laitluid.

Ka la don ka jingiakynduh lang jong ki nongialam jong ka Balang ha khmat jong nga.

"Ka jingbakla jong phi, Mr. Wurmbrand," la ong uwei na ki, "ka long ba phi iakhleh lang ia kiei kiei baroh. Phi buh lut ia ki Komunist baroh ha ujuh u khiew. Nga iahap jingmut ba kiei kiei baroh ki long kiba kham sniew ha ka ri Komunist Shaina (kata ka dei kaei kaba ki Khristan Shaina hi ki la ieng na ka liang jong u : ka jingmynjur ia ki jingpynshitom bein kiba ki la shah. Bad kaba katno ka Balang kaba riewspah ha kaba une u nongiakhana bad nga u la pynpaw ia ka !) Kiei kiei baroh ki lah ban kham bha ha Russia, ruh. Hynrei nga hi nga dang shu lah wan shen na Rumania. Phim lah ban pyrshah ia ka jinglaitluid kaba don hangta."

Da kaba sngewbha eh ha lade hi, u la phai sha ki paralok ba iatrei lang jong u. Nangta u la kner ia la ka kti sha nga : "Phi sngewpyrshah ia kata ?" Na ki katto katne ki kti ka bor ka mih noh : Ym don pat ki ban mih noh na kane.

Shaphang ka ri Rumania, ka jingpyrkhat imat kumba ka long tang kawei ka jingmut salonsar. U Pope, ka Dorbar Bah Balang ka Pyrthei (World Council of Churches), ka Baibl Sosaiati (Bible Society), ka Synjuk jong ka Balang Lutheran shityllup ka Pyrthei (Lutheran

World Federation), ka Seng lang ki Baptist (Baptist Union)—ki iadei lang kawei ka jingmut. Ha kaba iaroh ia ka jinglaitluid jong ka niam hapoh ki Komunist Rumania wat ki nongialam jong ki Pentecostal hi ki ia-mynjur lang bad u Pope.

Baroh ki ia ioh la ka dor ia kaba nga ngam don—ka jingkhuid mynsiem. Ka jingkhuid mynsiem kaba pynlong ia ki ban iohi ia ki radha rit kum ki radha heh.

Ha u Kyllalyngkot (January) 1968, u Pope u la pdiang sngewbha ia u Myntri Rangbah jong ka Rumania bad ia u Myntri Bar Hima, U Mr. Manescu. Ha kata ka por, ia ki 1,200 (shi hajar arspah) tylli ki iingmane Greek (Krik) Katholik la tuh noh. Ym shym la pynphai satia ia ki hadien jong kane ka jingwanjngoh. Baroh ki bishop Krik Katholik ki la iap hapoh phatok lait noh tang uwei. Ka "Unirea" (Iuniria) jong u Jylliew (June) 1969 ka iathuh ba ki lyngdoh Krik Katholik ha Rumania bad ki riewpaidbah ki la ioh ia ka jingset phatok haba khein lang baroh ka long san hajar snem. Baroh ia ki skul bad ki seng iarap jong ki la knieh lut khoit. U Pope pat u iakynjut kti bad ki nongshohnoh jong ka kynhun jong'u. Suk uta lada u pyndonkam ia ka lad jong kane ka jingwanjngoh ia ka ban khot ia ki sha U Khrist.

Hadien jong kane ka jingwanjngoh, na ki san tylli ki jaka ba dei peit ki bishop jong ka Balang Roman Katholik, ka jingjia ka dang iai bteng hi ba tang kawei kaba dang don u bishop uba tang ka kyrteng. Ki bishop Roman Katholik ki la iap ruh ha kine ki jingpynshitom bein. Uwei uba dang laitim, u Marton Aron, ia u ym shym la shah ban leit peit ia ki lyngdoh jong u.

Um shym la lah satia ban leit sha ka Dorbar jong ki Bishop ha Rome, hynrei haba ki nongwei ki la ialum lang ha ka jingrakhe ia ka jingdap 250 snem naduh ka jingtei ia ka iingniam kaba khraw, ia u la ialam da ka bor bad da ka jingbyrngem byrsit la pynbor ia u ba un iadon lang hangta.

U bishop na thain Sepngi uba la leit jngoh ia ka Rumania u la pynmih ia ka jingai khubor jong u ha ka kotkhubor niam jong ka jaka kaba u dei peit. Ha ka jingthoh jong u ka ktien "ka ja sngi" ka mih hynriew sien, ka ktien "ka jingbam sngi" san sien, bad ka ktien "ka ja stcp" shisien. (Kane kam don ei ei ruh em ban pyniadei bad ka tynrai jingpynlong ia ki ktien. Ym don satia ka jingshah jingit. Kaei kaba u la bam kam man sangeh satia ha ka por kaba un shah jingit.) Ym don wat tang kawei ruh ka ktien "martar" ka ban paw. Ki para bishop jong u ki la shah iap na ka bynta ka jingngeit. Mynta uta u bishop Sepngi u da iabam lang ryngkat bad u nongpyniap briew, u Dogaru, bad u iarch eh ia ki jingbam. Ki long da shisha kiba bang eh.

La mih ruh ha Rumania ki kotkhubor niam bad kotkhubor ieit ri, kiba don tang kawei ka jingduna : ym don mano mano ruh ba iohi ia ki ha Rumania. La pyndonkam ia ki tang na ka bynta ki nongwei. Lada uno uno ruh u bym ngeit satia ia kane, to un leit kylli ha ka Kiosk ha Bucharcst na ka bynta ka "Glasul Patriei" (Ka Sur jong ka Meirisan). Un ym ioh satia ia ka. Hynrei phi lah pat ban ioh ia ka kylleng kylleng da kaba suk ha ri Sepngi bad kumta ban pynngeit ba haduh katno ba ki kotkhubor kiba bha ki mih ha Rumania.

Ha kawei ka sien mih, u Phadar Staniloaie u iaroh shibun eh ia ka jinglaitluid niam ha Rumania Ma u hi u la don hapoh phatok san snem, ryngkat bad nga. U la thoh da kaba shu pynbor.

Ia nga la tem ktien. Uta uba la leh kumta, u dei u briew uba lyngkot bad ba synlen, ki khmat kiba shalak, u la iathuh ia nga ha ka jingkhuid mynsiem, "Kiei kiei kiba sniew ki la jia long ha ki por kiba la lah. Hynrei u Ceausescu (Kiwsesku) u la kylla."

Nga la jubab, "Bad hangno ki don ki jong u T. Dumitrache, u Iorgu Stavar, ka Elena Sincai? Ia ki la kem ha ka por Khristmas 1968 ha kaba ki la leh ia ka kam runar da kaba pynpaw paidbah pyrshah hasurok ba ki dawa ia ka jinglaitluid niam. Naduh kata ka por hi ki la shu iajah rngai noh. La don ruh ki jingsyier ba ki lah ban shah ia ki jingpynshitom bein kiba shyrkhei jong ka jingsynshar phatok. (Ka "Bire" kaba 1 tarik u Nohprah 1969).

Ki Komunist Rumania ki shukor noh kum kita kiwei pat. Ki la pan ruh na ki Baptist bad ki Pentekostal kiba na America ban ai pisa, ia kaba kin tei ia ki iingmane ia kine ki Balang. Hynrei balei pat ban ai pisa na ka bynta kane? Ar bynta na ka lai bynta jong ki Balang Baptist, Pentekostal, Brethren (Bredren) bad Adventist kiba kren Rumania la khang khyrdep noh ia ki bad ia ki iing jong ki la knieh kynthet noh. Balei bym lah ban tei bad plie pat ia kine?

Ka jingthmu jong ki Komunist Rumania ka long hi kajuh kum kata ka jong ki Leninist ha kylleng satlak ka pyrthei: ka jingpynduh noh ia ka niam. Ka "Rumania"

kaba 5 tarik u Jylliew (June) 1969 ka iathuh ba u Mihai Gere, uwei na ki Sikreteri jong ka Seng Komunist, u la kren ha kawei ka jingialang jong ka Dorbar Ri ki• Nongpratlynti (National Council of Pioneers), ka seng khynnah Komunist, u da ong ba ka jinghikai ha ki kam sain pyrthei jong ki nongpratlynti kam biang satia, namar ka don ka jingduna ha ka jingshon jur ha ka lynti bym ngeit blei bad pyrshah niam.

Ka Rumania ka dei ka ri jong ka jinglaitluid niam ? Ia ka Baibl Sosaiati (Bible Society) la mana jur. Ka la long kumjuh ruh bad ka kynhun Seng ki Samla Khristan Shynrang (Young Men Christian Association), ka Salvation Army (Salbeshon Armi—ba la khot ruh hangta, "U Paitiapom jong U Trai"), ka Balang ki Nazarene (Nasarin) bad bun bah kiwei pat ki seng.

Ym shym la shah iano iano ruh ban long u nongialap Baptist, ne Pentekostal, ne Adventist khlem ka jingai bor jong ka Sorkar, kaba la ai tang lada ki Komunist ki sngewthikna bha ba phin ialap katba ki shah ma ki. Ia ki jingpynbaptis ia kiba ngeit dei ban da ai bor da u Nongpyniaid jong ka Sorkar. Uta ruh u ai bor haba shu khein kyllum lang ka long tang arphew san na ka shispah jong ki jingpynbaptis ba la shu kyrpad. Kumta ka la don ki jingpynbaptis jar jar, ba la pynlong ha ki por mynmiet. Ia kito kiba la shah kem la rai pynrem noh ia ki.

Ha u Kyllalyngkot (January) 1970 ngi la ioh ia ka khubor ha kaba la rai pynrem ia ki tymmen basan Baptist—u Gheorghe Potoc (Jiorkhe Potok) jong ka shnong Leasa, u Lupei Vasile (Basile) jong ka shnong

Bontesti, u Popa Ioan na Sic bad u Florea (Phloria) na Suseni—na ka bynta ka kam runar ha kaba pynbaptis pyrshah ia ka ain.

Ban iada ia kiwei pat na kaba shah kem, ki Khristan hi bunsien ki da pynbaptists hi da lade ia lade. Ki leit marwei sha ka wah bad ki ngam shapoh um hadien kaba ong, "Nga pynbaptis ia lade hi ha ka kyrteng U Kpa, U Khun bad U Mynsiem Bakhuid."

Na ki 165 ngut ki pastor Baptist ia ka jingai bor ban iathuhkhana la pynduh noh. Ia ka jingdon jong ki iing niam Orthodox la pynduna noh na ki 182 tylli shaduh ki hynniew phew saw tylli ; ia ka jingdon ki pukir niam na ki 6,097 ngut shaduh ki 2000 ngut. Ki don ha Rumania kumba 800 ngut ki lyngdoh Krik Katholik ia kiba ym shym la shah ban pyndep ia la ka kam jong ki namar ba kim iaid katba kum ki ain jong ki Komunist.

LYNNONG X

Ka Jingpynshitom Bein Bym Lah Ong Shuh.

Ia ka Sorkar ym lah ban bishar tang kat kum kaei kaba ka leh mynta. Ngi dei ban iohi ruh ia kaei kaba ka la shem ia ka jingthmu jong ka ha ka lawei bad ia kaei kaba ka la pynkhreh ban•leh. Ka Sorkar jong ka ri Russia kam ju pynkhih thma. Hynrei ka la pyrshang ia ki tiar jingpynbthei kiba shyrkhei bad ka da lum thup ia ki. Kumta kiwei ki ri ruh ki la ialeh lang ia kata.

Ha kajuh hi ka rukom, uno uno ruh uba kwah ban bishar ia ka jinglong niam ha Rumania u dei ban kynmaw ba ki dkhot jong ka Sorkar jong ka, lane jong ka Komiti Trei kam ba ha khlieh duh (Central Committee) jong ka Seng ki don ha ka bor mynta kaba kynthup ruh ia u Ceausescu (Kiwsesku), u Maurer (Mawrar), u Manescu bad u Bodnaras, hapdeng kiwei pat.

Ka Rumania ka dei ka shlem kaba pyntrei kam ha ka jingpynshitom bein kaba khraw kaba pynpra noh ia ka bor jong ka mon.

Ka jingpynkylla kaba khraw jong ki Komunist Russia bad Shaina ka la long ruh ka jingpyntreikam ia ka buit pynthame jabieng jong u Pavlov ha kaba ai jinghikai thymmai ia ki koidi. Ka jingmih nangta ka long kaba phylla. Shu kynmaw tang ia kaba katno ka jingjyllei jong ki koidi America ha Korea (Koria) ba ki la jia long noh ki nongiatrei lang bad ki Komunist.

Kynmaw ruh ia ki Bolsheviks (ki Komunist) kum u Zinoviev (Sinobib), u Kamenev, u Bukharin, ba ki da iaphla ia kita ki kam runar kiba kim shym la leh satia, bad da kaba sngewsynei la iai dawa ba dei ban rai pyniap noh ia ki. To kynmaw ruh ia u Cardinal Mindzenthy (Minsenthi) ba u da phla ba u la long u nongsyntiat ri bad u nongkhaii mar tuh.

Hynrei ka rukom jong u Pavlov, ka jingmih na kiba bun ki jingpyrshang ha ki ksew, kam long satia kaba bha, namar ba ki briew kim long kum ki ksew. Phi lah ban pynlong ia ki jingkhih ba shu pynbor ha ki briew, hynrei hangne phin iakynduh ruh ia ki jingialeh pyrshah ha kaba pynlong ia kita ki jingpynkhih. Ma nga hi nga la shah shibun eh ha kata ka jingpynthame jabieng la jan kumba lai snem ei ei bad ka jabieng jong nga ka dang iai sah hi ha kata ka jinglong kaba ki Komunist borabor ki ju niew ba ka long kaba ijli.

Ia ka jingpynthame jabieng phi lah ban ialeh pyrshah da kaba sait pynkhuid ia ka dohud. Katba u nongpyniaid ia ka jingpynthame jabieng u dang kren khlem da pyrkhat eh ia kaei kaba la hukum ia u, phi lah ban iai ong ha lade hi da kaba jar jar hynrei khlem da pud ia ki katto katne ki jingbatai kiba lyngkot, ka long borabor kajuh, mar pyrshah. Haba kita ki nongpynthame jabieng ki ia ong, "Ka niam Khristan ka long kaba iap," nga iai ong ha lade hi bunsien bunsien, "U Khrist U dang im."

Hynrei ka Rumania ka long ka jaka jong ki jingpynshitom bein kiba lah ban pynpait pynpra ia kano kano ka bor jong ka jingialeh pyrshah.

Ki Khristan ki la lah ban shah ia ki jingtied tangon na ki jylleng, ba la teh pyrkhing da ki tyllai, ki da ieng da ki khmut shympriah kjat da ki bun kynta, ia ki kti bad ki kjat jong ki la teh shadien bad ia kiba shah leh bein la kynting sha suin, ka jingkhang pyntylliat kynsan ia ki shympriah kti ha ka jingkhang, bad kiwei kiba kum kita, haba ia kine kiei kiei baroh la leh da u nongshun Komunist.

Ki Komunist Rumania ki la shem thymmai ia ka jingpynshitom bein ia ki Khristan bad ia ki riewieit ri da ki para koidi jong ki hi. Uwei u sahep rangbah Komunist un pyndep ia ka jingpynshitom bein tang hadien ar kynta. Ryngkat bad ki para koidi kiba phi iadon lang ha kajuh ka kamra bad sngi bad miet. Kane ka jingpynshitom bein kam ju sangeh satia. Kaba ar pat, na u Komunist hi phin ym khmihlynti satia ia kano kano kawei pat ban ia ki jingtynjuh ba meh ding. Hynrei ka long kaba shyrkhei ban iohi ia u para Khristan, bad uba phi ju iashim bynta lang ha ka Jingkhawai U Trai mynshuwa, lane bad uba phi la ju iatrei lang ha ka seng kaba trei na ka bynta la ka ri, ba u da shem mynta ia ka jingsngewbha ha kaba pynshitom bein ia phi ha ka rukom kaba la pynshai bha eh. Ia u la pynbam sap bad la pynbor ban leh ia kane da ki jingkular ba ia u yn sa pyllait noh, da ki jingbyrngem, lane da kaba ma u hi u dei ban shah ia kine ki jingpynshitom bein ba ishyrkhei ha kaba ma u u long uba tlot. Ka jingpynjanai jong ka jingrunar ka don ha ka jingshisha ba ki Khristan ba la pynbam sap da ki Komunist kin iaduwai lang nyngkong eh bad phi ki bym bna ei ei ruh

em ba ki long ki atiar jong ki Komunist, lane kin kren shaphang ka Gospel bad ha ka jingaidak kaba thikna kin wan rah ha phi ia ki jingtynjuh kiba shyrkhei haduh katta katta.

Haba nga la mih noh na Rumania, nga la pynkyrpang ia lade. Ngam shym iathuh lut ia kiei kiei baroh kiba la jia ha ki iingbyndi ha Rumania. Ngam don sakhi ruh ki ban pynshisha ia ki jingong jong nga ki bym i lah ngeit satia. Namarkata ngam shym la iathuh lut ia baroh ki jingshah shitom bad ki jingphohsniew kynsha. Mynta nga la ioh ia ki jingsakhi.

U Mr. D. Bacu bad u Ion Cirja (Kirja), ki la pynmih ia ki kot sha ka jingpynshitom bein kaba shyrkhei da ki Komunist ha ka ri jong ngi. Kaba sngewdiaw ka long ba kine ki kot ki don tang ha ka ktien Rumania.

Nga shim kylliang na ka kot jong u Mr. Bacu, kaba kyrteng ka "Piteshti", kaba long ka kyrteng jong kawei ka shnong ha Rumania, kaba don ka phatok kaba pawnam shibun eh. Ka kyrteng jong ka shnong hi ka wan ne ka ktien Slavic 'Pitka' kaba mut 'ka jingpynshitom bein'. Kaba haduh katno ba teng teng ka don ka jingpynskhem lypa wat ha ki kyrteng ruh ! Kiei kiei baroh kiba u iathuh ki la jia hi thik kumjuh ruh ha kiwei pat ki iingbyndi. Kynmaw ruh ba ia kine ki jingpynshitom bein ym shym la leh ia ki tang da ki Komunist hi (wat la hapoh ka jingialam jong ki Komunist), hynrei ki Khristan hi ruh ki la pynshitom bein ia ki Khristan, ki riewieitri ki la pynshitom bein ia ki riewieit ri.

"Ngi la dei ban kyrshut tyngeh ia ki madan iing

katba ar ngut ne lai ngut kiwei pat ki koidi ki ia shong kulai halor jong ngi . . . . La pynbor ia ngi ban bam kum ki sniang. Ngi la dei ban dem khohsiew, bad ki kti ba la teh hetkari shadien, da kaba jliah ia ka umshit syrwa kaba khluit na ka pliang. Ha ka por shiteng sngi, ki bret ia ki kpu ha khmat jong phi, ia kiba phi la dei ban bam ha kajuh hi ka rukom, da kaba pyndonkam tang da ka shyntur. Ia ki lyngkhot kiba lwet la dei ban shu pynlang na madan tang da ki rymiang shyntur lane u thylliej. Baroh shisngi phi la dei ban shong ha jingthiah bad ki kjat ba la pynbongang, bad ki kti jong phi ha ki khohsiew, ia ka khlieh la pynieng beit, da kaba peit beit beit sha khmat thik khlem da shah wat tang ban khih khyndiat ruh. Hadien kumba khadhynriew kynta jong kaba kum kata ka jingpynshitom bein, la shah ia phi ban thiah, hynrei tang da ka 'ingdong, ka khmat ka dei ban phai beit shatei sha sad, ka met ruh ka dei thiah beit, bad ki kti ha jrong jong ka jainkup thiah. Lada phi la khih wat tang khyndiat eh ruh, kata la tied tyngeh ia phi da u shabuk da uta uwei uba ap.

Khadhynriew ngut ki koidi la buh ia ki uwei halor uwei pat. Da ka jingbankhia kaba jur jong kane ka jingkhia, ki ksah baroh na trai kpoh ki pait bad ki bthei noh. U la leh hapoh kamra ia kaei kaba ym shym la shah satia ia u ban leh ha ka kamra sum. La pynbor ia u ban pynkhuid ia ki patlun poh jong u da u thylliej jong u. Nyngkong um treh. Ia ki shympriah kti jong u la pynlwet jin hapdeng artylli ki lyngkhot dieng. Ha kaba kut . . . . . Ia uwei u khynnah skul u A. O. la

pynbor ia u ban pyndep ia ki jingdonkam jong u baroh ha ka pliang jong u, nangta pat ban pdiang ia ka jingbam ha kajuh hi ka pliang bad ban bam ia ka. Uwei u khynnah skul u N. V. u bym shym la lah ban ot ia ki thied snam jong u, u la thep ia la ka khlieh hapoh ka borti kaba don ka jingbam kaba khluid, u da kyrmen ban iap noh. Hynrei um shym la iap satia. (Ki Khristan ki da pyrshang ban pyniap noh ia lade! Kaba katno ka long ka bynta kaba sngewthiang jong ka jingiakhana kaba ktah eh ia ka longbriew manbriew ha ka pyrthei laitluid, na ka liang jong kito kiba bam ia ki 'pu doh jong u soh apl.') Don ruh kiba la pyrshang ban tar noh ia ki thied snam jong ki da la ki jong ki bniat.

Ka long ka bym bit eh ia ka ban shoh ha ki templ, ha ka jaka jong u dohnud, ha u ryndang, wat la ka jingiap hi ka lah ban wan ruh. Kim shym la kwah satia ia ka jingiap ha ka liang ka met .... Ki la iapynlong ia ka jingpyrshang kaba kynja ksuid : ka jingiap jong ka mynsiem hi, da kaba buh ha ka jaka jong ka ia ki bor jingpynkhih kiba na shabar. Ym dei ka jingiap ha ka met, hynrei ha ka liang ka longbriew manbriew.

Ha ka sngi ka jingmihpat U Trai Jisu, ki la pynkup ia u koidi da ki jain kiba stang, u da shim ruh ia ka bynta U Jisu Khrist. Na ka sabon ki la shna ia kawei ka tiar khlemrain, kaba u khynnah skul jinghikai niam, u ban sa long uta U Khrist, u la dei ban deng ha shadem jong u ha ka jaka jong ka diengphna. U la dei ban iaid sawdong sawdong ia ka kamra, ba la shoh da ki dieng—ka lynti sha u lum Golgotha. Kiwei pat ki Khristan ki la dei ban dem ngon ha khmat jong u, da kaba doh ia

kane ka tiar bad ki da ia ong, "Nga dem ngon ha khmat ka bor bakhraw jong phi." La don tang uwei u bym shym la treh satia ban pdiang ia kaba kum kata ka jingkren bein blei. Ia u la pynshitom da ki bun bun kynta."

Nga la iathuh ha ka kot jong nga "Hapoh Ka Jingtrei Barieh Jong U Blei" (In God's Underground) ia kaei kaba la jia ha u lyngdoh Katholik uba na Armenia ia uba la pynbor ia ka ban leh ia ka Mass Bakhuid da ki eit briew bad da ka um pynjhieh. Ngam sngewnud-shuh ban iathuh lut ia kiei kiei baroh. Mynta ba la iathuh da kiwei pat, nga lah ban shu pyndap hangne : kito kiba la pynbor ia u ban leh ia kane ki dei ki para Khristan kiba bam sap kiba mynshuwa ki la phla ha u, ki la iaduwai ruh bad u, ia kiba la hikai bha ia ka ban leh ia ka bynta jong ki da kaba janai. Haba u la shaniah ha ki kumba dei ia ka kynhun jong u hi ki la pynshitom bein ia u tad haduh ba u la kylla long noh uba shiteng jabieng bad u la leh kat ia kaba la hukum ia u. Te ngan pyndap shuh shuh, ba hadien kaba pyllait ia u na phatok, u la phla ia la ka pop ha uwei pat u lyngdoh. Ia kane la leit rah khubor sha u rangbah lyngdoh bad kaba mih nangta ka long ba ia u la ot balang noh. Nga pyrkhat ba ia ki nongialam jong ka Balang ha ri Sepngi ki bym shym la treh ban pynkhih wat tang ia kawei ruh ka shympriah kti ia ka ban iarap ia ngi, ba ha ka jaka jong kata ia ki hi dei ban ot balang noh.

Nga la tip bha ia uwei u nongrep uba long u Adventist (ka niam Sabaton) uba ia ki shympriah kjat jong u la ot noh da ki para Khristan jong u hi kiba

mynshuwa, suki pa suki, da ki jingiasangeh teng. Ia ka jingot la leh khyndiat pa khyndiat bad ka la neh da ki taiew.

Hadien kata pat, don na kine ki Khristan bam sap kiba la ioh ka jingkylla kaba mut kaba jur eh. U para koidi jong nga uba mynshuwa, u Ion Carja, u la iathuh ia ka jingjia shaphang uwei uba la bsuh khongpong ia la ka khlieh haduh tyrpeng ha ka borti kaba heh kaba dap tang da ka eit briew bad ka umpynjhieh suda. Bad ki eit ha ka khmat jong u, u la ong, "Wat niad ia nga. Kumta nga kwah ban long kumne. Kaei kaba la don ha ka khmat jong nga kam long ei ei ruh em. Ka mynsiem jong nga ka kham jakhlia." Uta u briew u la pynshitom bein ia la ki parabangeit jong u. Ngan ym iathuh satia ia phi haduh katno nga la lah ban pynkylla dur ia lade ha ka jingjia ia kane ka mynsiem kaba pli bad kaba kordor eh, ba la ieit da U Khrist hi, kaba la iaid sakma noh. Hynrei nga lah ban pyniasyriem ia lade bad u, ban sngew ia ka jingjakhlia jong u kum ka jong nga, ia ka pop jong u kum ka jong nga, nga da sngewskhem ruh ba ngam long kham bha ban ia u wat tang shisaphit eh ruh. Kata ka dei kaei kaba U Khrist U la leh haba U la bah noh ia ki jingpalat jong ngi ha lade hi.

Ban bah ha lade hi ia ki pop jong kiwei pat ka long kaba donkam.

U Jisu U la ong ia ki nongshun jong U, "Kumta kan wan hap ha phi kein ia ka snam bahok baroh ia kaba la pynmih noh ha ka khyndew, naduh ka snam u Abel uba hok , ..." (Math. 23:35). Mynta, tang kawei ka kam runar ki Pharisi kim shym la leh bakla. Kim

don bynta ei ei ruh em ha ka jingpyniap ia u Abel. Ym pat don Jiw lymne Pharisi ha kata ka por. Kumno pat ba U Jisu U lah ban khot ia ki ban ai jingkhein na ka bynta ka snam u Abel? Balei ba U Jisu U ong ha kajuh ka jingkren, "Ah! Jerusalem, Jerusalem! pha kaba pyniap noh ia ki nongiathuhlypa . . . . ." ? (Math. 23:37). Ym don hangno hangno ruh ba la thoh ha ka Baibl ba ia uno uno u nongiathuhlypa la ju pyniap ha Jerusalem. Lymne kano kano ka jingthoh budnam ka ju iathuh ia kaba kum kata ka jingjia.

Ka don ka jingmut ha ka. Uta u bym pyrkhat ia ka pop jong kiwei pat, ia ki briew kiba long nongwei ha u nadong shadong, wat ki briew kiba ha ki pateng kiba la leit noh, kum la ka jong u hi, un ym lah satia lano lano ruh ban bat skhem triang kum la ka jong ia ka hok jongno jongno jong uwei pat.

Lada ngam pyrshang ban iohi ia lade hi ha man la uwei pa uwei u briew, lada ngam lah ban pyniasyriem ia lade bad u Kain, u nongshohnoh briew da ki hajar snem mynshuwa, bad ban iohi ia la ki kti ba la bit snam ia kaba la pynmih snam da u, kumno nga lah ban pyrkhat ba U Jisu U dei ka jinglong ba shisha jong nga bad ba ka jingknia jong U, kaba la jia ruh la slem bah mynshuwa, ka dei ka hok jong nga, kumno nga lah ban pyrkhat shaphang kane ka jingpyniasyriem bad U Khrist?

Ka dei ka jingleh ba man la ka sngi jong ki Khristan kat haba ki iakynduh ia ka pop bad ka kam bymman ban pyniadei ia ki, ban sngew ia ki kum la ki jong hi.

Nga la lah ban pyni ba u briew haba u la pynsngap jar noh ba U Khrist U la kyrsum ia lade da ka ktieh

ahor, ba U la shah ia lade hi ia ka ban leh kum ia ka synrum, ban pyniasuk noh wat ia ka jingbymman jong ka jingpynshitom bein ia ki para Khristan ruh. Ban pyrkhat ba ngan lah ban iohi ha bneng kum ia u riew-khuid uba itynnad bad ba donburom, ba la pynkup ha ki jain kiba phyrnai, ia u briew uba la sngew ia kane ka jingpynkhih kaba khraw, ia ka ban bret ia lade sha ka eit, kane ka dei da shisha kaba dap da ka jingkmen.

Hynrei to ngin ym iashukor noh ia lade. Ki jingjia jong ki jingkylla kaba mut bad ka jingpynioh pat ia ki Khristan- kiba la pynshitom bein palat than ia la ki para Khristan, bad kane ha ka jingshakri ia ki bym ngeit blei, kim ju kham don koit. Ha ki khyndai phew khyndai na ka shispah kiba kum kine ki jingjia, ia ki dohnud jong ki la pyneh jynduh. Mano ba tip la ym don ka bynta sha lyndet jong ka jinglah ban wan phai ?

Pule ia ka kot, "Ka Bor Pyrkhat ha ka Kam Sain Pyrthei" (Psychopolitics) da u Lavrentii Beria, u Myntri ba mynshuwa uba dei peit ia ki kam poh iing jong ka ri Russia (former Minister of Interior Affairs of the Soviet Union), bad phin iohi kumno ba ki Komunist ki pyrkhat ia kane baroh da ka jingstad wad bniah ia ki ain tynrai.

U Lenin u la ju iashongkai synia sngi bad u Nong-hikai (Professor) Pavlov ia ka ban tip kumno ba ki jingpyrshang jong u ha kaba pynlong ia ki bor jingpyn-khih ha ki ksew la lah ban leh ha ki briew ruh. Ia ki briew, kum ia ki ksew hi, lah ban wallam ia ki sha kaei kaba ki khot ha ka ain jong ka jingstad ia ki bor pynkhih ia ki dkhot met, ka jingleh kaba iadei bad ka jingkhraw palat jong ka jingbatai kaba mar khongpong, ban jliah ia

ka kti jong uta uwei uba shoh ia u, bad ban dait ia ka kti jong uta uba bsa ia u. Kaba donkam eh ia kane ki dei ka jingthait ha ka bor pyrkhat lyngba jong ka jingbymiohthiah, ka jingduna jong ka jingbam, ki jingsngew buhkhoh, ki jingpynshitom bein kiba shyrkhei, ka jingset kaba slem bha hapoh kaba dum, lane da ka jingshai kaba pynmatlah, bad kiwei kiwei de. Bad ki briew, ngi dang dei ban pyndap shuh shuh sa kawei pat khnang ban ioh ia ki jingmih kiba janai. Ki jingrunar dei ban wan rah da kito kiba phi ieit eh bad ha kiba phi shaniah eh.

Kito ki bym shym la pule ia u Pavlov, bad ia ka buit trei kam jong ka Russia ba la pynshong nongrim ha ki jinghikai jong u, lane ki bym shym la mad ia ki da lade hi, kin iai long borabor kiba shah ialam bakla ha ki Komunist. U Phadri rangbah duh Manuil (Manwil) Lemeshevski jong ka Russia u la don arphew hynniew snem hapoh phatok. Hadien kane, u la kylla noh. U la long u dkhot jong ka Balang Orthodox ba la pyniaid da ka Russia kaba ka kam jong ka ka long ban shakri bad phlan duman ia ka bor Sorkar kaba la pynlong ia u ban shah shitom shibun eh.

U Monsignor Augustin (Monsiknor Akostin), u khlieh jong ka Balang Roman Katholik ha Rumania u la iaid lait bun bah ki jingshah set phatok. Nga la don lang bad u shisien. Ka jingieit bad ka jingngeit jong u ki la iai phyrnai tad haduh ban da poi kata ka por. Nangta u la kyllon noh. Hato ki Komunist mynta ki lah shaniah tylli lut ha u ?

Ka long kaba sngewtynnad ban iohi haduh katno ba

ki Komunist Rumania da ka jingshaniah kaba khraw ki la phah ia ki lyngdoh Orthodox, kiba la iadon ryngkat bad nga hapoh phatok, kiba la shah shoh bein ruh, ban pynphriang ia ki khubor pynheh ba shu thaw ha America bad ha France (Phrans). Ki da iaid mynta kylleng sawdong ka pyrthei ki da iaroh ruh ia ki jinglaitluid kiba hapoh ki Komunist. Kim shym la kylla satia. Da ka rukom jinghikai u Pavlov (Pablob) ki la kylla long noh ki riewlamwir da ka jinglong kaba iadei bad ka jingkhraw palat jong ka jingbatai kaba mar khongpong ia ki bor pyrkhat. Ka jingleh jong ki ha ka jingiadei bad ki jingsympat kam long satia ka jingisih, hynrei ka jingiaineh skhem. Ki iaineh skhem ha kito kiba la shoh ia ki. Ha ka jinglong kaba shai bha, kito ia kiba la pyndih da ka um pynjhieh hapoh phatok kim dei shuh ban kynriah noh na ka, hynrei ki da kyrpad eh mynmiet, "Ai um pynjhieh shuh shuh ia nga." Uwei u lyngdoh Orthodox na Rumania, u Anania, uba la shah shitom shibun eh ha ki iingbyndi Komunist, mynta u don ha America, u long uba da iaineh skhem ha ka bor pyniaid Balang ba la pyniaid da ki Komunist.

Kane ka dei ka jong ka pyrthei jong ka jinglamwir, hynrei ka dei ka jinglamwir ba la pynmih bad pynbyrngia ha ki rukom kaba stad shibuh eh.

Uwei u nongialam jong ka Balang ha ri Sepngi u la don bad u uwei pat u nongialam jong ka Balang Orthodox ne Baptist na Russia ne na Rumania. Ia u la pynsngewskhem bha ba une u briew u la don bun snem hapoh ka phatok Komunist. Kumno ba ia une u Nongsepngi lah ban pynngeit ba une u briew um dei u

Khristan uba lah ban shaniah, hynrei tang ka tyngshop jong ki Komunist ? Nyngkong eh u la dei ban pule bniah ia ka jingstad kaba dei ia ki bor pynkhih jong ki dkhot met bad ia ka bor pyrkhat jong ka sain pyrthei ki Komunist. Hynrei haduh katno ba u nongialam jong ka Balang ha ri Shpngi u la mad bniah ia ki jinghikai Komunist ? Ha ki skul jinghikai niam aiu ba la hikai hapoh kane ka dur, wat la ka jinghikai Komunist ka synshar shibynta na ka lai bynta jong ka pyrthei ?.

Hano ngi dei ban iathuh ba ki samla ba la hikai bha ban long ki nongtrei ba kham rangbah jong ki Pulit Rieh ki la dei ban pynjakhlia noh ha ka rukom kaba thala ia ka dur jong ka Theisotti Bakhuid ? Ka pynlong ia ki ba kin long ki nongpynshitom bein ba shyrkhei jong ki Khristan.

Ia nga la iathuh ba ym ju don satia kano kano ka jaka pynmih kot ha ri Sepngi ka ban pynmih ia kiba kum kita kiei kiei kiba i shyrkhei, bad ba ki nong-sepngi kin ym pule ia kata. Niuma, ngi dei ia ka ban pynphriang kylleng sawdong ia kane ka khubor da kaba shu thoh da ka kti ha Russia. Hynrei ki Khristan jong ka pyrthei laitluid ki dei ban tip ia kine kiei kiei baroh, bad kham bniah, namar ba ka lah ruh ban long ka nusib ka ban sa jia ha ki ruh ha ki por ki ban sa wan. Ngan ym pynjalani eh ia kaei kaba nga dei ban ong. ngan ym pynitynnad eh ia ka jingpyrkhat jong nga khnang ban pynthikna ia ka ban pynmih ia ka.

Na ki spah ngut ki koidi ha Piteshti, don kiba la shah set hangta na ka bynta ki jingngeit Khristan jong ki, don pat na ka daw jong ki kam kiba iadei bad ka

jingieit la ka ri, kine ki la lah ban pyniap noh ia lade. Arngut na ki kiba la ri skhem ia la ka jingngeit khlem don jingthoh bria. Baroh kita kiwei pat ki la len noh ia la ki jingngeit jong ki, ki iathuh ia kiei kiei kiba rieh, ki da kren pynrem wat ia la ki kmie ki kpa jong ki ruh, ki la jia long, ha ka pali jong ki, ki nongpynshitom bein ia kiwei pat ki koidi. Ka jingpyrshang ka la seisoh.

U Ceausescu (Kiwsesku) (u khlieh duh ka Komunist Rumania), u Kosygin (Kosikin) (u khlieh duh ka Russia), u Tito (u khlieh duh ka Komunist Iukoslabia) bad u Ulbricht (Ulbritsh) (u khlieh jong ka Komunist Jarmani Mihngi) mynta ki tip bha kumno ban leh ia kata. Ki jingpynbthei da ki tiar pynbthei kiba shyrkhei ki la iashna. Mynta, ki bor ba khraw jong ka pyrthei ki la ialum thup tang ia ki bom (ki tiar jingpynbthei da ka lyer bih) kiba shyrkhei haduh katta katta. Hynrei ia ki la kynton da ka jingthmu ban pyndonkam ia ki ha ki por ki ban sa wan. Hangne ka don kane kajuh hi ka jingshisha. Ia ka jingpyrshang kaba shyrkhei la bna ha Rumania, ka bym iaryngkat shuh ha ka khanatang jong ki jingpynshitom bein. Ym shym la pynlong ia ka tang da u Myntri Rangbah ba la iap noh, u Gheorghiu-Dej (Jiorkhu-Deij). U Ceausescu (Kiwsesku), u Maurer (Mawrar), u Manescu bad baroh kiba na ka kynhun ki riewrunar kiba la iatrei lang bad u. Ia kane ka rukom la rah ruh sha Shaina (China). Mynta ki Komunist Rumania ki kwah eh ban iakhaii pateng bad ki ri Sepngi. Ki kwah ia ka ram, kumta ki da leh don akor ia lade tang shipor. Hynrei ka jinglong jong

ki pat ka iai sah hi kumjuh. Kim shym la kylla kaba mut satia ia kaei kaba ki la leh. Kim shym la iehnoh ruh ia ki jinghikai jong u Lenin. Ka jingthmu jong ki ka dang long hi ban rat dyngkhong ia ka niam. Bad ha ka por kaba ki khein ba ka long kaba bit, ki Komunist ha Rumania bad hawe pat kin sa sdang pat da ki rukom kiba skhem jong ka Piteshti.

Shaphang ka jingpyllaitluid ha Rumania, ka long kaba kham donkam ban tip ia kaei kaba ki nong-Rumania ki pyrkhat, ym kum kiba shu leit jngoh teng khat ki bym tip satia ia ka jingshisha. Ngan iathuh ia kawei ka jingjia ha ka rukom jong ka jingiakren biria kaba la phriang kylleng kylleng ha ka ri jong nga: Uwei u nongshang pyrthei u la khot ia uwei u nong-niah taksi (ka motor kaba rit kaba kitnong briew), "Hato phi laitluid ?" U la jubab, "Em, phi sahep, nga dei u nong-Rumania."

Bad kawei pat ka jingiakren biria kaba ar. U Ceausescu (Kiwsesku) u la leit ban peit ia ka jaka shong jong ki riewlamwir Ia kine la hikai bha ba kin ia-pyrta "Hore" (Hurrah—ka jingpyrta jong ka jingkmen), u Ceausescu u la sngewtynnad shibun eh, hynrei u la peit thuh ba uwei na kito kiba la iadon hangta um shym la khublei ia u. U la kylli ia uta u briew balei. Uta u briew u la jubab, "Lok Ceausescu, ngam shym lamwir. Nga dei u doktor."

LYNNONG XI

Ka Jingbhabriew Ka Thaba Ha Ka Por Shiteng Synia.

Uwei u nonglam khubor jong ki mishon Khristan sha ka pyrthei Komunist u iathuh : "Nga la iohi ia kawei ka lok jong uwei u martar Khristan ha Rumania. U la iehnoh shadien bun ngut ki khun jong u. Da kaba ilyngngoh shibun la i kumba ka dang samla hi, wat la ka la don ruh ki khun kiba la san Nga la pynpaw ia ka jingsngewlyngngoh jong nga. Ka la jubab, 'Ka jingshah shitom ka la pynthymmai pat ia ka jinglong samla jong nga'."

Uwei pat u Khristan u la iathuh ia u, "Ngin kham kwah ban ioh ia ka jingsuk ha ki jinglong jong ngi hynrei pat ym ia ka jingsangeh noh' khoit ia ka jingban bein. Ngi sheptieng ioh ba ka jinglaitluid kan pynsumor noh ia ka jingieit ba meh ding jong ngi." Uwei pat u ong, "Ma ngi, haba ngi pyrkhat ia u lyoh ki sakhi ha ki bneng ba kynja mynsiem (Heb. 12:1), ngi sngewsuk ruh ba ka bynta jong ka suin bneng kaba kah dum lyoh palat eh ka long halor jong ki ri Komunist. Ngi sngewtynnad ruh ban ai shibun bah ki nongphla bad ki martyr."

Ki Balang ha Rumania baroh ki tip ia kaei kaba la jia ha Piteshti. Ki tip ruh ba ha ka jingpynshitom bein kaba jur eh ka ban sa wan ka lah ban pynkyllon ia ki ruh. Hynrei katba kam pat shym la jia ki iakren beit beit tang na ka bynta U Trai.

Uwei u briew uba la iohi da lade hi ia ka jingbishar ia u Pastor jong ki Seventh Day Adventist (ka niam ki Sabaton), u Boian, u la iathuh ia ngi ia kaei kaba la jia. U nongbishar u la kylli ia u Boian, "Phi ngeit ba U Jisu Un wan pat bad Un pynjot noh ia ki nongshun jong U ?" "Da shisha un sa leh kumta." —"Hato Un sa pynjot noh ia nga ruh ?" "Khlem artatien shuh, lada phim kylla kaba mut noh." —"Hato phi babe namar ba phi la ialap bym dei ?" "Nga la leh ia kaei kaba pynsngewbha eh ia U Trai. Ia phi pat, U Blei Un sa pynshitom ia phi hangne bad sha ki bymjukut ruh." "Yn ym shah shuh ia phi ba phin ialap." —"U Blei hi ym tang ba U shah ia kata, hynrei U la hukum ruh ia nga ban ialap. Phi to pule da lade hi ia kata ka hukum ha ka Baibl. Ka don ha ka lynnong kaba 28 u Mathaios."

Ia u la rai pynrem ban set phatok phra snem kynthih. Kane ka la jia ha ka snem 1969, ha ka ri Rumania ba la pynlaitluid jong u Ceausesku (Kiwsesku). Nga hi nga la iadon ryngkat bad une ujuh u Boian hapoh phatok ha ka snem 1964. Ha kata ka por ia u la set phatok tang kumba lai snem. Ia ka Rumania ha kata ka por ym shym la pynlaitluid.

Ngi la ioh ruh ki khubor ba ki nongialam ba pawkhmat jong ka Seng Komunist ki ju sngap ia ka jingai khubor Khristan da ki radio bad ka la shon jingmut jur ha ki da kata.

Ki parabangeit jong ngi ha Rumania ki ju iakren biria hapdeng jong ki. Nga la don ha kaba kut jong ka jingialang lem bad ki nongialam jong ka Balang kiba dei na ka Dorbar Bah ki Balang shityllup ka Pyrthei

(World Council of Churches). Ka jingthmu jong ki ka long ban pynngeit ia nga shaphang ki jinglaitluid kiba don ha Rumania. Don napdeng jong ki kiba long ki Lutheran bad kim shym la bna ei ei ruh ba kumba arphewsan snem ia ki Lutheran ha Rumania ym shym la shah ia ki ban pynmih wat tang ia kawei ruh ka kotkhubor niam. Hynrei uwei na ki nongialam u la ai ha nga ia ka shithi. Ka dei ha ka ktien Rumania. Uwei u Khristan Rumania u la ong ia u ban phah jar jar ha kaba rich ia kane ka shithi bad ban ai ia ka ha nga, ia kaba u la leh kumta. Ha kata ka shithi uta u parabangeit jong ngi na Rumania u la rkhie bein ia ka jingshida jong une hi u nongialam jong ka Balang uba la pynpaw ha u ia ka jingshitrhem jong u shaphang ka jingbun jong ki nongwan jingiaseng ha ki jingmane jong ki Balang Protestant kiba iakren ha ka ktien Rumania. "Ki jingmane jong phi ki bun briew haduh katta katta," u la ong da ka jingsngew shitrhem. "Ki don ki briew kiba iashong ha madan, ha ki jingkhangiit, ki da iashong khapngiah tyndait bha." Um shym la sngewphylla ei ei ruh balei ba ka la leit long kumta. Ka long kaba bakla ba ka jingmane kan khapngiah haduh katta katta. Kaba ju long beit bha ka long ban don bun tylli ki jingmane katba donkam ia ka ban ai ia ki briew ia ka lad ban shakri blei ha ki rukom kiba suk bad ba sngewtynnad. Kam shym la rung ruh ha ka jingmut jong une u nongialam jong ka Balang ba ki Khristan ki la dei ban iaid kumba sawphew mer ei ei bad ki la poi hynniew ne phra kynta shuwa ban sdang ka jingiaseng khnang ban dup kham ia ioh ia ka jaka shong kaba biang.

Un ym ngeit ia kaei kaba u nongthoh jong kata ka shithi u la iathuh ha u ba ar bynta na ka lai bynta jong ki jingialang Protestant ha ka ktien Rumania la khang noh. Kam lah ban long kaba shisha. Uwei u nongialam ba paw khmat na ri Sepngi u da iakren iakhana bad u nongshohnoh Dogaru, u khlieh jong ka Bynta-trei-kam jong ki Jingmane blei ki Komunist bad ki nongialam jong ka Balang hima ki Baptist. Ki la pynsngewskhem ia u ba ka don ka jinglaitluid niam kaba pura. "Hato ngan ym ngeit ia uba kum uta u rangbah sorkar ba kham ha khlieh bad u nongialam jong ka seng Synjuk lang ki Baptist (Baptist Union) ?"

U Blei hi U la rkhie bein ia u da kaba pynlong ia u ban wan rah ia kata ka shithi ha kaba la pynpaw shai kdar ba um bit satia ban ioh ia ka kyrdan kaba khraw ha ka Balang.

Hynrei ha kane kajuh hi ka shithi, uta u para jong ngi u la iathuh ia ngi shaphang ka jingialang jong ki pastor, ha kaba u nongpyniaid jong ka Sorkar Komunist ruh u la iadon ryngkat lang, uba la ong ruh ba naduh ka jingsynshar jong ki Komunist ki bangeit hi ki la ia nang bun haduh kumba lai spah ngut na man la ka shihajar ngut. "Ma ngi, ki bor Sorkar, ngim kwah ia kane ba kan jia, bad ngin ym ai lad ruh ia ka jinglait-luid." Don ki nongialam jong ka Balang hima kiba la khublei ia uta u nongpyniaid bad ki la kular skhem ia u ba kin kohnguh ia baroh ki ain jong ki Komunist bad ba kin ym leh ia kano kano ka ban nang pynbun shuh shuh ia ka jingdon jong ki Khristan. Wat la katta ruh, ki la nang bun pynban ym shuh namar kine ki nongialam.

Kata ka shithi ka la pynkut noh da kaba iathuh ia ngi ba ia U Jisu hi la pynshoi da ki ktien na ki Jingthoh Bakhuid. Ia ki nongialam Khristan ha ki ri Komunist ruh la pynshoi ia ki da ki dkhot Baibl. Kaba kham pawkhmat eh na kine ka dei ka Shithi sha ki Rom 13 lynnong : "To ai ba ka mynsiem baroh kan pynhapoh ia lade ha ki bor kiba ha khlieh", da kaba klet noh ba kane ka lynnong ka pynpaw ia uta u nongsynshar uba dei hok. U dei u shakri jong U Blei na ka bynta kaba bha bad u nongpyndep ia ka jingbitar ha uta uba leh ia kaba sniew. Lada u nongsynshar u ai bainong ia kaba sniew bad u pynshitom ia kata kaba bha, kam dei satia shaphang jong u ba kane ka lynnong ka kren, bad ha u ngi kitram ia ka jingialeh pyrshah, ym ia ka jingpynhapoh.

Ah, bad kumno pat shaphang kito ki lak tylli ki Kotbah ba la shon ha Rumania ? Nga dang iai ap hi iano iano ban wan shane bad ban ong ba don ka kynhun na ri Sepngi kaba la niew 100,000 (shi lak) tylli ki Baibl bad kaba la iohi ruh ia kata ka 100,000 tylli, ym palat bad ym duna. Ia ka jingong jong ki Komunist bunsien la ngeit. Uno uno u nongbat pisa uba la ai ia ka risit kaba £100,000 ne Rs. 18,000,000 (shi lak pawn ne khadphra lak tyngka) khlem da niew ia ki kawei pa kawei ia uta yn sa siat noh.

LYNNONG XII

Ki Jingpynshitom Bein Ia Ki Khristan Ha Aphrika

Haba nga la thoh ia ki kot "Ba la Pynshitom Bein Na Ka Bynta U Khrist" (Tortured For Christ) bad "Ki Riewkhuid Russia" (The Soviet Saints) ka dang don hi kaei re kaei kaba kum ka Pyrda Nar bad Siej (Iron and Bamboo Curtain). Naduh kata, kine kim don shuh. Ka jinghikai Komunist kam sdang shuh hangno re hangno ha ka kynroh Berlin da kaba pynkut noh ha ka ri Koria Bashatei (North Korea). Artylli ki ri ha Africa (Aphrika), ki Sudan bad ka Congo Brazzaville (Kongko Brasabil) ki la long skhem kiba la pdiang ia ka jinghikai Komunist. Ka Syria (Siria) ka la don ka Sorkar iashah Komunist kaba kyrshan tyngeh ia ki jinghikai u Mao (Maw—u khlieh duh ka ri Shaina). La don ruh ki jingialeh kaikhlaw Komunist ha kiba bun ki bynta jong ka Aphrika. Ki kaikhlaw Arab ba la hikai bha ha Russia bad Shaina ki ialeh da kaba ngeit ba ki leh ia kata na ka bynta la ka ri jong ki. Hynrei ki Komunist kim long kiba kylluid mynsiem haduh katta katta kat ban hikai ia ki kaikhlaw na ka bynta kano kano ka ban pynmyntoi ia kawei pat ka rukom pyrkhat ban ia ka jong ki. Ki Komunist ki la ioh ka kabu kaba khraw ruh ha Laos (Laws).

Nga sngewsih ba ym don jaka satia hangne ia kaba ngan iathuh bniah shaphang kiwei pat ki ri -Komunist

ha Iurop (Europe) bad Eshia (Asia), hynrei nga kw.h ban thoh khyndiat khynsoit shaphang ka Africa.

Ka dohnud jong nga ka pait na ka bynta ka Sudan. U Kumm, u nongseng jong ka Mishon Ialap ha Sudan (Sudan Interior Mission) u la thoh ha kaba sdang jong kane ka spah snem, "Hato ym don uta U Khrist jong U Blei na ka bynta jong kine baroh ki briew ha Sudan, ym don Jisu, ym don jingim kaba lah ban pyllait na ka pop bad ka jingsheptieng ? Ka ri Sudan ba iar, ka don 3,000 (lai hajar) mer lyngba ia ka ri . . .da ki spah tylli ki jaid ktien baroh, baroh ki dei ki bym long Khristan haduh kane ka khyllipmat. Ngam lah ban pyllait ia kine ki khmat. Iaid noh kran bran. Ki iabud hi. Ia-shem bad ki, ki peit hi thik ia phi."

Ma u bad kiwei pat ki da iatrei shitom haduh katta katta. Ki mynsiem ia kiba la wan ialam da ki sha U Khrist ki la dei ban shon shap ia ka jingngeit jong ki da ka snam haba ki Arab ki la pynshitom bein ia ki.

Mynta ki Komunist ki la synshar ia ka ri. Khadar ngut na ki myntri korbar ri ki dei ki dkhot jong ka Seng. Kiwei pat ki dei ki nongkyrshan. U Rangbah Shipai (Major General) Nimeiri, u Khlieh duh jong ka Dorbar hima, u la ioh ia ka jinghikai shipai ba paka ha America. Nangta pat u la ioh ia ka nam jong u ha kaba pyniap ia ki bym dei ki Arab ha ka bynta ba shaphang shathie. Ka kamram kaba kongsan eh kaba ka Sorkar thymmai ka la leh ka long ban pyniadei lok bad ki jing-synshar lahduh jong ki Komunist ha kiwei pat ki ri. Ki la don mynta ki jingiakren shaphang kaba pyniasoh tang noh ia ka Sudan, Libya (Libia) bad Egypt (Ijipt)

(kaba khadduh ka la long mynta ha ka jingshisha ka jaka buhai jong ka Russia) hapoh kawei ka hima. Ha kata ka bor ba kham khraw la pyniaid da ki Komunist. Ki Khristan pat ki lah ban ap sa ia ka um snam kaba thymmai.

U tyrnem bad u mohkhiew ki la don mynta ha ka lama jong ka Congo Brazzaville (Kongko Brasabil) (ia ka rashi kim ju tip hangta). Ha ka jingialang paidbah jong ka Sorkar ha Brazzaville (Brasabil), ia ka "Internationale" (Intarneshonale) la pynrwai kum ka jingrwai la ka ri (ka jingrwai la ka ri jong ki Komunist kylleng pyrthei). Ki Khristan ki dang iai kynmaw hi ia ki jingleh runar jong ki Sambi kiba la pyniap ia ki hajar ki mishonari bad ia ki Khristan trai ri dang kumba khyndiat snem mynshuwa. Mynta ki nongshohnoh briew ki synshar ia ka ri.

To ngin iakynmaw mynta na ki khyndiat eh ki kam runar ba la leh da kito kiba synshar ia kane ka bynta jong ka Congo (Kongko) ha kine ki por mynta. Ki la puid ia ki shadem jong ki briew kiba im, ki khlaw noh ia ki dohnud jong ki bad ki bam ia ki. Ki ot ia ki shkor bad ia ki jylleng jong ki Khristan trai ri bad ki la pynbor ia ki hadien kata ban bam ia la ki jong ki dkhot met jong ki hi. Ki la pynang jubor ia ki shyntur jong ki Khristan bad ki la theh sa da ka rong bthing ha ki snier jong ki ; hadien kata pat, ki puid ia ka kpoh bad ki sa thang da ka ding ia kata ka rong bthing. (Na ka kot jong u Rev. W. Van Straaten, "Ha kaba U Blei U Iam".) Kito kiba la leh ia kine ki kam runar ki dei ki kaikhlaw kiba la ioh jinghikai bha ha Shaina, Russia bad

Cuba. Ki la jop mynta ia ka jingsynshar ia ka ri. Phin sngewkhynniuh ruh haba phi pyrkhat ia kaei kaba ki Khristan ki la iaid lait hangta.

Kan long kaba kham donkam khamtam ia ki Khristan America ban pyrkhat ia ka jingshisha ba ha ri America hi, ka jinghikai Komunist ka lah ban synshar tang hapoh ka dur jong ka bor ki dohiong, bad ba kiba kum kita ki jingleh lah ban wan rah ha ki Khristan America hi lada ka ri hi kan hap hapoh ka jingsynshar ki Komunist.

U Milton Obote, u Myntri Rangah jong ka Uganda (Iukanda), u la ong, "Ngin iaid shaphang kadiang" (ka mut ban pyniadei bad ki Komunist), kaba mut ha ka jinglong jong ki jingjia ha ki por mynta, "Ngin shim ia ka buit trei kam, kaba ki jingmih ba khadduh jong ka kan long ha kaba pynjynjar ia ki Khristan." U Odinga (u Myntri Rangbah uba ar ha ka kyrdan) ha Kenya u la shah sngewbha ia ka iing jong u ban pynlong ka jaka jingialang jong baroh ki nongkyrshan Komunist, na ka bynta ki nongmihkhmat sain pyrthei Komunist, bad na ka bynta baroh kito kiba kwah ia ka jingjop jong u khlur saw (kata ka dak jong ki Komunist). Ki paralok Komunist ki la ai pisa ia u Odinga ban phah khynnah skul sha ki skul bah ha ki ri Komunist. Ia ka jingpyrshang ban knieh jubor ia ka bor synshar na u la iada ha kaba khadduh da u Kenyatta (u Myntri Rangbah ba ha khlieh duh jong ka Kenya), kumba la iada ia uta ruh da uwei pat u nongleh kam shlur ba la bei pisa da ki Komunist ha Lesotho.

Hynniewphew ton (kata kumba shihajar khyndai

spah hynriew phew ·mon ei ei) ki kot ki sla ba len blei la wan rah sha Africa man la u bnai na Komunist Shaina. Hynrei ym dei tang ki jingpyrkhat jong u Mao (Maw) ia kiba la pyndonkam ia ka ban ring pah ia ki briew. Ki Komunist ki ring pah ia ki samla ha ka bynta ba shathie jong ka Africa da ki jingiapynpaw paidbah ia ki jinglong kynthei shynrang jong ki kynhun ba shah lyngkhuid jong ki dohiong bad dohlieh. Kumjuh, kumba la pyni ia ka jingpyrshang thymmai kaba dang shen eh.

Ha Nambuanfongo (Nambwanphongo) bad Luvo, ha ki ri ba synshar ka Portugal, ki kaikhlaw Komunist ba la hikai bha ha Shaina, Cuba bad Russia ki la teh la khum ia ki Khristan bad ia kiwei pat kiba la nud ban pyrshah ia ki, ha ki dieng lyntang kiba jrong, bad ki la kyr-iah da ki kurat kiba shad sawdong sawdong kum ka shalyntem la kum ia ki dieng kiba la teh song da ki langiap. Uwei na ki riewrunar, u la iathuh hadien kata ia ki jingjia sha u nongaikhubor jong ka Kotkhubor ha Paris (ka nongbah ka ri Phrans) ka "La Monde", u la ong, da kaba phuh samrkhie, ba shisien ba ia ki Khristan la teh la khum ia ki, "Ngi ot kurat ia ki da pynieng." Ia ki kynthei Khristan, bad dohlieh bad dohiong, la leh bein jubor ia ki shuwa bad hadien pat la pynpei ia ki. Don na ki ia kiba la leh bein jubor ia ki, ki dang iai im hi, bad ia ki snier jong ki la ring sha madan. Ki la pyntian jubor ia kita ki dkhot met ha ki shyntur jong kito kiba la nud ban ieng skhem ha ka jingngeit jong ki bad ki ban ym pdiang satia ia kata ka jingleh runar kum ka niam. U Al Venter (Bentar),

u nongthoh kotkhubor uba bad ka jingthmu kaba khraw, u la ong ha ka kot jong u, "Ki Nongialeh Bashyrkhei" (The Terror Fighters) : "Ia ki jingjia kiba iathuh hangne ym shym la pynkyrpang ia ki."

Ka snam bad ki ummat—kane ka dei ka jingiathuh-khana jong ka jinghikai Komunist ha kylleng sawdong.

LYNNONG XIII

Ka Jingiadei Ka Balang Jong Ka Pyrthei Laitluid Bad Ka Jinghikai Komunist

Ha Italy (Itali) uwei u briew ha man la ka lai ngut u jied ia ki Komunist, ha France (Phrans) pat uwei ha man la ka saw ngut. Wat ki Khristan ruh ki jied khlem da tip ia kito ki ban sa pynshitom bein ia ki ynda ki la ioh ban synshar. Ki Komunist ki dei ki kynrad jong ka jingshukor. Ki da kular shkem ia uwei pa uwei ha ri sepngi ba kin ai noh ia kata ka jinglaitluid niam. Hynrei kane ka dei kaei kaba u Lenin hi u la kular ruh ha Russia Ban shu kular kam don dor ei ei ruh em. Ka Italy bad ka France ki la lah ioh mad lypa ia ka jingiakhih paidbah. Ki Khristan kiba sngewlem ia ka jinghikai Komunist kan kham bha lada kin pyrkhat ia kane ka jingong harum ba la shim na ka "Voprosi Filosofii (Philosophi)" ka kotkhubor na Moscow, jong u Kyllalyngkot (January) 1968, "Na ka liang jong ka jinghikai u Maks (Marx) bad u Lenin, ka jinglaitluid jong ka jingiatiplem ka dawa ia ka jingpynduh khoit ia ka niam, ka jingshah jop bakhraw jong ka bad ka jingpynkyrpang ia ka na ka imlang sahlang"

Ha ri America, ka rukom pyrkhat jong ka jingiakhih ialeh pyrshah ka la mih ha ka dur kaba sianti than eh. Ka biang hi ban shim kylliang na ka "Leh Ia Ka," ka kot jong u Jerry Rubin, u nongialam jong ki Komunist : "Ngi la pyniasnoh lang ia ka jinglong samla, ka jingrwai,

ka jingialong kynthei shynrang, ki dawai dashin bad ka jingialeh pyrshah lem bad ka jingshet kylla bad kata ka dei ka jingpyniasoh lang kaba eh shibun ia ka ban pynduh noh ia ka. Ia une u briew la pyllait noh da ka kashari bishar khadar ba la khein ia ka kum ka bym don jingma ei ei ruh em. Ki jingpynbthei bad jingpyniap ia ki pulit bad ka jingknieh jubor ia ki iing ki sem lane ia ki iingmane ki long kiba shait jia eh ha man la ka sngi.

Hato kane baroh kan pynlong ia ngi ki ban ialeh pyrshah ia ki Komunist ? Aiu te ngin ia ioh jingmyntoi da kane ? U Hitler u la long da shisha uba pyrshah Komunist eh. Wat la katta ruh, u la long u nongban bein bad u nongleh jubor. Ha nga hi, ban long u nong-pyrshah Komunist kam mut ei ei ruh em. Nga kham sngewtynnad ban tip ba u briew u long aiu ban ia kaei kaba u ialeh pyrshah.

Ki Komunist ki dei hi ki briew bad namarkata dei ban ieit ia ki.

Nga da pyrshah eh ia kano kano ka jingpyniadei bad ka jinghikai Komunist, namar bunsien eh ka sdang na ki jingshukor. U Niemoeller (Niamolar) ha kata ka por u la long u Nongpyniaid ba kham hapoh (Vice Chairman) jong ka Dorbar bah Ki Balang shityllup ka Pyrthei (World Council of Churches). U la ong ha ki Kotkhu-bor Norway (Norwe), ba ka jinghikai Komunist kam pynlong martar shuh naduh ka snem 1920. Ka Komiti iarap (Evangelical Relief Committee) jong ka Balang Lutheran ha Germany (Jarmani) na ka bynta ki briew ki-ba shah set bad ka bynta trei kam kaba dei ia ki kam

kiba shabar (department of External Affairs) jong kata kajuh hi, ki la ong ha ka snem 1969 ba ym don koidi Khristan satia ha ki ri Komunist. Kane ka long mar pyrshah ia ka sakhi kaba shai. Ka buit pyniaid kam kam long satia ban khang lad ia ki Komunist.

Baroh kiba kum kita ki jingpyniadei ki khang lad ia ki nongialeh Khristan kiba la dei ban pyrshah ia ka jinghikai Komunist. Ka "Kotkhubor jong ka Bor pyniaid Balang ha Moscow" kaba ka sien mih kaba 3 jong ka snem 1968 (Journal of the Moscow Patriarchate No. 3/68) ka iathuh ia ka jingialang jong ki nongialam jong ka Balang ha Jarmani Mihngi (East Germany). U Buievski, u Sikreteri ia ki kam kiba iadei shabar (Foreign Secretary) jong ka Bor pyniaid Balang ha Moscow, u la iathuh hangta, "ki sanphew snem naduh ka jingiakhih jong u nai Risaw ki la thaw dur thymmai ia ka imlang sahlang kaba thymmai kum kaba wan rah ia ka jingsuk bad ka jingieit ia u bynriew......uwei pa uwei u Khristan u dei ban pdiang ia ka jingshisha ba ka nongrim jong ka jingiakhih Komunist ka dei ka jingieit ia ka jaidbynriew bad u dei ban ainguh ia U Blei na ka bynta kane ka jingiakhih." Kito kiba la leit'sha kane ka jingialang ki la klun tylli noh ia kine ki jingjah burom. U khlieh jong u Buievski, u Khruschev, u la iathuh ia ki briew kumno ba u Stalin u la pyniap bun bah ki briew kiba lui lui ha kane ka jingiakhih ha kaba ia ngi la khot ban ainguh ia U Blei. Ka khun u Stalin hi ka la ai kiwei pat ki jingshisha.

Ngam ngeit satia ha kaei ia kaba la ju khot ka jingpyrshah ia ka jinghikai Komunist, bad ngam treh ruh

ban iasoh ia kano kano ka seng pyrshah Komunist, hynrei lymne ngam ngeit ruh ha kaba pyniadei bad ka jinghikai Komunist la ha ka liang ka niam ne ka sain pyrthei. Man la kawei pa kawei ka jingkieng ia kaba la tei shaphang ka jinghikai Komunist kan kham pynsuk shuh shuh ia ki Komunist ba kin iaid lyngba ia ki wah bah bad ki duriaw bah ia kaba kin pynduh noh ia ka jinglaitluid.

Ka jinghikai Komunist ka dei ka niam jong ka jingpihuin. Nga ngeit ia kaei kaba u Riewkhuid pieoannis jong ka Diengphna u la hikai, "Ha kaba ym don ka jingieit, to buh ia ka jingieit te kata ka jingieit kan mih noh." Nga ngeit ba ka long kaba dei ban bud ia ka nuksa jong u Riewkhuid Patrick uba, hadien kaba ri mraw ia u da u nong-Airelan (Ireland), bad ba la leh kumba la leh ia ki mraw hi ha kata ka por, haba u la phet noh sha Bilat, u la pynkhreh ia lade na ka bynta ka kam kaba donburom. Da kaba iaid lait ia kiba bun ki jingeh, u la leit phai pat sha kita ki kynrad jong u kiba mynshuwa bad u la wan ialam ia ki sha u Khrist.

Ia ka Salm 104:35 ym shym la pynwan beit satia ia ka. Ha ka ktien Hebru ki ktien ki long kumne : "Ai ba yn pynduh noh ia ki pop (ym kiba pop) na ka khyndew, bad wat ai ba kin don shuh ki bymman." Ka Talmud pat ka pynskhem : "Haba ki pop ki duh noh, yn ym don nongpop shuh."

La thoh ha ki Proberb 24.29, "Wat ju ong, Ngan leh ha u kumba u la leh ha nga ; ngan ai ha uta u briew katba kum ka kam jong u." Haba phi iuh roit ia u

syntiew hapoh ki kjat jong phi, un ainong ia phi da kaba ai ia phi ia ka jingiwbih jong u.

Ki Khristan ki don ha ka liang jong ki briew kiba la shah ban bein da ki Komunist. Ka kamram jong ki ka long ban iarap ia ki bad ia ki Baiang jong ki, da kaba ai ha ki ia ki Kotbah bad ki kot niam Khristan, da kaba ai khubor ha ki ia ka Gospel lyngba ka radio da kaba phah ki jingiarap sha ki bym lah niew shuh ki iing jong ki martar Khristan.

Ki Khristan ki don ha ka liang jong ka Balang Barieh ha ki ri Komunist, ym ha ka liang ki nongialam jong ka Balang hima, kiba la jia long noh ki tyngshop jong ki Komunist. Ki Komunist ki dei kiba pyrshah ia u briew hi kaba iasyriem ia kata kaba pyrshah ia ki lynglun kaba don ha ka lyngwiar jong ki met tynrai. Lada don mano mano kiba ialong lok bad kita bad kiba kohnguh ia ki mynta, ka jinglong jong u kan long kumno haba u Khrist lamler un mih paw ?

Hynrei da kaba iarap ia ka Balang Barieh, ngi kdup ha ka jingieit jong ngi ia ki nongpynshitom bein jong ka ruh. Ka jingshakri jong ngi ka dei ban trei ha ki. Ia ki ruh dei ban jop na ka bynta U Khrist.

U Riewkhuid Patrick u la jop ia ka Ireland (Airelan), Ngi kwah ban jop ia ka pyrthei Komunist na ka bynta U Khrist.

Man la ka kam ialap ha kaba ia ka jingshah ka jong U Khrist la ialap da ka jingshah shitom ka long kaba kordor. Hynrei ka kam ialap ha ki ri Komunist ka dei ban don ka jingiaid sha khmat kaba khraw eh. Na ka liang jong ka jingpynim, baroh ki briew ki iaryngkat,

kam long kumta pat na ka liang ka jingkhlain jong ka kam ialap.

Haba u Paul riewkhuid u la thoh ba ka Gospel U Khrist ka dei ka bor U Blei ha uwei pa uwei baroh uba ngeit, ha ki Jiw nyngkong bad ha ki Krik ruh (Rom. 1:16), kam long namar ka jingpynim ia u Jiw kan long kaba kham kordor ha U Blei ban ia ka jong uno uno u briew jong kawei pat ka jaidbynriew. U kren hangne na ka liang jong ka jingiaid shaphrang kaba khlain eh. Ki jingpyni nia kiba donbor shibun eh kiba u Paul u la ai na ka bynta ka jingong jong u ba U Jisu U dei U Nongpynim, ki dei ki jingiathuhlypa kiba la don ha ki Jingthoh Bakhuid kiba mynbaiim jong ki Jiw. U Jentil u la dei ban pyrkhat bha ia kata la u dei ban long u Khristan ne em. Ban long u Khristan kata ka mut ba un shah bret ha ki mrad khlaw. Ka jingphikir bha kan ai buit ia u nyngkong ban kylli tohkit ia ki katto katne ki para marjan kiba dei ki Jiw la ka jingong jong u Paul kaba dei la ki jingkhung jong ki Jingthoh Bakhuid ka long kaba shisha, ma u, bunsien eh, um ai jaka satia ia ki. Kat kum ka ain ki Jiw kin jubab, "Em, U Jisu U dei tang U nongshukor", ha kane ka rukom kan pynduh noh ia baroh ki jingpyrshang leit ialap jong u apostol hi. Ka la long, namarkata, kaba donkam tam eh ban ialap ia ka Gospel nyngkong eh ha ki Jiw, ha kito kiba don ia ki Jingthoh kiba khuid, khnang ban ioh ka kynhun kaba skhem jong ki Khristan Hebru, ki ban phla ba ki jingiathuhlypa jong ki la lah pyndep ha ka dur jong U Jisu hi. Nangta ka sa bud pat ka jingshisha ha ka ban jop ia kito kiba na kiwei pat ki jaidbynriew.

Kajuh hi ka jia mynta. Ka jingpynim ia u nongshong shnong ba nyngkong eh ha New Guinea (Niw Kini) lane ha ka dewbah America Bashathie (South America) ka long kaba donkam eh kum kata ka jong u nong—Russia. Hynrei lada uta u nongshong shnong ba nyngkong eh shapoh khlaw u long u bym pat ioh jingpynim, um lah satia ban pynjot ia ka Balang bad ia ka jingstad ba kynja Khristan. Lada ngin ym wan rah ia ka jingpynim sha ka pyrthei Komunist, ki Komunist ki lah ban pynduh noh ia kine. Wat klet ba ki la kynton ia ka jingshem jong ka jingpynshitom bein kaba khraw tam. Ki lah ban pynduh noh khoit ia ka niam Khristan ba ka bynta kaba khraw tam jong ka pyrthei, kumba ka niam Musulman ka la pynduh noh ia ka da ki spah snem mynshuwa ha ka bynta ba shatei jong ka Africa (Aphrika), ha kaba ha ki por kiba mynshuwa ka la im phyrnai khrek. Kin duh noh baroh ki seng ialap kiba trei ha kaba pynphriang ia ka Gospel ha ki nongshong shnong kiba nyngkong eh. Kan duh noh kaba bun na ka jingim jong ka Balang ha ka pyrthei laitluid kumjuh.

"Ki Aiom" (ka kotkhubor), London, jong u Jymmang (May) 1968 ka iathuh ba ki lieng pohum ba la pynkieng atiar da ki bor pynbthei ba shyrkhei jong ka Russia ki pahara man la ka por ha ki rud duriaw Atlantic bad Pacific (Pasiphik) jong ka ri America. Ki don ki lieng pohum, kiba don kawei kawei khadhynriew tylli ki khnam ding kiba lah ban siat ha ka jingjngai kumba 2,000 mer, bad ki pahara ha ka jingjngai kaba tang phraphew mer. Hato ngi dei ban pynphai ktien ia ki jingpynjot kiba ki lah ban wan rah da kijuh ki jingpyn-

jot kiba da ki bor pynbthei kiba shyrkhei ha kaba leh mar kylliang ?

Kumno pat shaphang kaba jop ia kita ki nongtrei jong kita ki lieng pohum jong ka Russia na ka bynta U Khrist ? Kumno shaphang kaba jop ia ka pyrthei Komunist ia ki nong-ban-bein bad ki mraw ? Shisien ba ki la kylla kaba mut ki Komunist kin ym lah shuh ban pynjot ia ki shnong jong ngi, ha kaba ki tip ba ki dap tang da ki jingmane bad ki mynsiem kiba ngeit. Nga sngewthuh da shisha, ba da ka jingkylla kaba mut kaei kaei baroh kaba lait noh na ka jingjia kaba ngi lah ban iohi ia kaba la ju khot ruh borabor kumta, ka bym lah satia ban khang ia ki Khristan jong ki jaidbynriew kiba iapher na kaba iapyniap uwei ia uwei pat da ka jingkyrkhu ki pastor jong ki ha ki artylli ki thma Bah pyrthei kiba la dep. Nga mut da ka jingkylla kaba mut ia ka jingkha kaba thymmai ban long u jingthaw uba thymmai, kaba kynthup lut ia baroh ki briew ha ka jingieit ka jong U Blei.

Kane ka dei ka jingiadei jong ngi bad ka jinghikai Komunist ym dei satia ka jingpihuin lane ka jingpynia-dei, hynrei ka dei ka jingieit kaba jop lut ia ki mynsiem.

Hato ngi lah ban jop ia ka pyrthei Komunist ? Da shisha, ha kine ki artylli ki jingshisha.

(1) Ngi dei ban lah ban iapynphai ktien ia ki jing-kylla jong ki Komunist bad ia ki jingsngew pyrshah kiba ki pynpaw pyrshah, ia ka niam jong ngi. Kane ka mut ka kam kaba khraw tam eh ha ka liang ka bor pyrkhat ha kaba ki riewpyrshah ba khraw tam jong ka Balang ki dei ban aiti lut ia lade.

(2) Ngi hi ngi dei ban im kat kum ka kyrdan jong kaei kaba ngi hikai. Ngin ym dawa ia kaei ka bym lah long. "To long phi kiba janai" lane "To ieit na la ka dohnud baroh" ki dei ki hukum kiba yn yn lah satia ban pyndep shisien leh ia ki. Hynrei ka long kumjuh hi kumba jop thma ia kano kano ka ri. Phi don ka bor jong ka jingkhlain ha ka ban ioh ia ka jingthew kaba kut. Bad phi don ki jingkut jingmut kiba shemphang kiba man la ka sngi na ka bynta uwei pa uwei u mawjam sha khmat ha pyrshah kata ka jingthmu. Ki rukom im jong U Jisu ki dei ki jongthmu kiba kut kiba ngi dei ban ioh. Ba la dawa na ngi ka dei tang u maw jam uba man la ka sngi ban iaid sha khmat ha kane ka liang. U Blei hi lane ki briew kin ym lah satia ban dawa na ngi palat ban ia kane. Hynrei ngin yn lah ban jop ia ka pyrthei Komunist khlem kiba kum kita ki kyrdon kiba la kut jingmut skhem. Ban jop ia ka pyrthei Komunist na ka bynta U Khrist ka long namarkata ba la pyniasnoh bad ka jingkhih ba kynja Khristan kaba mardor ha ka pyrthei laitluid.

Ka jingieit jong ngi ka thew lut da shisha wat ha kita kiba pyrshah Komunist ruh ha kiba ngi pyni ia ka lynti kaba thymmai kaba lah ban pynbha. Ka thew ruh ia kito kiba pyniadei lang, Ngi don ruh ka jingsngewthuh kaba shai ia ki nongialam jong ka Balang ha ri Sepngi kiba leh kumta. Phraphew san na ka shispah na ka Balang Orthodox jong ka pyrthei bad ar bynta na ka lai bynta na ki Baptist ha ri Europe (Iurop) ki don ha ki ri Komunist. Ban ym pyniadei ei ei shuh bad ki nongialam jong ki ka mut ban ym suidniew ei ei ruh em ia ki.

Hynrei u Riewkhuid Athanasius u kham jied ban sah marwei lem bad ka jingshisha, ha kaba ka dorbar Balang ba salonsar ka la ieng pyrshah ia u, kaba la beh noh ia u da ka jingkynnoh bymdei ba pynjah burom kham palat ban ia kaba pyniap ia u phadri bad ia kaba lehbein jubor ia ka theisotti hi. U Pope ruh u kham jied ban duh noh ia ka ri Bilat na ka bynta ka Balang jong u ban ia ka ban pyndem shisien ha ka kam kaba U Khrist hi U la hikai shaphang kaba iapyllait san shyieng. Ngi lah ban sngewthuh ia ki nongialam jong ka Balang ha ri Sepngi bad ia ki jingiathuh kiba ki ai, hynrei pat ngin ym lah satia ban mynjur ia ki. Ym dei ka jingpyniadei lang, hynrei ka kam ialap barieh jong ka niam Khristan ha ki ri Komunist ka dei ka bynta jong ngi.

LYNNONG XIV

Kaei Kaba Ngim Dei Ban Leh ?

Da ki shithi lane ha ki jingialang kiba beh, ia nga la ju kylli bunsien bunsien da ki jingkylli bad ki jingiaong, "Kumno ngi lah ban leh ban iarap ia ki para bangeit ba shah shitom jong ngi ? Kumno ngi lah ban leh ban khanglad ia ka jingphriang jong ka jinghikai Komunist ha ka pyrthei laitluid ?"

Shuwa ban jubab ia ka jingkylli "Aiu ngi lah ban leh" ? ngan ong nyngkong eh ia kaei kaba ngim dei ban leh.

Wat nym ia iohthiah lyngngai. Uwei u nongthoh na Ukraine (Iukrein), u Shevchenko u la thoh, "Ka long kaba sngewshyrkhei ban hap ha phatok bad ha ki kynjri nar, hynrei kaba kham sniew shuh shuh pat ka long ban iohthiah lyngngai ha ka jinglaitluid." Ka ri jong phi bad ka Balang jong phi ki long ruh ki sohpdung jong ka jinghikai Komunist ha ka pyrthei salonsar. Ki da iatrei bha eh ia ka ban pynkylla khongpong ia ka ri jong phi bad ki da kwah ruh ban pynduh noh ia ka Balang jong phi.

Pyllait noh ia lade na ki jingpyrkhat ba bakla. Wat ngeit satia ia kiba kum kita ki jingong ba pohia kum "ka hok ka jop hi ha kaba kut". Kaba kut ka lah ban long hadien da ki spah snem. Ka niam Musulman ka la jop ia ka niam Khristan ha ka bynta ba shatei jong ka Africa (Aphrika) shihajar snem mynshuwa, bad ia ka

jinglong hi ym shym la lah satia ban pynkylla haduh mynta. Haba U Jisu U la kular ba ki khyrdop ka dujok kim ym lah satia ban jop ia ka Balang jong U, U da shaniah skhem ha ka jingshisha ba ki synran jong u kin ym iohthiah satia, da kaba khmihlynti ba ki jingjop kin hap na bneng. Bret noh ia ka jingong kaba i kumba ka itynnad eh hynrei kaba ialam bakla pynban "U Blei Un pyllait im ia ngi". U Blei hi Un ym iarap ban pynlong da kumwei pat ia ki ar bad ar, hynrei saw hi. Un ym pynlong satia ia ka jingiohthiah ba kynja mynsiem bad ba ka jingbymdon jingsngew, kum ka jingmih nangta, kan wan rah ka jingjop ia u Khristan. Lada ngi iai leh kumne kumba ka long mynta, ka jingpynshitom bein ia ki Khristan kan nang kham sniew shuh shuh ha ki ri Komunist bad ka jinghikai Komunist kan nang roi bad nang iar. Ka pyrthei ha kaba ngi im ka long kaba eh bad kaba thala. Ki jingpyrta pynjam kiba itynnad bad kiba ai jingkyrmen kim pynshisha satia ia kata.

Wat peit ia u nongshun ba kongsan tam ha ka jinghikai Komunist, khlem da pynshisha ba ngi dei ki paralok jong u. Ka jingkhang bad kaba khraw tam ha kaba pynphriang ia ka Gospel ha ki ri Komunist kam dei satia ka Pyrda Nar. Ngi lah eh ban pynpra ia kata da kaba suk. Ka diengpynkiang ka dei ka Pyrda Rusom jong ka jingim kaba suk. Nga la iohi ha Miami ia kawei ka jingiohi harud duriaw. Uwei u briew uba lymbiang u la ialeh bad uwei u kuratia. U la tied ia u da u dieng na ka khlieh jong u, u sa ring ia u na ka tdong jong u. Uta u kuratia u la kynrup ia u hateng

hateng, hynrei um shym la pynmynsaw ia u. Nga la kylli ia uta u briew, "Nga i kumba phim shym lei lei satia. Phi lah ban trei ha kiwei pat ki bynta. Ha kawei ka sngi une u kuratia un sa dait ia phi bad phin sa iap." U la jubab pat, "Kam long satia kumta." Da kaba sngewlyngngoh ia kata ka jingsngewskhem jong u, nga la kylli pat ia u la u la don jingiasngewthuh jingmut ei ei bad u kuratia. U la ong, "Em, hynrei shuwa ban pyni, ia u kuratia la bsa bha. U kuratia uba la bsa bha um ju dait satia." Kane ka dei ka jinglong jong kiba bun ki Khristan ha ka pyrthei laitluid. Ka ri America ka ju pynlut bun bah ka pisa ha ki kam kai ban ia kaba ka ai sha ki mishon.

Haba nga la iathuhkhana shaphang kine kiei kiei ha ri Sepngi, bun na ki Khristan ki la ong ia nga, "Ka long kaba dei.' Kane kam' pat biang satia. Kut jingmut skhem mynta. Kiei kita ki bym larkam bad kiba myntoi kiba phi ju len noh khnang ba phi lah ban leh shibun na ka bynta ka kam kaba kyntang ?

Ka iingmane kaba dap da ki jingshong kiba jem mop mop bad kiba dap tang da ki jingiathuhkhana kiba jylliew bad ba shongkhia kiba phi lah ban sngewtynnad eh, ka Balang kaba khlem ka jingpyrshang ia ka kam ialap hynrei kaba bun tang ki jingiatainia ki bym don dor ei ei ruh em, katba u bynriew pat u dang ialeh ia ka thong bad ka jingjynjar, ka lah ban long u Judas Iskariot jong ka niam Khristan. KA BALANG, ka Nongleitkurim jong U Khrist, ka long kaba khuid bad kaba khlem thohbria. Kan ym shetkylla satia. Ki Balang——Roman Katholik, Anglikan, Orthodoks,

Lutheran, Baptist, Pentekostal——ki dei ki jinghikai ba kynja briew. Ki la leh shibun ki kam kiba isaitmet ha ki por kiba la lah. Kynmaw ia ka Jingbishar niam, ka Jingpyrshah Jiw, ka jingiasuhbuit lang bad u Hitler, ki jingiapher jingmut ha ki kam ki jam ha kiba ym don ba tip ia ka tynrai kaba shisha, ki jinghikai niam bakla bad ba len blei. Kine ki Balang ki lah ban shet kylla biang lada kim iasharai bha.

Ki jingmut ki iapher kawei na kawei pat shaphang ka Balang Baptist ha Moscow kaba baroh ki ju iakhana shaphang jong ka. Hato ka long kaba khuid ne em? Pynshisha ia kata: ha kano ma ka lyngkha kaba sah shrah kaba kam shym la trei ia ka kam ialap? Niuma, kam shym la treh satia ban trei ia ka kam ialap wat hapoh ri Russia ruh. Ka Balang kaba khlem ka kam ialap kam dei satia ka Balang. Ka Balang kaba shah shitom hapoh ki patsha Rom hyndai ka la phah ia ki mishonari sha ki ri kiba jngai. Ka Balang hima jong ki Baptist ha Moscow kam don mishon satia——kam don ruh kano kano ka jingtrei kam ialap kaba rieh, lada ym shym la shah ia ki jingtrei ha kaba paw. Da kane ka jingshisha kaba malu mala, ka la hiar noh na ka kyrdan jong ki Balang.

Hynrei kumno pat shaphang ki Balang jong ngi? Ki mishon Khristan ki la duna shibun eh. Ki don khyndiat ki mishonari Protestant ban ia ki shiphew snem mynshuwa, bad kine ki don sanngut ki kynthei ha man la uwei u rangbah. Ki briew ha ka pyrthei ki nang roi kumba hynriew phew lai milian ngut ha ka shisnem. Tang ar milian ei ei kiba ioh ia ka lad ha kaba iohsngew ia ka Gospel.

Ialeh pyrshah tyngeh ia ka jinghikai Komunist, hynrei wat leh palat than ha ka jingiadei bad ka. Ka jinghikai Komunist hi kam don satia ka jingpyniaid ba marwei ia ka jingsniew. Ki don ruh ki jingduna ha ka niam Khristan hi. Ngi klet noh ia ki jingdonkam jong ka pyrthei ia kiba la tynrong ha ngi ban pynim ia ka.

Sumar bha na ka jingsngew lane na ka jingbat niam pyrkhing ba pyrshah Komunist kaba lah ban pynsuba sniew ia phi kum u nongsyntiat Russia ha man la uwei pa uwei uba iai kren eh na ka bynta kiba duk, kiba kyiduh, na ka bynta kito kiba long kiba shah banbein ha ka jingpyniapher jaid, ri ne ka niam. Ka jinghikai Komunist ka trei kam bha ha ki jingleh bymhok jong ka imlang sahlang jong ngi.

Wat khmihlynti satia ba ki nongsain pyrthei kin pynjem ia ka jingeh ba dei Komunist. U Churchill (Shortshil) u la thoh, "Ka dei ka kamram jong ka pyrthei riewshai ban jop ia ka Russia. Ki Dorbar Hima kim mih khmat satia ia ka Russia. Ki mih bujli ia ka rukom pyrkhat lang ba salonsar, kaba long nongwei nadong shadong bad kaba shun wat ia kata kaba ngi khot ka jingshai ruh." Hynrei dei ma u pynban uba la ai ha Yalta (Ialta) mar shiteng jong ka ri Europe (Iurop) ha ki kti jong ki nongshohnoh Komunist. U Richard Nixon (Rishart Nikson) u la thoh ha ka "Mukjin u Nongpule" jong u Nailur (September) 1961, "Ka jingthew jong ka ri America kam dei ban leh ei ei lait-tang kaba wan rah ia ka jinglaitluid ha ka pyrthei Komunist." Haba u la long u Khlieh Nongsynshar (President) jong ka ri America, u la iashad sngewbha bad u Myntri Rangbah

Komunist jong ka Rumania, u Ceausescu (Kıwseıku), ha madan ba paidbıh.

Ngam tharai ba ia ka jingbyrngem jong ki Komunist lah ban pynduh da ki bor shipai. Nga hi ruh ngam kwah satia ia kata. Ngim da tip shibun eh shaphang ka jingim kaba hadien jong ka jingiap. Hynrei, da kaba pyniap ia u Komunist nga lah ban pynduh ia u ia baroh ki lad ha kiba u lah ban ioh laitim. Kı shipai ki don hok ban pyniap ha kaba iada ia la ka jong ka ri, hynreı kı jingthmu borabor kı dei ban long ka jıngsuk, ka jıngsuk ia kaba la pynshong nongrım ha ka hok.

Ka jingialeh da ka bor shıpai pyrshah ia ka jinghikai Komunist ka long ka bym thikna. Lada uno ·uno un sich ia ka lama Vıetcong (Bıatkong) ha Bıatnam Basha-thie (South Vietnam), u shipai America un siat ia uta. Hynrei pat da ki hajar ki ia iaid paidbah ryngkat bad ki la na Vietcong ha ri America hi. Ym don mano mano ruh ba salia ia ki. Ki nong-America kim ialeh pyrshah ia ka jinghikai Komunist ha Cuba (Kuba) Kım ialeh pyrshah ruh ia ka ha la ka ri, hynrei kı ialeh pyrshah ia ka ha Vietnam, katba ki dang iapynlong paralok pat bad ki nong-Russia kiba kyrshan ia ki Vietcong. Ia ka jingialeh da ka ·bor shipai bad ha ka kam sain pyrthei la shu ialam kumto khlem ka jingkut jingmut kaba skhem ·ban jop bad namarkata kan ym lah jop satia. Ym don jingkyrmen shuh na kane ka liang !

LYNNONG XV

Kaei Kaba Lah Ban Leh?

U briew hi um ju mlien satia ban pyniap hi ia lade na ka bynta ka jingkhuslai jong kiwei pat, hynrei ka dei kata ruh kaba ngi dawa na phi: "Ba phin len ia lade ba phin iap na ka bynta ia lade hi bad ban im na ka bynta U Khrist Uba don ha ka jingkhuslai bad Uba shah shitom biang sa shibien pat ha ka met ba phylla tam jong ,U ban sngew ia ka jingpang jong ki martar bakhuid jong u kum ia la ka jong hi, ban kynmaw ia kito ki nongsah byndi kum ia kiba la khum lem bad ki" (Heb. 13:3). Ha kane ka khyllipmat hi phi don ki hynmen ki para jong phi kiba la shah teh shah khum shadien da ki kynjri nar, teng teng da ki bun taiew, kiba la dei ban shu jliah ia ki jingbam jong ki la kum ki ksew hi. Phi don ruh ki hynmen ki para jong phi ba la teh syngit ha ki jain kiba khim bad ba la set sbak na pdot Ha kane hi ka khyllipmat, ka Mrs Malozemlova (Malosemloba) ka da iam pangnud eh ha la iing. Hynniew ngut ki khun jong ka la shu knieh jubor noh na ka namar ba ka la hikai ia ki shaphang U Blei Bad kita ki khun jong ka ryngkat bad ki khun jong ka iing u Shaboda bad ki hajar ki jong kiwei pat ki da iam bad lynniar kthang, "Ko Mei, Ko Mei" Kin ym iohi shuh ia la ki kmie jong ki. Ha kane ka khyllipmat hi ha ri Komunist China (Shaina) ki Khristan ki la shah khlaw noh ia ki khmat jong ki, ia ki thylliej jong ki la ot noh. Iap noh ia lade hi bad im pat ia ka jingim jong ki.

U Khristan hi, wat lada u dei uba don batem, uba laitluid uba dang khie dang shait uba koit bakhiah, u long borabor u briew jong ki jingsngewsih kum U Kynrad jong u hi uba tip ia ka khuslai (Isaiah 53:3). Kane ka long namar, kumba u sohprew u kjit noh ha ki jingsngewsih ia baroh kiba sngur baroh bad u shim bynta lem ha ki.

To iashim bynta lem ha ki jingkhuslai jong ngi, to iarap ruh ia ngi ban iabah lem ia ka diengphna bakhia jong ngi, kumba u Simon u nong-Kyrini u la iarap ia u Khrist ban iabah lem ia ka diengphna jong U kane ka dei ka jingkyrpad jong ka Balang Barieh.

Phi ju iohsngew ruh "Ba la sahnarphna da u Pontios Pilat." Ki ar hajar ka jingbit jakhlia ym shym pat la lah satia ban sait ia ka. Hato ym pat shym la ong shisien, ba ki Khristan ha ki ri Komunist ki la shah ia ki jingpynshitom bein kiba har rukom, ki la im khlem ka Gospel, ba ki iing ki sem jong ki martar Khristan ki la shah thngan, katba ki Khristan jong ka pyrthei laitluid ki nang kham riewspah shuh shuh ban ia kaba ki la long mynshuwa ?

Ki spah jong phi, wat la ki long ki kur ruh, kim long ka jingkit kaba shyrkhei eh ia phi ha ka jingbishar kaba khadduh. Kumta kan long ruh, wat kham palat ban ia ki spah jong phi, ki jingkmen jong phi, ki jingsuk jong phi, ki lynti ba wad jingsngewbha jong phi. Pynsting noh ia lade, pynkhreh ia lade ban iashem ia U Jisu U ban sa iathuh ha phi, "Nga la don ha ka iingbyndi." Phi to wad ia ka jingiasyllok lem bad U. Iai sah lem bad U ha iingbyndi. Ka dei tang ma ka hi ka jaka ha

kaba phi lah ban iashong ryngkat lem bad U. Um ju ong ruh ba Un sa don ha ki iingmane bah.

To iaduwai lem na ka bynta ka Balang Barieh. U Elijah u la long u briew uba don kijuh ki jingtlot kum ma ngi hi, hynrei ka jingim jong ka ri ka shong shibun eh ha une uwei u briew. To iaduwai lem, da kaba don ia kajuh ka jingpynkhih. Ki Khristan jong ka Balang Barieh ha Russia ki la iapynlong ia u kyrwoh jong ka jingduwai. Ki iaduwai shitrhem eh khlem don jingpynwit satia kumba arphewsaw kynta ha ka shisngi na ka bynta ki Khristan ha ka pyrthei laitluid. Phi ruh to leh kumjuh. To iaduwai lem phi. To iapynlong ki kynhun jingduwai. Pan na u pastor ne u phadri jong phi ba dei ban don ka jingduwai paidbah na ka bynta ki martar ha ki ri Komunist ha man la ki jingiasengniam. Ka ain kaba rim jong ka dorbar ba iadei lang ia ki jait Balang baroh ka ong ba kano kano ka jingmane Blei ha kaba ia ki martar yn ym pynpaw kam long satia kaba skhem bad kaba shisha. Wat nym pynpaw satia tang ia ki martar jong ki spah snem kiba la leit noh mynshuwa eh. To iapynpaw lem de ia kito baroh kiba la pyniap mynta da ki Komunist.

Bad haba phi duwai ruh, da iai kynmaw dngong ban leh kumba bun ki kot jingduwai ki ong ia kaba dei eh, "ryngkat lang bad ki angel bad ki angel kiba kham ryngbah de." Man la uwei pa uwei na ngi u don la u angel nongap. Kine ki angel ki don ki thapniang. Balei? Namar ki kwah ban long ki nonglam ktien jong ngi. Ngi la shu ia iehnoh ia ki kumto khlem da ai kam satia ia ki. Ong ia u angel jong phi.

"Ka kynroh ha Berlin bad ka pyrda Nar kim don jingeh satia ei ei ia phi. Her nalor jong ki sha u Khristan uba shah teh shah khum ha ki kynjri nar, sha ka kmie kaba la duh noh ia ki khun jong ka, sha u parabangeit uba la iaid lyngba ia ki jingpynshitom bein ba shyrkhei kiba har rukom bad iathuh ia ki ba ym shym la klet noh ia ki, ba don kiba iai duwai na ka bynta jong ki. Pynkhlain ia ki ha ka jingngeit jong ki." (N. B. ka kynroh ha Berlin : kane ka kynroh ka pyniakhlad ia ka nongbah Berlin mar shiliang hadien ka thma bah pyrtheiba ar. Ka bynta kaba sha sepngi na kata ka kynroh ka hap hapoh ka jinglaitluid ba la pyniaid da ka hima Germany ba laitluid bad ka bynta Mihngi na ka kynroh pat ka hap hapoh ka jingsynshar ki Komunist. Ka mut ruh ka jingpyniakhlad ia ka pyrthei Komunist na ka pyrthei laitluid. Ka Pyrda Nar ka thew bad ka kren borabor ia kito ki ri Komunist baroh kiba hap hapoh ka jingpeit bad ka jingpyniaid jong ka ri Komunist Russia.)

Wat shu duwai tang ban dep rukom, hynrei da lympat bad da pynshitom sat ia lade ha ka jingduwai kumba leh u Epaphroditos, hooid, kumba U Jisu hi U la leh.

Ka jingduwai kaba jop ka iasoh lang bad ka jingshah jingit kaba thikna. Ka Balang Barieh jong ka ri Russia ka shah jingit ha man la ki Sngi Thohdieng. Ki shah jingit wat ha ki jaka pyntrei saja ruh, ha kaba ki shah thngan baroh shitaiew pura. Ki kpa jong ka Balang bad ki Nongialap bakhraw ki ngeit bha na ka jingshah jingit. U Tertullian (Tartulian) u la thoh ia kawei ka

jingthoh pynshong nia halor jong kane ka sobjek. U riewkhuid Polycarp (Polikab) u la iohi ha ka jingshah jingit ia ka jingiarap badonbor tam pyrshah ia ki jingpynshoi. U Luther, u Calvin (Kalbin) u Spurgeon (Sporjion), ki Katholik ym pat slem hi, baroh ki la iai ban eh ia ka jingdonkam jong ka jingshah jingit.

Da ki hajar ki Khristan ha ki jingbyndi Komunist kim ju don jingiaseng khawai U Trai ei ei. To iakynmaw lem ia ki ha man la ki jingkhawai U Trai. Haba phi iohsngew ia ki ktien, "Une u long ka met jong nga ba la pynkhein na ka bynta jong phi," to kynmaw ia ka met jong U Trai jong ngi ba la pynkhein ha lum Golgotha, bad to kynmaw ruh ia ka met ba maian eh jong U, ba la pynkhein da ki Kommunist mynta. Ym tang ba U la pynmih ia la ka snam, ia ka snam jong ka nongleit kurim jong U ruh la pynmih lang ha kiba bun ki lum Golgotha ha kine ki por kiba mynta. To ia iam lem na ka bynta kito kiba la aiti noh ia la ka met bad ka snam jong ki mynta. Wat shu bam ia u kpu tang kumba ki jingri ki bam ia u phlang.

Haba nga la wan sha ri sepngi, bad hadien kata sha ki thain jong ka Australia (Ostrolia) bad ka Africa (Aphrika) da kaba wan rah ia ka khubor jong ka Balang Barieh, haba ki kot jong nga "Ba la pynshitom bein na ka bynta u Khrist" (Tortured for Christ), "Ki Riewkhuid Russia" (The Soviet Saints) bad "Ha ka Jingtrei Barieh jong U Blei ' (In God's Underground) ki la mih, ka jubab na ki Khristan ka la long kaba jur haduh katta katta. Ia kine ki kot la pynkylla sha ki arphew lai tylli ki jait ktien. Bad ha ki khadkhyndai tylli ki ri

jong ka pyrthei laitluid la pynlong ia ki mishon ialap sha ka pyrthei Komunist.

Ka jingthmu jong kine ki mishon kaba iasnoh kti lang ha ka jingshakri ba salonsar shi satlak ka pyrthei ka long ban iarap ia ki Balang Barieh ha ki ri Komunist da ki Kotbah bad ki kot niam, da ki jingaikhubor ia ka Gospel lyngba ki radio, da ka jingiarap ia ki pastor barieh bad ia ki ling ki sem jong ki martar Khristan, 'kumjuh ruh ban pynphriang ia ka Gospel hapdeng ki nongpynkhih ialeh pyrshah ha ka pyrthei laitluid. Shi shatak ka jingiada ka kham bha ban ia ka shiser ka jingpynkhiah. Ka kham bha ban iada ia ki jingpynkhih ialeh pyrshah jong ki Komunist da kaba jop noh ia ki samla ba iashah Komunist na ka bynta U Khrist, ban ia ka ban iarap ia ki Khristan ba la shah pynshitom bein hadien ba ka jinghikai Komunist ka la jop.

U Spurgeon (Sporjion) u la ong shisien, "Ngan jin da la long uba iai mut brai ia ka kam ialap tang na ka bynta ki daw kiba bukhir. Katno tam long ka jingkmen, haba ngan rung sha bneng bad ngan shem ia kito ki mynsiem ia kiba la pynim da ki jingpyrshang lane ki jingduwai lane ki jingai jong nga. Kin iawan bad kin ia ong ruh, "Ngi iadon hangne mynta ruh dei namar ka jingieit bad ka jingpyrshang jong phi ia ka kam ialap."

Ym bun ki Khristan kiba ioh ia kane ka jingbukhir kaba kyntang. Ki iathaw ia ki buit ki bor ba iadei lang jong ki ba kin leit sha iingmane lane sha ka jingpyni baiaskob, ki da iapynlong ruh ia ki jingpynkhreh ba iadei lang jong ki ia ka ban ialeit iaidkai pyngngad.

Kim ju treh satia ban iapynkhreh bha ia lade ia ka ban leit sha bneng.

Man la ka khyllipmat ngi ju iaring mynsiem, saw tylli ki mynsiem ki ia leit noh. Ha man la ka shikynta 4,000 (saw hajar) ngut ki briew ki iap. Kata ka long 100,000 (Shi lak) ngut ha ka shisngi. Shibynta na ka lai bynta jong kine ki don hapoh ka jingsynshár jong ki Komunist ba la khang khop noh da ka bor na kaba iohsngew ia ka Gospel.

Iehnoh noh syndon ia ki jingiakren iatainia shaphang ka jingngeit ia ka jingsynshar ba shihajar snem jong ka jingsuk ha ka pyrthei lane ia ka por kaba ha shuwa, lane hadien ia kata, iehnoh ia ka jingiatainia shaphang ka jingpynbaptis ia ki khunlung lane ia ki bangeit, ia ka jingmihbteng ia ki apostol, ia ki jingiania shaphang ka jingbatai ia ka Baibl (ia kaba ym shym la pyrsad myrsiem da U Blei hi kumta ba kan long ka bynta pdeng jong ka jingiatainia) iehnoh ruh ia ki jait jingstad jinghikai niam ba bieit baroh kiba mynta. Ka jingstad jinghikai niam hi ka dei ka pop. Ka pynmih beit tang ia ka jingiakajia majia. Lada U Jisu u misteri U la pyrshang ban pule ia ki kot jong u Karl Barth, u Bultmann, u John (Jon) Robinson bad kiwei kiwei kiba kum ma ki lane kito kiba na kiba iapyrshah bad ki ha ka jingpyrkhat shaphang ka jingstad jinghikai niam, Un jin da la bret noh ia ki sha kyndong hadien kaba pule ia ki sla kiba nyngkong eh. Un ym sngewthuh ruh ia ki. La thoh sian shikatdei eh ia ki. Ngeit ha U Blei, ha ka jingieit, ha ka jingim kaba bymjukut bad to iathuh ia ka khanatang jong U Jisu ha kito ki mynsiem kiba la duh noh.

Wat khmihlynti ia ki nongialam jong ka Balang jong phi ba kin leh ia kata. Ma ki hi kim ju treh satia ban sdang ia ka. Ka Baibl Sosaiati (Bible Society) ka la sdang haba kawei ka khynnah kynthei ha kawei ka lyngkha ha Wales (Welsh) ka la iakynduh ia uwei u pastor uba ngeit skhem. Ka Mishon Ialap Pohing jong ka ri Shaina (China Inland Mission) la sdang ia ka da uwei u nongtrei ha kawei ka dukan die dawai. U nongmait lynti jong ki mishon Protestant ha ri India u dei u mushi, u Carey (Keri). U Moody (Mudi) u dei u nongdie juti. U Spurgeon (Sporjion) um pat ju leit sha kano kano ka skul bah. Ki nongsuh juti, ki nongdie dukan, ki briew ki bym don kyrdan ei ei ruh em ki ieng joit tang da ka jingieit kaba shitrhem eh ia U Khrist; phi ruh to trei ia ka kam; bun bah ki pastor bad ki phadri kin iasnoh kti lem bad pbi. Pdiang sngewbha ia ki haba ki leh kumta. Hynrei wat da ap satia. Ka kam jong U Trai ka long kaba kyrkieh eh haduh katta katta.

LYNNONG XVI

Ka Jingdonkam Ia Ki Kot Ki Sla

Ka Pravda jong u Nailar (August) 1969 ka iathuh ba shipawa na ki kot ki sla baroh ba la pynmih ha ka sla jong ka khyndew baroh kawei la pynmih tang ha ka ri Russia (ka don duna ban ia ka shibynta na ka shiphew bynta jong ka jingdon jong ki briew ha ka pyrthei).

Ki Khristan ki ngeit ia ka ktien ba ka long U Blei hi bad pynban ki trei tang khyndiat eh ha ka kam jong ka thoh ka tar. Ka kot ia kaba la pynkylla bun tam eh sha ki jait ktien jong ka pyrthei mynta kam dei shuh ka Baibl, hynrei ki jingthoh jong u Lenin. Ka la don haduh 968 tylli ki jingpynkylla kiba dang thymmai naduh ka snem 1946, katba ka Baibl pat ka don tang kumba 887 tylli.

Ka pyrthei hi ka la shlei tang da ki kot jong u Mao Tse Tung (Maw Se Tung).

Ha ka pyrthei Komunist hi, ki Kotbah bad kiwei pat ki kot niam kim kham don shuh mynta. Kawei ka kot Komunist "Ki Khynnah bad ka Niam" ba la thoh da u Ogrizko (Okrisko), ka iathuh kumno ba ki kmie ki kpa ha ka ri Russia ki la pynbam ia la ki khun jong ki da ka Ktien U Blei. Ka seng hi ka la pynmih ia ka kot "Ka Baibl Bathamula" ka kot kaba kren bein ia ka Ktien U Blei, hynrei kaba don pat ki jingthoh ba la shim na ki Jingthoh Bakhuid. Ki Khristan ki tah noh da ki kot sada halor kito baroh ki ktien kren bein, ki da iehnoh

tang ia ki dkhot kotbah bad da kumne kein ki bsa ia ki mynsiem jong ki khun jong ki. Ha kajuh hi ka rukom ki da pyndonkam ruh ia kiwei pat ki kot ba len blei.

Ki kor shonkot barieh ki trei kam bha. Bun bah ia ki kot ki sla la shu wan rah tuh na barieh. Hynrei pat haduh katno kane ka lah ban trei kam ? Tang ha ri Russia hi ki don haduh 220 milian-ngut ki nongshong shnong kiba da thrang haduh katta katta ia ka Ktien U Blei katba ym shym la tip satia ia kata ha ri sepngi. Ngi la dei ban ai ha ki ruh ia ki kot ki sla.

Ngim shem jingeh ei ei ruh ia ka ban leh kumta ha ri Mihngi. Ia ki kot ki sla la shu pynher ia ki da ki balun na ri Koria Bashathie (South Korea).

Ngi la pynpait pynpra ruh lyngba ia ka Pyrda Nar.

To ngin iasngap ia kaei kaba ki Komunist ki don ban ong shaphang kane. Ka "Leningradskaia Pravda" kaba 12 tarik u Risaw (October) 1967, ka iathuh shaphang "Ka jingtuid jong ki kot niam bad ki kot lyngkdop ba la thew beit sha pyrshah ka ri jong ngi." Ha kata ka jingthoh la iathuh ia ngi ba ki kot ki sla ba la pynrphrang da ki Khristan kiba la wan ban riam pher ia lade kum ki nongshang pyrthei. Ha kiwei pat ki jingthoh ki ud ba ia ki la shu thep lang jar jar ha kaba rieh ha ki byrni lane ha ki song ryngkat bad ki tiar kiba iapher iapher ba la phah sha ri Russia. Kawei ka kotkhubor na Moscow ka "Voprosi Filosofii (Philosophi)" kaba ka sien mih kaba 6 jong ka snem 1967 ka la batai hapdeng ki daw jong ka jingiaidon ka niam ha Russia ia "Ka jingsam ia ki kot ki sla kiba wan na shabar". Ha ka jingbishar kaba heh ia uwei u nongthoh kot Russia ia u

Galanskov la kynnoh ba u iakynduh ia kawei ka nongwei kaba la pynithuh ia lade da ka kyrteng sin Nadia, ha kawei ka iing niam ha Troitsa Sergheievska (Sarkheiebska). Ka Nadia k-a la wan rah ia·ki kot niam kiba na shabar ha u Galanskov.

Phi lah eh ban ·iarap kumta ba ki ri Komunist kin dup ioh ia ki Baibl bad ia ki kot niam.

Ha ka shnong Chungking (Shungking) ha ri China (Shaina) ia ki Baibl, ki kot jingrwai, ki kot jingduwai, la thang noh ia ki ha khmat u paitbah, ia ki Khristan la pynbor ia ki ba kin ia wan hangta. U-wei ha-pdeng kita u la shim kabu na ka jingleh bymsuidniew jong ki nongap ha kata hi ka khyllipmat bad u la ioh shim niat na u khiew tang shi sla ia kaba ym pat shym la ioh bam da ka ding. U la dei ban leh kloi lan bad um ioh satia palat ia ka shi sla. Da ki bun snem ka Balang Barieh ha kane ka shnong ka la ioh ban pule ia kane ka shi sla jong ki Jingthoh Bakhuid.

Nga la sngewlyngngoh eh ka dei ka sla kaba kumno. Ka lah ban dei ka sla na ka Kitab Jenesis ne na u Nehemaiah, kaba dap tang da ki jinghiar pateng suda, kiba don la ki jong ki jingdonkam jong ki, hynrei ia kiba kim shemphang satia. Nga khmih lynti ba ngan iohi ha bneng ia u Angel jong ka Balang ha Chungking bad ban khublei ia u na ka bynta ka jingstad jong u ha kaba u la pyniaid ia ka kti jong uta u Khristan ba u shim ia kata ka sla kaba dei eh. Namar hadien ar snem pat jong ka jingialeh, nga la lah ha ka ban ioh ia ka jingtip kaba thikna ia ka sla kaba katno ba ki la ioh.

Man la ka Sngi u Trai ki la ia pule "Halor une u

Mawsiang ngan tei ia ka Balang jong nga, te'' u Mao (Maw) Tse Tung, lymne kaba tep im im peit peit ia ki Khristan lymne kaba khlaw noh ia ki khmat lymne kaba ot noh ia ki thylliej, lymne kaba pynjakhlia ia ki iing-mane, lymne ki khyrdop jong ka dujok kin ym lah ia ka (Math. 16:18). Ki la ioh ia ka sla kaba don ia kine ki ktien. Da shisha ka don ia kaba ki dei ban im.

Hynrei ka long kaba dei eh ban ai ha ki shuh shuh na ka Baibl kumta ba kin dup lah ban tip ia kiei kiei kiba thymmai shaphang uta u Briew uba la tei ia ka Balang, shaphang ka dujok bad ka bneng ruh.

LYNNONG XVII

Kaba Pynphriang Ia Ka Gospel Lyngba Ki Radio

Ki sahep rangbah Komunist kiba dei peit ia ki kam khaii pateng kim lah satia ban khang bad ia ka jingwan tuid jong ki kot niam na kaba ioh rung ha ki ri Komunist, hynrei ki ia pynlong pynban ia ka kam kaha eh bad kaba ma. Ia ki jaka shon kot kiba rieh teng teng la lap noh ia ki, bad kane ka ialam sha ki jingshah kem.

Ki Komunist kim don nongpeit satia ha suin bneng. Ki bor pynkhih jingsawa radio ki poi beit. Ha ka ri Komunist China (Shaina) la ju rai pyniap ia kino kino kiba sngap ia ki jingialap ia ka Gospel na shabar lyngba ki radio. Hynrei pynban ki dang iai sngap hi. Ha ri Russia pat don ki jaka ai khubor kiba khang ia ki bor pynkhih jingsawa jong kiwei pat ki jaka ai khubor, hynrei kine ki long kiba lut phut haduh katta katta. Ka ri Russia ka long kaba heh shikatdei eh. Don bun bah ki bynta jong kane ka ri ha kaba ia ka radio lah ban iohsngew bha kyndiang. Ha ki ri Komunist Europe (Iurop) ia ki khubor la iohsngew shai bha.

Ka jingtrei jong ka radio ka long kaba donkam haduh katta katta. Ngi tip shaphang ki dkhot Komunist jong ki sorkar bad ki rangbah sorkar kiba sngap bha ia ki. Ngi tip ruh ba don bun bah ki jingkylla kaba mut hapdeng jong ki kaba la pynlong da kane ka rukom ialap ia ka Gospel lyngba ki radio.

Uwei u samla Shaina u la phah rah jar jar ia kawei

ha shithi ha kaba u la iathuh ba u la long u bymngeit blei. Hynrei shisien u la iohi ha ka dur baiaskop ia kawei ka mem ba ka da deng ia ka dak jong ka diengphna bad la iathuh ia u ba ka dei ka dak jong ka niam Khristan. Hynrei um lah pat ban sngewthuh la ka niam Khristan ka mut aiu. Ym don Khristan satia ha ka jaka jong u. Leit jia ryngkhat kumno re kumno u la kum leit sngap ia ka jing ialap ia ka Gospel lyngba ka radio. U la sngap bha ia kawei ka jingai khubor kawei hadien kawei pat bad u la sdang ban ieit ia u Khrist bad u la kylli,"Hato u Blei u ju pdiang iano iano na ka ri Komunist China ? Phi ju kren ruh bunsien shaphang ka Balang ha ki jingiathuh—khana jong phi. Hynrei bad ngi ka long kumta, ba u Blei u don ha bneng, ma ngi pat ngi don ha ka ri Komunist China, bad ngim ju don Balang satia. Baroh ia ki Balang la Khang khyrdep noh. Kumno ngi lah ban ioh leit rung sha bneng ?" U khynnah uba pli um tip satia ba u don shibun bah ki iingmane. Ka Balang jong u ka dei kaba iar bad kaba long salonsar. Nangta pat u buh sa ia ka jingkylli kaba ar, "kumno nga dei ban duwai ? phi barobor phi ju pynkut da ka jingduwai. Ngam tip kumno ban duwai.'' Hynrei nangta u ong pat ba u ju mutdur ba kata ka jingduwai ka long kum ei, bad u ai ruh ia ka jingbatai kaba sngewtynnad eh shaphang jong ka kaba, ha ka jingtip jong nga hi, la ju ia kren barabor— "ka jingduwai ka mut ban shu ia kren baroh shi sngi kumta ba ngim dup lah ban ong hadien kawei pa kawei ka jing-ia-kren da ka ktien 'Amen.'" Nga tharai baroh ngi dei ban ioh jinghikai na kane ka jingbatai. Phin ym

lah ban ong "Amen" hadien kaba ia kajia bad ka tnga jong phi.

Ngi don ruh ki shithi na Russia na ki briew kiba la ioh jingkylla kaba mut da ki jingioh khubor na ki radio, wat la kim ju iohi Baibl mynno mynno ruh ha ki jingim jong ki.

Ia ki Balang kiba thymmai la pynlong ha kane ka rukom. Nga shim kylliang na kawei ka shithi na Rumania. "Ngi kwah ia phi ba phin tip la ha kine ki lai bnai kiba la lah palat san phew tylli ki mynsiem ha shnong jong ngi kiba la kylla kaba mut da kaba shu sngap tang na ka radio. Hapdeng jong kita baroh ka don ruh ka lok u rangbah duh jong ki pulit Ha kane ka shnong ym ju don Khristan satia mynshuwa eh. Mynta pat baroh ki ia sngap ia ka Ktien u Blei. To trei, iai trei katba lah ei bad u Blei hi un ai ha phi ia ka bainong."

Ki mishon ialap sha ka pyrthei Komunist ki ju pyn—phriang ia ka Gospel lyngba ki radio ha ki jaid ktien baroh ba la pyndonkam ha ki ri Komunist kiba iapher iapher.

LYNNONG XVIII

Ka Jingiarap Ia Ki Pastor Barieh Bad Ia Ki Iing Ki Sem Jong Ki Martar Khristan

Ki Khristan ha ki ri Komunist ki long kiba duk, ki dei ban siew ki kuna kiba khia. Ki shem jingeh shibun ha ka ban kyrshan ia ki pastor jong ki. Hangne la donkam eh ia ka jingiarap.

Bun bah ki Khristan ki don ha ki iingbyndi Komunist. U Marchenko (Marshenko), u koidi ha ri Russia, u la thoh ia kawei ka kot kaba pawnam, "Ka Jingphla Jong Nga." Ha kata u iathuh ba la jan ha man la kawei pa kawei ka kamra hapoh phatok u la ia kynduh ia ki Bangeit. Katno tylli ki kamra phatok ba ka Russia ka don ? Bad kumno pat shaphang kiwei pat ki ri Komunist ? Ki iing ki sem jong ki martar bad ki nongphla jong ka jingngeit ki ia shah thngan mynta.

Kam long satia kaba suk ban iarap ia ki. Ym lah leh shibun namar ba ki Komunist ki ia ap. Ngi la tip bha ban trei kumta ba kim tip ia kaei kaba ngi leh. Hynrei ngi shem ba ki don ki jingialeh pyrshah wat ha ki iing jong ki martar Khristan hi ruh. Kawei ka para bangeit kaba u lok jong ka u don hapoh phatok ka la ong, "Balei ba phi kwah ban pynduh noh ia ngi ia kata ka jingmyntoi ia ka ban bah ia ka diengphna kaba khia ? Balei ba phi kwah ban pyniakhlad noh ia ngi na kata ka paralok baieit eh jong ngi, ka jingkyrduh ?" Ki Khristan ha Russia ki la ia kylli la ki lah ne em ban iarap ia ki

para bangeit ha ri Sepngi ha ka liang ka pisa pilain. Ki da iohi ruh ba ha ki sanphew snem naduh ka jingsynshar jong ki Komunist ki Khristan ha ri Sepngi kim shym la leh ei ei ruh em ia ka ban iarap ia ki nongshah shitom, ki para bangeit jong ngi ha Russia ki bym shym la lah ban mut dur ba ngim ju leh ei ei satia ban pyrkhat ia ka jingim jong ki, ki da ia pynkut nia ruh ba ma ngi ngi long kiba duk shibun eh ha ri Sepngi. Ki la ia pyrkhat knmno ban iarap ia ngi.

Ngi la jop ia ka jingialeh pyrshah bad ngi iarap ia ki iing ki sem jong ki. Na kawei ka briew ngi la ioh ia ka shithi sngewnguh kaba sngewtynnad. Ka dei ka kmie jong ki khyndai ngut ki khun. Ia u lok jong ka la rai pynrem ba dei ban set phatok shiphew snem : "Nga ai-nguh ia u Blei na ka bynta ka kabu kaba u la ai ia nga ban bah shi lyngkhot na ka dienoghna ka jong u Khrist. Ki khun rit jong nga ki la ia kylli ia nga lano I Kpa in wan phai noh. Hynrei I Kpa hi I la pha ia la ka jong ka jingim na ka bynta ka jingngeit ba la aiti ha ki riewkhuid tang shisien na ka bynta baroh. Haba ki Komunist ki la shim noh ia u lok jong nga ki la kren bein ia ngi da kaba ong, "Mynta te to u Blei jong phi un wan bad un iarap ia phi. Phin sa iohi ba phin sa iap thngan'. Hynrei ka jingieit ka don ka ksangti kaba jrong. Ka kner bad ka ai ha ngi ia u lyngkhot kpu na sha jngai bah bad mynta ki Komunist hi ki ia lehrain".

Ngi la lah ia ka ban wan rah jingbam bad ki jain shapoh ki jaka pyntrei saja ha Siberia bad ha kaba pynioh ruh ia ki shithi sngewnguh nangta.

"Nga ai nguh ia u Blei na ka bynta ka kabu ban bah

shl lyngkhot na ka diengphna ka jong u Khrist'. Tang shi lyngkhot, ka long kaba palat haduh katta katta ba u lok un shah set hapoh phatok bad ban don khyndai ngut ki khun rit kiba ka dei ban sumar. Nga la iohsngew iano re iano ha ri Sepngi ba u da ud shaphang ka diengphna kaba khia kaba u dei ban bah da kaba u dei ban thied ka kali kaba kham tad ban ia kaba kham rem dor.

Kito kiba la bam ia ka eit bad dih ia ka um pynjhieh namar ba ki la ngeit ha ujuh u Trai, ki don ka hok ban ioh na ki Khristan jong ka pyrthei laitluid shi lyngkhot u kpu. Wat tang shi lyngkhot u mit-mit mithai kan ym long satia ka ba ban khia eh ia ki.

"Ka Jinghikai Jong ki Khad-ar Ngut ki Apostol", ka kot Khristan kaba nyngkong eh. ka ong, "U nongiathuh-lypa uba pan pisa u dei u nongiathuhlypa lamler." Kane ka kren ruh ia ki seng ialap niam. Nga hi ia lade ngan ym ai satia sha ka seng kaba shu dawa pisa. Ka daw jong kata ka dei ban long kaba shai haduh katta katta ba ki briew hi ki dei ban ong ia ka seng ba kan pdiang ia ki jingai sngewbha jong ka.

Ka long kaba sngew-sait-met ia ki nongiathukhana ba kin kren ia ka dkhot, "To phin mut brai ia kita kiei ruh kiba ha neng". (Kol. 3:2), bad nangta pat ban ia nia namar ba ka pisa jong ka mishon ka long kaba rit. Ka kham khraw ban ia ka jong ka kynhun kaka nyngkong jong ki apostol.

Ka kamram jong nga kum u nonghikai ha Isreal ka long tang ban rah ha phi ia kaei kaba la ju long borabor bad ha kylleng kylleng ia ka jinghikai shong tynrai jong ka niam Khristan ha kane ka bynta. U Riewkhuid

Ambrose (Ambros) u la ong, "Lada u para jong nga u shah thngan bad ngam iarap satia ia u, nga dei u nongtuh. Bad lada u para jong nga pat u iap na ka jingthngan, nga dei ruh u nongpyniap briew". Nga la iohi bun bah ki koidi Khristan ki iap tyrsaw noh na ka jingthngan.

Ki kyntien, "Nga la long samla, te mynta nga la tymmen ; hynrei ngam shym la iohi ia u bahok ba la iehnoh noh ia u, lymne ia u symbai jong u ba ki ia khrong kpu" (Salm 37:25), ki pynshisha tang ha kaba u Dabid u long syiem. Hapoh ki Komunist pat, ki khun jong ki nongialeh bahok na ka bynta ka jingngeit ki bam teng teng da u kubi. Ia ki donkam eh ban iarap. Ong ia ka Balang jong phi ban leh ia kata, lada kano kano ka lad ruh kaba ka tip bha.

Ka "Soviet Lithuania" kaba 4 tarik u Jylliew (June) 1967 ka la iathuh ba ka jinglum jingainguh ha ka Sngi ka jingmihpat jong u Trai ha ka iingmane bah Orthodox ha Kaunas ka la long 1,274 rouble (robl) (Shi rouble ka ia ryngkat Rs. 8·25 p). Kane ka long haba shu khein antad ka tulop baroh shi snem jong u nongtrei hapoh karkhana ha ri Russia. Ha ri Sepngi pat ngi long jngai bah na kane. Ka "Ki jingeh Jong Ka Jinglenblei Bastad Da-tip" jong u Jymmang (May) 1968, ka iathuh ba ha kawei ka shnong ha kaba, katba kum ka jingbatai jong ki, ka jingmih jong ka Balang ka long ar shah tang ha ka shi snem, Ka jingai khubor kaba dang shen eh shaphang ka jingmih kaba man la ka snem ka long 23,000 rouble (Rs. 189750·00). Kumta ba uwei u nongleit jingiaseng ha ka shnong jong ka Balang hima u ai haba shu shim

kyllum phraphew roubl shi snem, kaba long shi shah shiteng ia ka shi bnai tulop jong u nongtrei ha ka lyngkha paitbah.

Ngam pan satia na phi ia ka pisa na ka bynta kano kano ka mishon. Ngam pan pisa ruh na phi. Nga la iathuh ha phi ia ka jingim Khristan jong ki nongialeh barieh. Ka long ruh kaba da sngewtynnad eh ba phi dei ban leit mar mar sha ki pastor bad ki paralok jong phi ban wad lad da kumno ba ma phi bad ka Balang jong phi phi lah ban ioh ia ka kabu ha ka ban ia shim bynta lem ia ka burom ka ban sa wan jong kiba la jied hapdeng kiba la jied.

LYNNONG XIX

Ka Jubab Ia Ki Jingkren Woh-dong Bajyllei Eh

Ngim da buh jingmut eh ia ki jingkren woh-dong. Ngi la shem ba, kat kum ka ain, kito kiba kren woh-dong ia ka jingleh jong ngi kim ju salia satia ban iarap ia ki Khristan kiba la shah pynshitom bein. Kito pat kiba iarap kim ju kren woh dong satia. Ma nga hi ia lade ngam ju da salia eh ia kaei kaba ka pyrthei hi baroh kan pyrkhat shaphang jong nga. Kam da pyrkhat khia eh shaphang u Jisu.

Hynrei nga kwah ban jubab ia ki katto katne ki jingartatien kiba khraw shaphang ka kam jong ngi.

Ki don ki Khristan kiba kylli, "Hato phim nang kham pynjynjar shuh shuh ia ki Khristan kiba la shah pynshitom bein da ka jingtrei barieh jong phi ha kaba phah rah tuh jar jar ha kaba rieh ia ki Baibl bad ia ka jingiarap, da kaba kyrshan tylli lut ia ka jingtrei barieh ?"

Ma ngi, da shisha, ngi lah ban pynjynjar ia ki. Hato u Jisu u la pynjynjar ia ki briew da kaba u kyntu ia ki ban long noh ki synran jong u ? U la ong ruh, "Nga phah noh ia phi kum ki langbrot hapdeng ki suri" (Matt. 10:16). Kane ka long da shisha ban pynjynjar ia ki jingim. Ki apostol kin ym jin da la iap noh khlem pat dei por kum ki martar lada u Jisu hi um shym la khot ia ki sha kaba kum kata ka kam kaba ma haduh katta katta. U Paul Riewkhuid u la pynjynjar ia ka jingim

jong ki briew kiba u la pynkylla kaba mut. Da kaba shah shkor ia u, ki la ia wan poi ia ka ban shah bret noh ha khmat ki mrad khlaw. Uwei pa uwei u shipai Khristan u dei ban long uba la kloi ban iap na ka bynta la u jong u Kynrad jong u. Uwei pa uwei u rangbah shipai ha ka kynhun shipai Khristan u dei ban long uba la kloi ym tang ban iap, hynrei ruh ban phah ia kiwei pat sha ka jingiap hi na ka bynta ka kam kaba bha. Lada ki Nongpynkylla thymmai ia ka Balang (Reformers) kim shym la ialap ia ki jinghikai jong ki, ia ki hajar ngut yn ym jin da la thang ia ki ha ka lympung speh. Lymne ki Katholik ruh kin ym jin da la iap, ba la pyniap da ki Protestant lada u Pope (Pop) um shym la hikai ia ki ban ialeh pyrshah ia kaei kaba u khein ba ka long ka jinghikai niam ba bakla Lada phi ngeit skhem ba ka kam jong phi ka dei ka kam jong u Khrist, ka long kaba dei eh ban aiti noh ia la ka jong ka jingim jong phi bad ban hikai ia kiwei pat ba kin leh kumjuh.

Ha kaba kut, ka long kaba ma shibun eh ban ai bam ia u briew uba la jan iap thngan. Phi lah ban pynsniew ia ka nierbah jong u. Hato ngim dei, namarkata, ban ai jingbam ia kiba thngan ? Em, ia ki la kumno kumno dei ban ai jingbam, hynrei da ka jinghusiar bha. Kumta ia ka jingtrei barieh dei ban trei wat la ka long kaba ma ruh, hynrei da kaba phikir bha ia ki jingleh bakla bad ia ki rukom ki bym dei.

Uwei u Khristan na Hungary (Hongkari) u la thoh ia kawei ka jingthoh pyrshah ia nga hi, ha kaba u ong ba da ka jingleh jong nga nga nang teh pynskhem pynban ia ka syrwiah jong u tyllai ha kaba ia ki Khristan ha ki

ri Komunist yn sa sdien phasi. Kane ka la long ha ka snem 1967. Ka por ka la ih bha. Ym tang namar ba ym don wat tang uwei ruh u Khristan ha Hungary ia uba la sdien phasi lane wat ban shah set phatok ruh namar ka jingleh jong ngi, pynban ym shym la jia ei ei ruh. Ha kane ka por hi, ym don wat tang uwei ruh u Khristan Protestant u ban shah set phatok na ka bynta ka jingngeit jong u ha Hungary. Lymne ym shym la kem ruh iano iano namar ka jingleh jong ngi ha kano kano kawei pat ka ri Komunist. Ngi tip bha kumno ba ngin trei da kaba husiar bha.

Lada ka jingkhein ia kito kiba la shah kem ha ki ri Komunist hadien kaba pynmih ia ka kot jong nga ka la nang bun ia ka pop hi dei ban pynkit halor jong nga, hynrei pat naduh ba nga la pynmih ia ka ka Baibl Sosaiati (Bible society) ka la ioh ia ka jinglaitluid ban shon Kotbah ha ki katto katne ki ri Kommunist. Ia ka jingtbit ym shym la pynkup ha nga.

Ia nga la kynthoh jur eh kum Uba pyrshah Komunist. Ngan jubab mynta da ki ktien jong u Spurgeon (Sporjion) hi, "Ngim lah ban leh da kum wei pat ban ia kaba ialeh bad kito kiba ialeh bad u Blei."

U Lenin u la thoh "Baroh ki niam bad ki Balang kiba mynta ki dei ki jingtrei jong ka jingkhniot bor jong kiba don ka iktiar, kiba ialeh ban iada ia ka jingtreikam bad ban pynduh noh ia u pait rit pait ria baroh." Ki nongbud jong u Lenin ki kwah ban pynduh noh ia ka niam Khristan. Kane ka dei ka jingthmu jong ki bad dei ban jop shi syndon ia ka. Ngi dei ban ialeh thma pyrshah ia ka jinghikai Komunist. Ka niam Khristan

ka la ju ialeh thma barabor pyrshah ia ki nongshun jong ka baroh. Ka Balang hi kam ju pynkyntang khuid ia uno uno u nongialam uba pyniadei bad u nongshun, tang ia kito kiba ieng ialeh pyrshah ia u. Kito ia kiba ngi khot ki riewkhuid, ki bym ju shah ban bein, ki kham jied ban ieng ha ka liang kaba mar pyrshah. U Riewkhuid Barnard jong ka Klerboks (St. Bernard of Clairvaux) u la thoh, "U Khristan u pyndonburom ha ka jingiap jong u bymngeit namar ia u Khrist ruh la pyndonburom ia u kumta," bad u Anselm jong ka Canterbury (Kanterbori) da kaba kdew sha ki nongleit hiar thma ia ka ri Palestain u la ong, "Ki briew jong ngi haba ki la wan phai ha ki jingjopthma bad ki da wan rah shibun bah ki khlieh briew ba la teh pynskhem ha ki speh, ki la pyndep da ka jingiohi kaba dap jingkmen ha ki briew jong u Blei." Lada ka don ka jingmynjur paitbah ha ka niam Khristan ban khot ia ki briew kiba la kren kumne shaphang ki nongshun jong ka niam Khristan, "Ki riewkhuid", te balei pat ngan dang dei ban kren wohdong pyrshah ia kito kiba ong tang khyndiat eh ? Ka khubor jong nga ka long : "Pynpaw madan noh ia ka jingsniew jong ka jinghikai Komunist, pynkhyllem ia ka, hynrei pyndonburom ha kaba pynkylla kaba mut ia ki Komunist, ym ha kaba pyniap ia ki."

Man la uwei pa uwei ki ju niew burom eh ia u Dietrich Bonhoeffer (Ditritsh Bonhuphar), uba la shah shitom na ka bynta u Khrist, uba la pynksan hapoh jong ki Nazi ia ka jingpyniap ia u nongban bein. Balei pat ma nga ngan shah kren wohdong ha kaba nga pynpaw ia ka jingpyrshah Komunist namar ba nga kyntu ia ki

Khristan "To jop noh thiaw ia ki nongban bein na ka bynta u Khrist."

Ki para bangeit baieit ki la kem daw ia nga namar ba ngam ialap ia kata ka Gospel nylla.

Ka Gospel jong ng-a ka dap tang da ki jingjaw ummat bad ka snam bad ka umbiah bad ki eit briew bad ki um pynjhieh suda kiba pynjakhlia ia ki khmat jong ki riewkhuid jong u Blei ha ki ri Komunist. Ka dei ka Gospel kaba jakhlia. Ka Gospel kaba buhrieh noh ia kine ki jingshyrkhei baro-h ia kiba la leh pyrshah ia ki Khristan, ka bym ju khot satia ia ngi ban ialeh na ka bynta ka jinglaitluid bad ka hok, ban sngewlem bad ban ia shim bynta lem bad ki nongshah shitom, kam dei satia ka Gospel.

Lymne ngam ju tip ruh ia uno uno u nongialap ba pawnam ha ka histori jong ka Balang uba dei ban ia-lap ia kaba kum kata ka Gospel nylla.

Ia u John Chrysostom (Jon Khrisostom) ruh la kynnoh ia u na ka daw ba um iaineh ha ka Gospel, namar ba u la ong ha ki jingiathuhkhana jong u ba u Phadri rangbah Theophilus (Thiophilos) jong ka Alexandria (Aleksandria) u la leh pop ha kaba u die noh ia ki tiar iingmane, ha kaba pyndon kam bakla ia ki pisa tyngka bad ha kaba leh ia ki kam kiba shyrkhei. Une u riewkhuid u la bitar tyngeh ia ka Eudoxia (Iudoksia) ba pynpoh-ia ka patsha jong ka Byzantium (Bisantiom), u da khot ruh ia ka ba ka dei ka Jesebel kaba ar. U la dei ban shah pynryngkang par na ka bynta kane. Hato u la leh bymdei ? Hato u Riewkhuid Ambrose u la leh bym dei haba um shym la shah satia ia

u syiem ban rung hapoh iingmane haba u la wan phai noh na ka jingialeh thma ka bym shong nia ?

Balei ba u Charles Spurgeon (Sharls Sporjion) um shym la iaineh satia ha kata ka Gospel nylla ? Ka la dei ka por jong ka thma jong ka jingiakhlad jynduh. Bad u Spurgeon u la kren ha ka liang jong ki Hima ia-soh-lang bashatei (Northern Confederation) kiba la ialeh na ka bynta ban pynduh noh ia ka jingrimraw ha ki hima bashathie. Ia Ki kot jong u, ho-oid, ma u hi ruh, la thang noh ia ki dur tyngshop ha ki hima bashathie da ki para bangeit jong u hi ki Baptist. Um shym la pynkyrpang ia lade ha kaba ialap beit tang ia ka jingpynim kaba shimet ia ki mynsie-m.

Na kine ki nongialap nga la tip bha kano kaba long ka Gospel kaba shisha.

Ia nga hi la mih ki jingkren wohdong kiba jur shibun eh na ka daw ba nga pyrshah tyngeh ia ki Phadri rangbah jong ka Balang orthodox bad ia ki nongialam jong ki Balang Protestant ha ki ri Komunist kiba iaroh ia ki Komunist.

Katno tylli ki jingshisha ki don ? Haba u Hittler u la hiar thma ia ka Norway (Norwe), u Phadri rangbh ki Lutheran u Berggrav (Barkrab) um treh satia ban iasuk bad u. U kham jied ban long u koidi. La jan baroh, ki pastor jong u ruh ki la iabud ia ka nuksa jong u. Kane ka la long, la kumno kumno, kaba dei eh. Hynrei ia ki ri Rumania, Bulgaria, ki ri Baltic, ka Hungary (Hongkari) bad ka Czechoslovakia (Sekhoslobakia) la hiar thma da ki Russia. Nga khmih lynti ba ki nongialam jong ka Balang ha ka pyrthei kin iathuh ia nga la u

Berggrav u la bakla. To ngan dup sngewthuh. Ki Ia-ia burom eh ia ka jingleh jong u ba ka long kaba dei, hynrei ha ka juh ka por pat ki la thung ia ki nongialam jong ka Dorbar Bah Ki Balang shityllup ka pyrthei (World Council of Churches) da ki phadri bad ki nongialam Protestant na Russia, na ki ri Balkan, Rumania, Czechoslovakia (Sekhoslobakia) bad kumta ter ter kiba la iaroh eh ia ki nongban bein jong ki ri jong ki hi.

Ia u Pope Pius XII (Pop paios uba khadar) bad ki nongialam jong ka Balang Lutheran ha Germany (Jarmani) jong kata ka por, la kren pyrshah ia ki namar ba kim shym la iada satia ia ki Jiw pyrshah ia u Hittler. Hynrei ia ki Jiw la beh noh na Poland bad ia ki la leh bein pyrshah mynta hi ha Russia. Ia ka jingdon jong ka hima Israel mynta la buh ha u dak jingkylli namar jong ki nong Russia. Hato ki nongialam jong ki Balang hima ha ri Russia, ki ieng ban iada ia ka jaidbynriew ba la jied ? Hato ka Dorbar Bah ki Balang shityllup ka pyrthei (World Council of Churches) ki la leh ia kata ?

U Hittler u la hiar thma ia ka ri Czechoslovaki (Sekhoslovakia) ka la long la jinglehrain ba ki nongialam jong ka Balang ha Germany ha kata ka por ba kim shym la ia pyrshah ei ei ruh em. Da kane hi man uwei pa uwei baroh kim ia mynjur. Hynrei ka Czechoslovakia ka la shah hiar thma biang sa shisien ha ki Russia. Hato ki nongialam jong ka Balang hima ki la ia pyrshah ? U nongialeh barieh, u Krasnov-Levitin, u la pyrshah madan bad ia u la rai pynrem ban set phatok haduh hynniew snem na ka bynta kane. U ei u ban

mihpli ia ka jingiatip lem jong u Khrist ha Russia mynta ?

Kiwei pat ki la ong ia nga, "Kat kaba phi ong shaphang ka jinghikai Komunist ka lah ban dei. Hynrei ngi dei ban pynbeit shuwa nyngkong eh ia ka iing jong ka niam Khristan." Ka long kum kaba ong ba man uwei pa uwei u pulit u dei ban da kha pat shuwa bad ban long u riewkhuid ha shuwa ba u dei ban ialeh ia ki riew runar. Ka niam Khristan ka lah ban don shibun ki jingduna bad ki jingbymbiang. Hynrei pat ka don ka jingshisha shaphang u Khrist bad shaphang ka jingim bymjukut. Ka balang ka don ka liang ba kynja Blei bad ka liang ba kynja briew. Ia ka liang ba kynja Blei la sain dur da ka ktien u Blei, ki sakramen, ka jingiasyllok bad ki angel bad ki riewkhuid ba la pyndonburom, ka jinglong kynrad u Khrist, ki nuksa ba itynnad jong kito kiba bud ia u ha ka jingshisha. Ka Balang ka don ruh ka liang ba kynja briew. Ka kynthup ia ki nongpop kiba leh ia ki kam kiba sniew. Ka jinghikai Komunist kam don satia ka liang ba kynja Blei. Kam long ruh kaba kynja briew. Ka long kaba pyrshah ia ka jinglong briew. Ki Komunist kim pynshitom bein tang ia ki Khristan, ki ju isih ruh. Ki ia shun uwei ia uwei pat. U Komunist Kosygin (Kosikin-u khlieh duh ka Russia) u shun ia u Komunist Dubcek (Dubsek-u khlieh duh ka Czechoslovakia), U Komunist Mao (Maw-u khlieh duh ka China) u shun ia u Komunist Kosygin, u Comrade (Komred-paralok) Brezhnev (Bresneb-u Secretary ba rangbah duh jong ka seng Komunist ha Russia) u shun ia u Comrade Tito

(u khlieh duh ka Yugoslovia) u Stalin u la pyniap ia ki paralok baieit jong u bad u Khruschev u la set phatok ia la ka lok jong u phra snem. Ha kaba pyrshah ia ka jingkikai Komunist ka Balang ka dei eh, wat kum u pulit u bym kylla kaba mut u leh ia kaba dei haba u ialeh ia u riewdakaid.

Ki Khristan ki dei ha kajuh ka por ban pynbeit ryntih ia la ka iing jong ki bad ban ialeh ruh pyrshah ia ka jinghikai Komunist.

"Hynrei" la iathuh ia nga, "don shisha kaba kordor eh ha ka jingtei jong ki Balang kiba dei kat kum ka ain. Ka jingtrei jong ka mishon jong phi te ka mut ka jingkhang Iad ia ka jingtrei kaba shong nia" Kam shym la long satia kumta. Ha kawei pat ka liang, ngi iarap ruh ia ka. U Pastor Paul Hausson, u Sikretari jong ka Synjuk ki Balang Lutheran ha ka pyrthei (Lutheran World Federation), u la ong ha ka "Kristeligt Dagbladet," Copenhagen, ba ki lah ban iarap da kaba shong nia ia ki Balang hima ha ki ri Komunist kumba saw millan shiteng krawn (Crown-shi crown ka ia ryngkat Rs. 4, 50P), kham bun ban ia ki snem kiba la lah.

Ngan iathuh sa ia kawei pat ka jingujor : "Ka Balang ka don ki nongialam jong ka, ki nongpyniaid jong ka, ki President ne ki phadri jong ka. Ngi dei ban sngap ia ki. Don napdeng kine ki bym iahap jingmut satia bad phi. Hato kam kham dei ia ngi ban sngap ia ki phadri jong ngi ban ia phi u bym dei satia u phadri lane u bym don ia ka kyrdan kaba khraw ha ki bor pyniaid Balang ?"

Ka jingjubab jong nga ka lah ban long tang kum ka

kynja jingialehkai hynrei kan sa long pat, "To ong ba ia ka kyrdan jinglong phadri dei ban ai ha nga." Kumno ka lah ban long ia u Wurmbrand uba la wan rah ia ka khubor jong ka Balang kaba iai shah shitom ha ki shi bynta na ka lai bynta jong ka pyrthei ym pat shym la niew satia ia kata namar ba um dei•na kata ka jaid Balang. Ia u riewkhuid Ambrosius la thung phadri ia u wat shuwa ba un shah pynbaptis ruh. Um shym la ioh satia ia ka kyrdan D. D. (Ka kyrdan ba ha khlieh eh ha ka jinghikai skul n'am). U la ioh beit tang ia ka kam na u Blei hi na ka bynta ka Balang Kam dei satia ka jingbakla jong nga ba ia ka Balang Barieh yn shym la niew bad ba ia ki nonglam khubor jong ka ruh ym shym la pdiang burom ia ki. U Milan Haimovici (Haimobisi), u riewshlur ba khraw tam eh jong ka jing-ialeh ba kynja Khristan ha Rumania, u briew uba la shah shitom sha ba palat u pud jong ka jingpyrkhat briew bad uba bat barabor ia ki kyrdan kiba ha khlieh tam, wat la u la long u pastor ba la pynskhem jong ka Balang Lutheran bad uwei na ki nongialap ba khraw tam ha Rumania, u trei mynta kum u nongsumar ia kawei ka Balang ha Jarmani Sepngi (Western Germany). Kim don jaka ia u um da sngew lei lei eh ia kata. Ki 'tiew-jami-iang ki sngewtynnad eh ha ka jingkah syrn-giew lymne ngam da pyrkhat eh ia ki kyrdan kiba ha khlieh hapoh ka Balang. Hynrei nga dei ban ai ia kane ka jubab na ka bynta kito ha kiba ka bor pyniaid Balang baroh ka shong tylli lut. Ym dei satia ba man la uwei pa uwei u nongialam Balang u dei u khun jong u Blei.

Haba ar ngut ki nongialam Balang ki la thoh ki shithi ba ki sam kylleng kylleng pyrshah ia nga, uwei ha America bad uwei pat ha West Germany, nga la poi kynmaw ia uwei u nongthoh histori Katholik jong ka spah snem kaba khadsaw ba u la thoh shaphang u Wycliff (Wikliph), "Utai u atiar jong u soitan, utai u nongshun jong ka Balang, utai u nong-pynlong ia ka jingkulmar ha ki briew, utai u tyngshop jong kiba arsap, utai u dur blei jong ki nonghikai niam ba bakla, utai u nongpynlong jong ki jingiapait niam, utai u tynrai jong ka jingisih, utai u nongsain dur jong ki jingshukor, ba la shoh da ka jing-bishar ba shyrkhei ka jong u Blei, ba la sympat da ka jingpang iap shiliang bad u dang iai im tad haduh ka sngi jong u Riewkhuid Sylvester (Silbestar), ha kaba u la pyrsad ia ka mynsiem ba pihuin jong u ha ki jaka shong jong ka jingdum." Ba la ot Balang hadien ka jingiap jong u, ia ka shynrong met jong u Wycliff la khlaw noh na ka jingtep bad la bret noh.

Ki don shibun ki phadri ba iaineh skhem bad kiwei pat ki nongialam jong ka Balang kiba la kyrshan ia ngi.

Kum ban shu ong lyngkot, baroh ki jingkren wohdong ia kiba la pynkhreh bha ki don ar tylli ki dak kiba paw shai, ki nongkem daw ki niew ia ka jingim jong ka Balang kumba ki tip ia ka ha ka pyrthei laitluid ba ka long kaba biang. Ka Balang Barieh bad ki buit trei kam jong ka, ki kyrteng sin, ki juban barieh, ki jingiaseng hapoh khlaw, ka jingbympyndem ha ki ain jong ka hima, ka jingioh rung ha ki kyrdan baheh ki Komunist, ki iohi kum ka Balang kaba iaid bakla noh ha ka jaka ban iohi

ia ka kum ka nuksa kaba thymmai nadong shadong. Ka dei ka Balang jong ki jingtep krem poh mawsiang ba la pyniadait bha sbiak bad ki jinglong jong ka spah snem kaba arphew, kaba don ki pulit kiba biang, hynrei ruh ka buit trei-kam ia-sylla kaba biang bha.

Kiwei pat kim lah ban shem ki kot tah kyrteng ia nga. Kim tip ruh ha ka dur aiu ba kin buh ia nga. Ngam rung shapoh ka kynhun ba buh pynskhem ia ki ain. Man kawei pa kawei ka kynhun ki pukir niam ka don la ki jong ki ain Kumta ruh ka seng ialap Protestant ka don hi. Hynrei kat kum ka ain aiu ba u Riewkhuid Phransis Sabiar (St. Francis Xavier), u mishonari ba nyngkong eh ha India u trei lane u leh hadien kata ha u Hudson Taylor (Hodson Teilor), u Carey (Keri), u Morrison, u Patton, u Livingstone (Libingston) ki la pynnih ia ki ain na ka bynta kito ki ban sa wan hadien jong ki. Ha kata ka por hi ki la long ki ain ia ki, kumba ka la ju long barabor bad ki nongmaitlynti, bad ki nongshyrti. Ngam ia nujor ia lade bad kine ki briew kiba khraw hynrei ha ka kyrdan kaba pohia jong nga hi nga long ruh u nonglam khmat. kaba nyngkong eh ban wan rah ha ki Balang Khristan ha ri Sepngi ia ka khubor jong ka Balang Barieh. Lymne ngam don ruh u nonglam khmat u ban buh ia nga kita ki ain haba nga la sdang ia ka jingtrei barieh jong nga ha ka kynhun shipai Russia. Ia nga lah ban bishar khlem kino kino ki ain. Lada ka ri jong phi ka dei ban shah synshar ha ki Komunist bad la pynbor ia phi ban trei ha kaba rieh phi dei ban leh ia kata kat kum ki ain kiba phi la ioh jinghikai na nga.

Ki la don ruh ki jingkynthoh mar met pyrshah ia nga "U riewlamwir, uba shong ksuid, u Nazi (U nongbud jong u Hittler), u Phasist (Fascist-u nongbanbein ia u rit u ria), uba pyrshah Jiw, u Komunist, u nongpynkhih kulmar, u nongtrei ki riew shet kylla, uba bieit, uba shalaki, uba atlukhi, bad kiwei kiwei de." Ki jingpynjah burom kim ju pynkhraw ha kaei ia kaba la ong pyrshah ia kito kiba tyngshain mynta kum ki khlur kiba itynnad ha ka sahit bneng ba kynja mynsiem. Lada kine ki la dei ban shah kham palat ban ia nga, balei pat ba nga dei, u shakri barit jong u Trai, ban iada ia lade ?

Hynrei nga iada ia ka kam jong ka Balang Barieh. Kaei kaba nga ong shaphang ki jingshah shitom bad ki jingjop jong ka, ka long ka bym lah ban pynkhih. Kane ka jingshisha ka pynlong ia kiba ia pyrshah ba kin pyrshang ban khyndat ia ki Khristan na ka khubor sha u nonglam khubor. Ki da kwah eh ia ki briew ba kin ia tainia, "Uei u Wurmbrand ?" ha ka jaka "Kaei ka Balang Barieh ?" Kin ym lah satia, Ka kam jong ka Balang Barieh ka la long lypa ka kam jong ki Khristan ba iaineh skhem ha baroh kawei ka pyrthei laitluid. Ha kawei ka ri jong ka pyrthei laitluid hadien kawei pat, ia ki mishon la pynlong ba kin kyrshan ia ka. U Khrist u don ha ka liang jong ngi. Ngin sa jop, Khlem da pyndem ha kito kiba kren wohdong pyrshah, ngi nang iaiaid shaphrang, da kaba thang ia ki sharak ha baroh ar liang.

Nga tip bha ba nga iashah shiliang. Ka don ka jingshah shiliang kaba khuid. Haba ia ki Jiw la thang

da ki Nazi, u briew u dei ban long uba iashah liang. Kan jin da la long kaba bakla ban buh ia ki jingkylli : Hynrei hato ki Jiw kim ju leh pop ia ki nong Germany (Jarmani) ? Hato ym don ki Jiw kiba la leh palat ha ki por jong ka Hima paitbah Weimar ? Hato ka la long kaba bakla ia u Hitler ban ialeh pyrshah da kaba pan ia ka jaka kaba lait haba ka ri Bilat ka la don ka hima bah baiar kylleng ka pyrthei, bad ka Russia ka don ka ri kaba iar ba la pyniaid bakla, bad kumta ter ter ? Ki briew, wat ia ki khynnah rit ruh la thang im. Ia ki hi la dei ban iada. Ia kiba bun kiwei pat ym shym la khein satia. Ka jinglong ba peit shiliang khmat ka dei ka jingleh kaba dei.

Ka Balang Barieh kam long satia kaba lah ban ai nuksa. Ka don ruh ki pop jong ka, kumba ka don kata ka Balang ba dei ain ha ki ri Komunist. Hynrei ia ka la pynshitom bein. Kane ka pynbor ia nga ba ngan don borabor ha ka liang jong ki nongialeh barieh. Ka Talmud ka ong : "Lada u briew bymhok u pynshitom bein ia uba hok, U Blei u don ha ka liang jong uta uba hok uba la shah pynshitom bein. Lada u briew uba hok u pynshitom bein ia u bymhok, u Blei u don ha ka liang jong uta u bymhok. U Blei u don borabor ha ka liang jong uta uba shah pynshitom bein."

Hynrei da kaba shim beit tang ia ka bynta jong kawei hi ka liang, ngam don satia ki jingshisha kiba shet shukor kiba ju bud eh man ka teng ia ka jinglong ba peit shiliang khmat. Kam ju don khmat satia khlem u budlum, ym don jingshisha khlem ka jingshukor. Nga don shibun ban ong na ka bynta ka jingiadei bad ki

Komunist. Ki jingiaphylliew jingmut bad ka Balang hima ruh ki long kiba donkam eh. Bad nga ong ia baroh kito kiba don ha ki kyrdan na ka bynta kine ba kin nang iai neh, hynrei pat ym dei ban klet noh ia ki para bangeit kiba don ha ki kynjri nar.

LYNNONG XX

Ka Kyntien Bakhadduh Eh Jong Nga

Bun na ki Khristan jong ka pyrthei laitluid, lada kin jin da la im ha ka por jong u Noah, kin jin da la ong, "Ym don dak slap satia. Ka long kaba shah rkhie bein ban kren shaphang ka jingma jong ka jingshlei um. U Noah u long tang u shiteng lamwir uba iohi lut ia ki nongpop ha man la ka khrum jingthiah. Balei ba um iai neh beit tang ha ka niam kaba shisha, ha ka Gospel nylla, ha ka jaka ban iathuh lypa ia ka jingjynjar ba dei ia ka mariang ka ban sa wan ka bym dei satia ka kam jong u ? Ka jingstad badei ia ka mariang bad ka poh ramew kam hap satia hapoh ka niam, lymne'ki jingshlei um, hynrei ka dei beit tang ia ka jingpynim kaba tang shimet ha la marwei marwei da ka snam jong u Mesaiah u ban sa wan ha kawei ka sngi. La kumno kumno ruh, ym da donkam satia ban da kyrkieh" Lada kin jin da la im ha ka por jong u Noah kin jin da la jot noh lang bad ki bym riewblei. Tang khyndiat eh ki ban lait noh na kata.

Da shisha ki don shibun ki dak jong ka jingma na ki Komunist mynta ban ia ki dak jong ka jingshlei um haba u Noah u la sdang ban tei ia ka iinglieng jong u. Ka Gospel jong u Noah, u la ioh beit ia ka na u Blei hi. U Blei U don ka jingmut kaba kum kaei kata ka Gospel nylla. Bad u da bthah biang pa biang ia u Nonghikai jong ka hok ba un ym ban than tang ia ka jingpynim

kaba marwei shimet hynrei ban kren ruh shaphang ka jingstad ia ka ramew bad ban pynlong ruh ki jingiathuhlypa ia ka jinglong jong ka suinbneng. Kane ka long namar ba ka jingjynjar ka ban sa wan shen ka dei ka jingpynshitom na u Blei, kumba ka long ia ka jinghikai Komunist ruh.

Ngi don bun bah ki dak jong ka jingjynjar ka ban sa wan ban ia ha ka por jong u Noah. Ia u John Kennedy la pyniap da u Oswald uba la shah hikai bha ha Moscow, ia u Robert Kennedy pat da u Sirhan, uba la thoh ha ka kot buh jingkynmaw ia ki kam man la ka sngi ba ka jinghikai Komunist ka dei ka rukom kaba bha tam eh. Kham niar eh ha ri America ban ym don kawei ruh ka sngi khlem ki jingoynbthei ba la kynshoit da ki Komunist, ka jingpyniap ia ki pulit, ki jingiashoh .iadat, ka jingknieh kynthet jubor ia ki iing jong ki skul bah.

U Gus Hall (Kos Hol), u sikretari jong ka Seng Komunist ha ri America, u la ong kumba arphew snem mynshuwa, "Nga phohsniew ia kata ka por haba u dkhot jong ka Dorbar Thawain uba khadduh eh un shah khniot iap ha ki snier jong u nongialap uba khadduh eh. Bad naduh ba ki Khristan imat kumba ki ia ieit ban ia kren shaphang ka snam, balei ngim ai ha ki khyndiat na kata ? Ot ia ki pdot jong ki khun jong ki bad ring ia ki halor ki ben jong u nongiam sngewsih bad ka rynsan iathuhkhana bad shah ia ki ba kin ngam jyllop ha ka snam jong ki hi bad ngin ia peit la kin ia rwai ia ki jingrwai jong ki." (Ba la shim na ka 'Jingiohsngew jong ka Jingialang kaba 86 jong ka Komiti Rit ka Dorbar Thawain Bakhadduh Duh jong ka ri America', ka sla kaba 798). Hynrei

u Hall (Hol) u la trei shitom shibun naduh kata bad u la ong da kaba pynshongnia ba ki Komunist bad ki Khristan ba jynsur myns'em ki la ia shim bynta ha kiba bun ki jingthew, ba ki lah bad ki dei ban iatrei lang na ka bynta kajuh ka jingthmu. Kane ka juh ka jingthmu kam lah satia ban long ka jingjop jong ka niam Khristan. U Hall un ym treh ban trei na ka bynta kata. Nangta ka dei kaba kum kaei pat ? Hato ki stad pyrkhat niam bad ki pastor ki la ia pynshongnia ban pynkhreh khlem da pyrkhat ia ka jingpynmihsnam pyrshah ia ki parabangeit jong ki ? Ki Komunist ki long ruh mynta teng teng ki nongshah khot sngewbha kum ki nongkren ha ki jingiaseng ba kongsan tam jong ki Balang ha ri America.

Ia ka bor jong ka jinghikai Komunist ha Italy (Itali) bad France (Phrans) la lah kdew lypa.

Ha ri Bilat ka bor jong ki ka kham khraw eh ha ki synjuk khaii pateng. Hynrei ym tang hangta. Ka "Dak Libarpul Ba man-ka Sngi" (Liverpool Daily Post) kaba 29 tarik u Jymmang (May) 1968 ka la iathuh ba u Sir Hugh Greene (Sar Huk Krin), u Nongpyniaid Barangbahduh jong ka Senglang Aikhubor jong ka Bilat (British Broadcasting Corporation), u la buh ia ki Komunist hapdeng ki nongtrei jong u, "hynrei kim long ei ei ha ka kam jong u". Ki long ka jingtrei jong ki nongsngap kiba lah ban shah pynthame jabieng da kiba iashah Komunist kiba la pynpher noh ia lade.

Ha baroh ki ri Arab, ki synjuk khaii pateng, ki skul bah, ki shipai, ki pulit, bad ki jinglong shipara Musulman ki la shah phrung jubor da ki Komunist.

Kat kum ka A. B. N. jong u Jymmang (May) 1969,

ka Kremlin (ka mut ka Russia) ka la bei pisa ia ka jingialeh jong ka kylleng pyrthei kumne: Ka Brazil 40 millian shi snem, ka Argentina 30, ka Mexico (Meksiko) 24, ka Chile (Shili) 14, ka India 30, ka Indonesia 300. Lait noh na ka India, tang ka Kerala marwei ka ioh 66 millian, ka Jarmani Sepngi (West Germany) 60, ka Turkey (Torki) 10 bad kumta ter ter.

Ha Japan, ki nonghikai ha ki skul bah ki la pyniap noh ia lade na ka daw jong ka jingiakhih kulmar ba la kynshoit da ki Komunist ha ki phyllaw iing, ha kaba ia ki la pynbor ba kin phla madan ia ki kam runar jong ki, kumba ka la long thik ha China (Shaina).

Ngi la pyni ia ki lyoh jong ka 'eriong' erngit kaba la jan wan ha Africa (Aphrika).

Ha ka snem 1972, ki Komunist China, kiba la don lypa ki tiar jing pynbthei ba shyrkhei tam, kin sa lah ruh ban ioh ia ki khnam ding ia ka ban siat ia ki bad ki da kut jingmut skhem ruh ban leh kumta. Ki Komunist Russia ki la don ki tiar jingpynbthei ba shyrkhei tam kiba her kylleng sawdong. Ki lah ban her ruh halor jong phi katba phi dang pule ia kine ki kyntien. Ki jingiateh soskular bad ki kim don dor er ei ruh em. Kim ju bat satia ia la ki jong ki jubanlak jong ki.

Ia ka jingbikai Komunist lah eh ban jop ia ka. U Blei hi u don la ka atiar ba la jied na ka bynta kane ka jingthmu. Ka dei ka Balang Barieh kaba ai ha ki briew ba la ban bein da ki Komunist ia ka mynsiem jong ka jingnut kaba khraw tam eh—Ka jingshakri ia u Khrist; ka Balang Barieh kaba rung wat baduh ki kyrdan kiba

ha khlieh eh jong ki Komunist ruh bad ka lah ban jop ia ki na ka bynta u Khrist.

Nga la don ha nga shi song bah ki shithi na ki koidi Khristan kiba don ha ri Russia. Ki pynpaw ha ngi ia ka dor jong ki nongialeh jong ka.

Ngan shu shim tang katto katne na ki. Na uwei. "Ki Komunist ki la buh ha ki kynroh jong ka kamra jong ngi ia ka kot pynbna 'Ka nia ka jutang ka long pyrshah ia ka niam'. Hynrei ia ki tiar thma la pyndonkam pyrshah beit tang ia kiba im, ym ia kiba iap. Kumta kane ka kot pynbna ka iathuh ia nga ba ka niam ka long kaba im, bad nga ainguh eh ia u Blei." Uwei pat u iathuh ia ka jingiohi na ka jingbishar ia u Ia u khynnah Khristan la wan ialam kum u sakhi ia ka ban mudui pyrshah ia u. "Hynrei ki khun jong ngi kim sheptieng satia. Haba la kylli da u nongbishar, 'Mano ba ju pynbaptis ?' uta u khynnah u la jubab, 'Kane ka dei ka kam iing kam sem jong ka Balang Khristan. Ngam lah ban iathuh ei ei ha phi shaphang kata. Ki kam barieh jong ka Balang kim dei satia ia ki bymngeit. Ma phi to kylla kaba mut shuwa, nangta pat phin sa lah ban tip ia kaei kaba jia ha ka Balang ?" Une u khynnah u la tip bha ba da kaba kren kumne ia u yn sa shim noh junom na la ka kmie bad na la u kpa. Hynrei hadien ka Pyrda Nar (kata ki ri Komunist), ia u Khrist la ieit tang ha kata ka rukom ha kaba ia u dei ban ieit, kata ka mut ha ka bynta jong ka jingbieit, bad ki jinglen lade baroh kin ym khein satia ia kata.

Ia U khun jong nga, u Mihai ruh la wan rah ha ka lympung jong ki jingshah kem bad ki jingtian bishar.

U Kham tip bha ia ki ruh.

Ha kawei ka shithi na ki iingbyndi Russia ngi shem ia ki kyntien bakhadduh eh jong u parabangeit Alfred Boettcher (Alphred Botshar) ha khmat ka iing kashari: "Nga don kawei ka jingthmu ha ka jingim jong nga. Kane ka long ban wan rah shibun ki nongpop katba lah sha u Khrist. Ki Komunist bunsien ki ju pynkut noh da kaba buh hapoh phatok ia la ki jong ki paralok jong ki. Haba ma phi, Ko Rangbah Nongbishar, phin shong ha kane ka dur, to kynmaw ia ka jingsakhi jong nga na ka bynta u Khrist."

Ka Balang Barieh ka iai ialeh na ka bynta ka jing-pynim ia ki mynsiem. Hynrei kum u Noah, kam sah satia ha lympung jong ka niam kaba nylla. Ka dei ruh ka kynhun nongialeh na ka bynta ban pynlaitluid ia ka pyrthei na ka jingshyrkhei jong ki Komunist.

Ka la shah pynshitom bein, hynrei ka lah ban ong ia ki ktien ba la kren shisien da u Theodore Beza (Thiodor Besa) ha u syiem jong ka Nevarra: "Syiem Kynrad, ha ka jingshisha ka dei ka jong ka Balang jong u Blei, ha ka kyrteng jong kaba nga kren, ia ka ban ioh ia ki jingshah shoh bad ym dei ban ai ia ki. Hynrei kan pynsngewtynnad ia phi, Syiem Kynrad, ba phin kynmaw ba da u rniang uba la sain dur ia kiba bun bah ki tyrnem."

Ki Khristan jong ka pyrthei laitluid ki dei ban kyr-shan naduh la ka mynsiem ia ka Balang Barieh lane kin iohi ha kane ka pateng bynriew ba ia ki Balang jong ki hi yn sa pynkylla da khongpong bad shah pynjot. Kane ka long ka jingjied.

Don uwei uba kham khraw ban ia ka Balang. U khlieh jong ka, u Jisu Khrist, un theh noh buk buk ia u mynsiem jong ka jingaiei ha ki synran jong u ha kylleng sawdong Ha ka jaka ban ia kren kai ia kiei kiei ki bym larkam shaphang kaba pyniasoh lang ia ki Balang kiba suda jong ki jaid Balang kiba iapher iapher ha ri Sepngi, kan sa don ka jingiatylli kaba shisha jong ka Balang kaba laitluid bad ka Balang jong ki martar.

Uwei na ki nonglam khubor jong ngiu thoh : "Nga kynmaw ia ka jingkmen jong kawei ka parabangeit ha Russia mynhynne mynmiet, haba ka la iohi ia ki Baibl Russia halor miej. Mar mar ka mareh sha ka bad ka doh ia ka shi stai bah ki Baibl, nangta pat u lok jong ka u la shad sawdong sawdong ia ki, kata ka lok bad ma nga ngi la ia duwai. Ha ka step kaba bud, uta u parabangeit u la khie joit ha ka por 5 baje mynstep, u la teh song ia ki ia ka ban sam ia ki " Kaba kum kata ka jingkmen bad ka jingieit ka long kaba iabit. Na ka Balang Barieh, ki Khristan ri Sepngi kin ioh jinghikai ia ka jingshit-rhem, ka jingkmen, kaba ri khop ia ka Ktien u Blei, bad ia ka jingkhot kaba na neng ia ka ban long u shipai ha ka kynhun shipai u Khrist, ka jingbymlahshah ba kynja Blei ban iohi ia ka Hima u Blei ba ka wan.

Lada ka jingkwah jong nga shimet hi ka long kaba larkam bha, ngan kynriah shi por ban ioh ka jingiasyllok kaba jar jar bad u Blei, kumba nga la ioh ia ka ha ka kamra phatok ba kynjah. Hynrei u B'ei u rai kut ia kiei kiei baroh. Nga lah ban ioh ka jingiasyllok lem bad U tang ha ka sur basyiang jong ki jinglynniar jong ki para bangeit ba la shah shoh bad shah pynshitom

bein jong nga. Ka jaka jong nga ka don ha u lum Golgotha jong ka spah snem kaba arphew.

U Khrist hi u shah shitom hangne sa shisien pat ha ka met ba phylla tam jong u.

Ha ka liang kamon jong u, u dakaid uba kylla kaba mut u shah shitom. Ki kyntien bakhadduh jong u Zinoviev (Sinobib), u President (Nongpyniaid) jong ka Seng Komunist ha kylleng ka pyrthei (Comunist International), ba la ban da u Stalin, ki long, "To sngap, ko Israel, U Trai U Blei jong ngi u long uwei u Blei." Ki kyntien ba khadduh jong u Iagoda, u khlieh duh jong ki Pulit Rieh Russia, ki long, "Dei ban don u Blei. U pynshitom ia ki pop jong nga." Ki kyntien bakhadduh jong u Yaroslavski (Iaroslabski), u President jong ka Seng ki Lenblei kylleng ka pyrthei (International Organisation of the Godless), ki long, "Sngewbha thang noh ia baroh ki kot jong nga. Peit, uta u Bakhuid. U ap ia nga slem katta. U don hangne".

Ha ka liang ka diang pat ki don ki Komunist. Kiba eh dohnud. Ki don ka jingshah shitom kaba jur jong ka dohnud kaba kthang tam.

Te don u paitbah babun uba da ki milian kiba shu ia peit ia kaei kaba la jia, la kum ha u lum Golgotha hi. Bad phi lah ban iohsngew na ka shyntur jong ka nongleitkurim ia ka jingpyrta, ka jingpyrta kaba kum kata myn haba u Jisu u la iap. Ban pynsngew ha phi ia kata ka jingpyrta ka dei ka jingthmu jong kane ka kot. Kam da dei eh ka jingpyrta jong ka jingshah shitom. Ia kane ki la tip bha kumno ban shah. Ka dei ka jingpyrta jong ka jingpisa mynsiem na ka bynta ki paitbah

Komunist bad ki mynsiem kiba la shah pynthame ha ki Komunist ki bym lah satia ban wan sha u Khrist namar ba ym don mano mano ruh em ba hikai ia ki.

Ngan kham sngewbha ban iehnoh ia ka kam ha ka ban kyrshan ia ka Balang Barieh bad ngan leit sha ki skul bah jinghikai niam, sha ki jingpule jong ki pastor, sha ki nongialam jong ka Balang, bad ngan iathuh ha ki, "Iehnoh noh kaba ot tukra tukra ia ka Baibl, ia ki jingiataiñia ki bym larkam kiba dei ia ki jinghikai niam, ki jingiapyni nia ki bym don dor bad kiba khlem man thait shaphang kaba pyniasoh ne ka bym pyniasoh bad ka bym myntoi ei ei ruh em". Don kiba khot ia•nga u riewlamwir. Ngan iai pyrta kum u khleh bieit ha ki mynsiem ki leit sha dujok ha ki jaka jong ka ri Russia, hadien kaba ki la im ka jingim kaba kynja pyrthei ha dujok. "Dei na ka daw jong ka jingleh klet jong phi. Hato phim sheptieng ia u Blei ? Hato phim tip ba phin sa ai jingkhein ha u ?"

Nga lah ban pyrsad ym tang ia ki ktien jali jaum, hynrei nga lah ruh ban pyrsad ia ka ding. Lada ki ktien kiba bha kin ym lah ban iarap, ngan byrthen, kumba u Jisu u la leh ba ki por kiba mynshuwa.

Ki Khristan ha ki ri Komunist ki la shah ia ki iing-byndi khlem da khmih lynti ia kano kano ka jingiarap na ri Sepngi. Ki la ri ia la ka jong ka jingngeit. Ban pynphriang ia ka ha ki jingthaw baroh phar, kumba ka jingieit kaba kdup lut ia baroh ka hukum, kam shong satia ha ka bor jong ki khlem ka jingiarap jong ngi.

Ki mynsiem kiba la jot noh na ka daw jong ka bih Komunist ki long ka jingsngewsih kaba tap lup khoit, ka

jingmong kaba pynpangnud ia ka mynsiem jong ki bad jong nga. Hato phim pyrshang ban pynkhiah ia kane ka jingmong ?

Nga la iathuh ia ki jingshah shitom kiba shyrkhei ia kiba ki Khristan ki dei ban iaid lyngba hangta. Kam long satia ban pynsngew myllung ia phi ia kito kiba la duh jingkyrmen, hynrei ban sngewlem ia kito kiba ioh ia ka lad ban trei kam, bad ki bym shim satia ia ka, iehnoh sharud ia ki rynsan jong ki jingbymmyntoi kiba pynthame ia kane ne ia katai jong ki jingong jong nga. Ngam long satia u bym lah ban bakla. Ym ba kaei kaei baroh kaba nga ong ka long kaba dei. Ka jinglong jong nga hi bad ki kam jong nga kim long ruh kiba janai.

Hynrei ba ka Balang jong ka pyrthei laitluid ka dei ban iasnoh kti lem bad ka Balang Barieh ha ka jingialeh na ka bynta u Khrist, pyrshah ia ka jinghikai Komunist, ka long da shisha kaba dei eh. Ia kane phi to leh, te u Blei un kyrkhu ia phi.

KABA KUT

I AM INTERESTED IN YOUR WORK. PLEASE PLACE MY NAME ON YOUR MAILING LIST TO RECEIVE FREE MONTHLY NEWSLETTERS AND OTHER INFORMATIONS.

Name ____________________ Age ____

(Please Print in Block Letters)

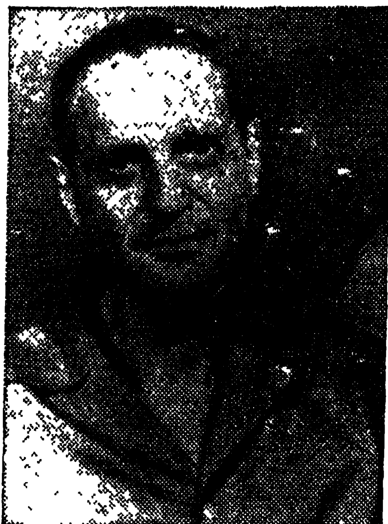
Address ____________________

City ____________ State ____________

10 p.
Stamp

REPLY POST CARD

The Voice of the Martyrs
P. O. Box 9132
Bombay-25
INDIA

Rev. RICHARD WURMBRAND

Arngut ki Khristan ki iakhynniuh na ka jingkhriat kaba jur ha ka kamra phatok. Uwei pa uwei ki iadon ki jainkup kiba stang eh. Uwei na kita ki Khristan u la iohi kumno ba uta uwei pat u da khynniuh eh, bad ka jingpyrkhat ka la wan siat ha ka jingmut jong u, "Lada dei uta U Khrist, hato phin ai ha u ia ka jainkup jong phi ?" Da shisha u la leh kumta. Mar kumta hi u la tap ia la ka jainkup halor uta u parabangeit jong u.